

Algemeen ambtsbericht Syrië

Datum 15 mei 2012

Colofon

Plaats Den Haag
Opgesteld door Directie Consulaire Zaken en Migratiebeleid
Afdeling Migratie en Asiel
T- 070 - 3485612

Redacteur(en): DCM/MA

Inhoudsopgave

	Colofon	3
	Inhoudsopgave	3
1	Inleiding	7
2	Landeninformatie	8
2.1	Basisgegevens	8
2.1.1	Land en volk	8
2.1.2	Geschiedenis	8
2.2	Staatsinrichting	9
2.3	Politieke ontwikkelingen	11
2.3.1	Waarnemersmissie Arabische Liga	11
2.3.2	Toename geweldsspiraal en oppositie	13
2.3.3	Opstelling minderheden	17
2.3.4	Oppositiegroeperingen	18
2.3.5	Sancties	21
2.3.6	Humanitaire situatie	22
2.3.7	Vluchtelingen	25
2.3.8	Briefing Hoge Commissaris voor de Mensenrechten – 13 februari 2012	28
2.3.9	Vervolgrapport Onafhankelijke Internationale Onderzoekscommissie Syrië – 23 februari 2012	28
2.3.10	VN Mensenrechtenraad	30
2.3.11	VN Algemene Vergadering – Veiligheidsraad	30
2.3.12	Bemiddeling Kofi Annan	32
2.4	Veiligheidssituatie	33
3	Mensenrechten	37
3.1	Waarborgen	37
3.1.1	Grondwet	37
3.1.2	Verdragen	37
3.1.3	Overige nationale wetgeving	38
3.1.4	Toezicht	39
3.2	Naleving en schendingen	39
3.2.1	Vrijheid van meningsuiting	39
3.2.2	Vrijheid van vereniging en van vergadering	41
3.2.3	Vrijheid van godsdienst	41
3.2.4	Bewegingsvrijheid	43
3.2.5	Rechtsgang	49
3.2.6	Arrestaties en detenties	51
3.2.7	Mishandeling en foltering	52
3.2.8	Verdwijningen	56
3.2.9	Doodstraf	56
3.3	Positie van specifieke groepen	56
3.3.1	Etnische minderheden	56
3.3.2	Vrouwen	58
3.3.3	Homoseksuelen	60
3.3.4	Minderjarigen	61
3.3.5	Dienstplichtigen	61
4	Migratie	63
4.1	Migratiefactoren en -oorzaken	63

4.2	<i>Opvang in de regio</i>	63
4.3	<i>Activiteiten internationale organisaties</i>	64
5	Bijlage	66

1 Inleiding

In dit algemeen ambtsbericht wordt de situatie in Syrië beschreven voor zover deze van belang is voor de beoordeling van asielverzoeken van personen die afkomstig zijn uit Syrië en voor besluitvorming over de terugkeer van afgewezen Syrische asielzoekers. Dit ambtsbericht is een actualisering van eerder verschenen algemene ambtsberichten over de situatie in Syrië (laatstelijk op 23 december 2011) en beslaat de periode van december 2011 tot mei 2012.

Het algemeen ambtsbericht is gebaseerd op informatie van openbare en vertrouwelijke bronnen. Bij de opstelling is gebruik gemaakt van informatie van verschillende organisaties van de Verenigde Naties, niet-gouvernementele organisaties, vakliteratuur en berichtgeving in de media. Een overzicht van de geraadpleegde openbare bronnen is opgenomen in de literatuurlijst. In het algemeen ambtsbericht wordt veelvuldig verwezen naar geraadpleegde openbare bronnen. Daar waar openbare bronnen zijn vermeld, wordt de tekst in veel gevallen ook ondersteund door informatie die op vertrouwelijke basis is ingewonnen. De in de tekst van het algemeen ambtsbericht opgenomen voorbeelden zijn niet uitputtend.

Sinds het uitbreken van de onlusten in maart 2011 kunnen feiten, gebeurtenissen of omstandigheden in Syrië onder andere vanwege een door de overheid ingesteld (inter)nationaal mediaverbod en de beperkte bewegingsvrijheid en nadien (tijdelijke) sluiting van de ambassade niet of nauwelijks meer onafhankelijk worden geverifieerd.

In hoofdstuk twee van dit algemeen ambtsbericht wordt ingegaan op recente ontwikkelingen op politiek en veiligheidsgebied. Deze beschrijving wordt voorafgegaan door een beknopt overzicht van de recente geschiedenis van Syrië. Ook is een korte passage over de geografie en de bevolking van Syrië opgenomen.

In hoofdstuk drie wordt de mensenrechtensituatie in Syrië geschetst. Na een beschrijving van wettelijke garanties en internationale verdragen waarbij Syrië partij is, komen de mogelijkheden van toezicht op naleving van de mensenrechten aan de orde. Daarna volgt de beschrijving van de naleving dan wel schending van enkele klassieke mensenrechten. Tenslotte wordt de positie van specifieke groepen belicht.

In hoofdstuk vier komt de opvang van binnenlandse ontheemden en vluchtelingen aan de orde en wordt informatie verstrekt over de activiteiten van internationale organisaties, waaronder de UNHCR.

2 Landeninformatie

2.1 Basisgegevens

2.1.1 Land en volk

De Syrische Arabische Republiek (*Al-Jumhuriyya Al-'Arabiyya Al-Suriyya*) heeft een oppervlakte van 185.180 km². Het land is circa 4,4 keer zo groot als Nederland, telt bijna 21 miljoen inwoners¹ en kent een grote religieuze en etnische diversiteit.² De meerderheid van de bevolking (ongeveer 74 procent) is soenniet.³ Ongeveer zestien procent⁴ van de bevolking bestaat uit sjiieten, alawieten, druzen, ismaëlieten en jezidi's. De in een veelheid van kerken opgedeelde christelijke minderheid vormt ongeveer tien procent⁵ van de bevolking. Er bevinden zich kleine joodse gemeenschappen in Damascus, Aleppo en Al-Qamishli.⁶ Het land kent een grote Palestijnse en Iraakse vluchtelingengemeenschap. Etnisch en linguïstisch kunnen in Syrië onder meer Arabieren (90,3 procent),⁷ Koerden, Armeniërs, Turkmeneren en Circassiërs (tezamen 9,7 procent)⁸ worden onderscheiden.

2.1.2 Geschiedenis

Het huidige Syrië ontstond aan het einde van de Eerste Wereldoorlog door het uiteenvallen van het Ottomaanse Rijk, waarvan het sinds 1516 deel had uitgemaakt.⁹

Ondanks de officiële erkenning door Frankrijk in 1941 werd Syrië pas werkelijk onafhankelijk, toen in 1946 alle Franse troepen zich hadden teruggetrokken.¹⁰ In 1950 kwam de eerste Syrische Grondwet tot stand.¹¹ Vanaf 1958 tot 1961 maakte Syrië samen met Egypte deel uit van de Verenigde Arabische Republiek (VAR). Na een militaire staatsgreep in Damascus in 1961 kwam aan dit samenwerkingsverband met Egypte een einde. In 1963 kwam in Syrië via een staatsgreep de Arabisch-socialistische Baath-partij¹² aan de macht. Ook Hafez Al-Assad kwam via een staatsgreep¹³ op 16 november 1970 aan de macht. Op 22 februari 1971 werd hij tot president van Syrië gekozen, een functie die hij tot aan

¹ US Department of State, *July-December, 2010 - International Religious Freedom Report - Syria* (13 september 2011); US Department of State, *Background Note: Syria* (26 januari 2012); CIA, *The World Factbook - Syria* (13 februari 2012).

² *World Directory of Minorities and Indigenous Peoples - Syria: Overview*, Minority Rights Group International (oktober 2011).

³ US Department of State, *July-December, 2010 - International Religious Freedom Report - Syria* (13 september 2011); US Department of State, *Background Note: Syria* (26 januari 2012).

⁴ US Department of State, *July-December, 2010 - International Religious Freedom Report - Syria* (13 september 2011); CIA, *The World Factbook - Syria* (13 februari 2012).

⁵ Er zijn schattingen dat het aantal christenen in Syrië inmiddels is gereduceerd naar 8 % van de bevolking als gevolg van migratie naar het buitenland. (US Department of State, *July-December, 2010 - International Religious Freedom Report - Syria*, (13 september 2011); CIA, *The World Factbook - Syria* (13 februari 2012).

⁶ CIA, *The World Factbook - Syria* (13 februari 2012).

⁷ CIA, *The World Factbook - Syria* (13 februari 2012).

⁸ CIA, *The World Factbook - Syria* (13 februari 2012).

⁹ *World Directory of Minorities and Indigenous Peoples - Syria: overview*, Minority Rights Group International (oktober 2011).

¹⁰ Syrië stond vanaf 1916 onder Franse invloed.

¹¹ De huidige Grondwet dateert van 13 maart 1973 (CIA, *The World Factbook - Syria* (13 februari 2012).

¹² *Baath* (de schrijfwijze in het Arabisch wordt juist weergegeven met *Ba'ath*) betekent *reveil, wederopstanding, heropleving*.

¹³ Tussen 1948 en de machtsovername in 1970 door Hafez Al-Assad vonden in Syrië in totaal vijftien staatsgrepen plaats.

zijn overlijden onafgebroken heeft bekleed. Na het overlijden van Hafez Al-Assad in juni 2000 werd diens zoon Bashar op 17 juli 2000 beëdigd als de nieuwe president van Syrië. President Bashar Al-Assad werd na een volksreferendum op 17 mei 2007 herkozen voor een nieuwe ambtstermijn van zeven jaar.¹⁴

2.2 Staatsinrichting

Syrië is een seculiere staat die bestuurd wordt door een regime dat steunt op een kleine machtsgroep, bestaande uit kopstukken van de Baath-partij, het militaire apparaat en veiligheidsdiensten. Een belangrijk deel van hen, inclusief de president, behoort tot de minderheid van de alawieten. De president is niet alleen staatshoofd, maar ook opperbevelhebber van de strijdkrachten en secretaris-generaal van de Baath-partij. Hij benoemt en ontslaat vice-presidenten, de minister-president en leden van de raad van ministers. De president wordt voor een periode van zeven jaar gekozen via een referendum.¹⁵

De Grondwet omschreef de Syrische Arabische Republiek als een democratisch-socialistische volksrepubliek die geleid werd door de Baath-partij. Hoewel de uitvoerende macht in naam bij de raad van ministers berust onder leiding van de eerste minister, is het de president die belangrijke beslissingen neemt.

Een daartoe in oktober 2011 door de president ingestelde commissie presenteerde in februari 2012 een concept voor een nieuwe grondwet. Daarin werd de status van de regerende Baath-partij als leider van de staat en de samenleving afgezwakt door het instellen van een systeem van meerdere politieke partijen. Wel verbood de nieuwe grondwet het oprichten van politieke partijen, die waren gebaseerd op godsdienst, religieuze overtuiging of regionale belangen. Hierdoor werden eventuele politieke ambities van de Moslim Broederschap of Koerdische partijen de kop ingedrukt. Het presidentschap werd beperkt tot twee termijnen van zeven jaar. Die regeling gold echter niet met terugwerkende kracht.¹⁶

Over de nieuwe grondwet vond op 26 februari 2012 een volksraadpleging plaats.¹⁷ Het was niet duidelijk hoeveel mensen naar de stembus gingen. In totaal zijn er in Syrië 14,6 miljoen kiesgerechtigden. Volgens een aantal waarnemers was de opkomst gering.¹⁸ De opkomst bleek groter in gebieden, waar de mensen de president nog steunden, zoals Damascus en Aleppo.¹⁹ De oppositie boycotte in ieder geval het referendum. Op de sociale media overheersten ironische en sarcastische reacties. Er waren ook veel boze reacties op de qua stijl westers aandoende publiciteit rond het stemmen van het Syrisch presidentieel echtpaar, in een stemkantoortje vol met mukhabarat en media. Volgens de Syrische staatstelevisie

¹⁴ *World Directory of Minorities and Indigenous Peoples – Syria: overview*, Minority Rights Group International (oktober 2011).

¹⁵ US Department of State, *Background Note: Syria* (26 januari 2012); CIA, *The World Factbook – Syria* (13 februari 2012).

¹⁶ *Syrie: Constitution basée sur le pluralisme, deux mandats présidentiels (officiel)*, AFP (15 februari 2012). N.b.: Hafez Al-Assad, de vader van de huidige president, regeerde ruim 29 jaar tot aan zijn dood elf jaar geleden.

¹⁷ *Westen vindt referendum over grondwet Syrië farce*, Volkskrant (27 februari 2012); *Geen Syriër gelooft nog in vreedzaam verzet – wapenhandel floreert – referendum over grondwet lachertje*, Trouw (27 februari 2012); *Les Syriens appelés à voter pour une nouvelle constitution malgré la poursuite des violences*, Le Monde (27 februari 2012); *Syrie: référendum controversé sur la Constitution, 26 morts dans la violence*, AFP (26 februari 2012); *Syria votes on new constitution as shelling of Homs continues*, The Guardian (27 februari 2012).

¹⁸ *Syriërs stemmen en sterven; stembureaus blijven opvallend leeg in gewelddadig Syrië*, De Standaard (27 februari 2012).

¹⁹ *Syrian regime rockets bombard Homs – death toll rises as country awaits outcome of referendum on a new constitution*, The Guardian (27 februari 2012).

was de opkomst 57,4% en was ongeveer 89% van de Syriërs voor een nieuwe grondwet.²⁰ Onduidelijk was hoe de volksraadpleging kon plaatsvinden in de talrijke gebieden waar regeringstroepen dagelijks in gevecht waren met opstandelingen en deserteurs.²¹ Na het houden van dit referendum dienden vervolgens binnen negentig dagen parlementaire verkiezingen te worden gehouden.

De huidige volksvertegenwoordiging (*Majlis Al-Sha'b*) van 250 leden werd gedomineerd door het Nationaal Progressief Front (NPF) (*Jabhah Al-Wataniyah Al-Taqaddumiyah*).²² Dit was een sinds 1972 bestaande coalitie van inmiddels tien partijen, waarbinnen de Baath-partij almachtig was.²³

De volksvertegenwoordiging had weinig tot geen invloed op het regeringsbeleid. Doorgaans beperkte zij zich tot het bekrachtigen van de door de president uitgezette lijn en keurde zij het beleid van het regime zonder wezenlijk debat goed. Het parlement kwam niet zelf met initiatief-wetgeving, maar gaf slechts een oordeel over (en wijzigde soms) wetsvoorstellen afkomstig van de president.

De laatste parlementsverkiezingen en presidentiële verkiezingen vonden respectievelijk plaats op 22, 23 april en 17 mei 2007.²⁴ Op 13 maart 2012 kondigde de Syrische president parlementsverkiezingen aan, te houden op 7 mei 2012.²⁵

Provincies

Syrië wordt centraal bestuurd en is ingedeeld in dertien provincies²⁶ die onder leiding staan van een gouverneur.²⁷ De benoeming van een gouverneur wordt op voorstel van de minister van Binnenlandse Zaken goedgekeurd door de regering en bekendgesteld per presidentieel besluit.²⁸ Iedere gouverneur wordt bijgestaan door een gekozen provincieraad.²⁹ De provincies zijn weer onderverdeeld in districten en subdistricten.

Strijdkrachten

De strijdkrachten nemen een vooraanstaande positie in. Dit hangt hoofdzakelijk samen met het feit dat zij met het inlichtingenapparaat de voornaamste machtsbasis vormen voor het bewind van president Bashar Al-Assad. De positie van de president is sterk afhankelijk van de loyaliteit van de strijdkrachten.³⁰ De president is opperbevelhebber van de strijdkrachten. Sinds 8 augustus 2011 is de voormalige stafchef van het leger, Daoud Rajha, minister van Defensie. Zijn plaatsvervanger is de zwager van de president, Assef Shawkat, voormalig hoofd van de Militaire Inlichtingendienst. De jongere broer van de president, Maher, staat aan het hoofd van de Vierde Legerdivisie en de Republikeinse Garde, beide elite-eenheden.

²⁰ Dagblad De Pers (28 februari 2012); *Damascus claims referendum victory*, The Wall Street Journal (28 februari 2012); *Syria claims 90% of voters backed reforms in referendum*, The Guardian (27 februari 2012).

²¹ *With cities under fire, Syria hastens referendum*, The New York Times (15 februari 2012); *Syria sets date for vote on constitution; proposal for referendum, to be held Feb. 26, comes amid unyielding violence*, The International Herald Tribune (16 februari 2012).

²² Het NPF kreeg na de parlementsverkiezingen van april 2007 169 van de 250 zetels in de volksvertegenwoordiging toegewezen. Van die 169 zetels werden er 134 door de Baath-partij bezet.

²³ Artikel 8 van de Grondwet luidt: *The Baath Arab Socialist Party shall be the leader party in society and the state, and shall lead a National Progressive Front that works to unite the capacities of the masses of the people to serve the interests of the Arab Nation*. Zie ook US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2010* (8 april 2011).

²⁴ CIA, *The World Factbook – Syria* (13 februari 2012).

²⁵ *Syrie: Assad annonce des législatives en mai, poursuite des violences*, Le Monde (14 maart 2012); *Syria: Assad sets date for parliamentary elections*, The Guardian (13 maart 2012).

²⁶ Arabisch: *muhafazat*, enkelvoud: *muhafazah*. Deze provincies zijn Al-Hasakah, Al-Ladhiqiya, Al-Qunaytrah, Ar-Raqqa, As-Suwayda, Dar'a, Dayr Az-Zawr, Halab, Hamah, Hims, Idlib, Rif Dimashq en Tartus.

²⁷ De stad Damascus wordt als een afzonderlijke eenheid bestuurd.

²⁸ De functie van gouverneur van een provincie staat alleen open voor leden van de Baath-partij.

²⁹ US Department of State, *Background Note: Syria* (26 januari 2012).

³⁰ Zie ook US Department of State, *Background Note: Syria* (26 januari 2012).

Schattingen uit medio 2008 over de omvang van de Syrische strijdkrachten in actieve dienst betreffen de volgende aantallen: ongeveer 200.000 manschappen landstrijdkrachten, 100.000 luchstrijdkrachten, 7.600 marine, en een reserve (tot de leeftijd van 45 jaar) van 354.000 man.

2.3 Politieke ontwikkelingen

Voor een algemeen overzicht van de binnenlandspolitieke situatie in Syrië in de periode augustus 2009 tot december 2011 zie het algemeen ambtsbericht Syrië van 23 december 2011.³¹

2.3.1 Waarnemersmissie Arabische Liga

Na lang onderhandelen stemde Syrië op 19 december 2011 in met een vredesplan van de Arabische Liga (AL), op grond waarvan het land het leger en alle zware wapens zou terugtrekken uit stadscentra, onderhandelingen zou beginnen met de oppositie, politieke gevangenen zou vrijlaten en journalisten zou toelaten. Ook zouden waarnemers van de AL ter plaatse erop toezien dat het Syrische regime zich aan de gemaakte afspraken zou houden. De Free Syrian Army (FSA) schortte tijdens de AL waarnemersmissie alle acties tegen het Syrische regime op, behalve in geval van noodzakelijke defensieve acties.³² De waarnemersmissie stond onder leiding van de Soedanese generaal Mohammed Ahmed Mustafa Al-Dabi. De rol van de waarnemers van de Arabische Liga in Syrië leek omstreden.³³ Er ontstond ophef over de partijdigheid en geringe omvang van de missie. De aanwezigheid van de missie zou bovendien het overheids geweld nauwelijks hebben gematigd.³⁴

De waarnemers werden tijdens hun rondreis vergezeld door leden van Syrische veiligheidsdiensten, waardoor een openhartig gesprek met burgers, omstanders en betogers nauwelijks mogelijk was. Wel zou de aanwezigheid van AL-waarnemers meer mensen hebben aangemoedigd in protest de straat op te gaan.³⁵ Zo zouden in een buitenwijk van Damascus duizenden mensen zijn samengekomen, omdat zij dachten dat waarnemers van de AL een gemeentehuis zouden bezoeken. Ook in andere steden liepen duizenden mensen uit in de hoop zonder risico hun verhaal te kunnen vertellen aan de buitenlandse waarnemers. In de praktijk bleek die hoop ijdel, omdat er vervolgens weer met scherpe munitie werd geschoten en traangas afgevuurd.³⁶

Op 8 januari 2012 bespraken de ministers van Buitenlandse Zaken van de AL in Kairo een tussenrapport van de AL-waarnemers in Syrië. Daarin stond dat de Syrische president er niet in was geslaagd een einde te maken aan het geweld in zijn land. Ook had het Syrische leger zich niet volledig teruggetrokken uit het centrum van alle opstandige steden en dorpen.³⁷ Voorts merkten zij op door zowel

³¹ Zie ook: *Year of Rebellion – The state of human rights in the Middle East and North Africa: Syria*, Amnesty International (januari 2012); *Syria: needs mounting rapidly*, International Committee of the Red Cross (ICRC) (29 december 2011); *Dix mois qui font trembler la Syrie*, Salam Kawakibi, European Institute of the Mediterranean (10 januari 2012); *Collectively failing Syrian society*, Peter Harling, Foreign Policy/The Middle East Channel (24 januari 2012); *Syria conflict will exacerbate regional divisions*, Oxford Analytica (31 januari 2012); *World Report 2012: Syria – events of 2011*, Human Rights Watch (januari 2012).

³² *Syrian rebels plan huge operations*, CNN (4 januari 2012).

³³ *Arab League: report publicly on Syria mission*, Human Rights Watch (20 januari 2012).

³⁴ Telegraaf (5 januari 2012); *The Wall Street Journal* (3 januari 2012); Trouw (6 januari 2012); *Arab League: Report publicly on Syria mission*, Human Rights Watch (20 januari 2012).

³⁵ NRC.Next (3 januari 2012).

³⁶ Trouw/Volkskrant (30 december 2011); *Arab monitors face crowds, blasts in second Syria tour*, Reuters (28 december 2011); *Arab League: report publicly on Syria mission*, Human Rights Watch (20 januari 2012); *Syria: Army shoots protesters attempting to reach observers*, Human Rights Watch (11 januari 2012).

³⁷ *Syria has failed to stop killing protesters, Arab League admits*, The Daily Telegraph (9 januari 2012).

de Syrische autoriteiten als door tegenstanders van het Syrische bewind te zijn lastiggevallen. Desalniettemin adviseerden de AL waarnemers de missie voort te zetten. Omdat de AL missie niet bijdroeg tot een afname van het geweld, adviseerde het Arabische Parlement, een adviesorgaan van de AL, de AL-waarnemersmissie in Syrië met onmiddellijke ingang te staken. De AL ministers van Buitenlandse Zaken besloten desondanks dat de waarnemers tot 19 januari 2012 de tijd kregen om hun missie af te ronden.³⁸

Op 19 januari 2012 brachten de AL-waarnemers een volledig verslag uit.³⁹ Tijdens een vergadering op 22 januari 2012 in Cairo van de Arabische ministers van Buitenlandse Zaken was men sterk verdeeld over de resultaten van de AL-waarnemersmissie tot dusverre.⁴⁰

Hoewel het volledige rapport van de missie niet openbaar werd gemaakt, was er volgens AL-waarnemers onomstotelijk bewijs van ernstige schendingen van mensenrechten door de Syrische autoriteiten, waaronder buitensporig gebruik van geweld van Syrische veiligheidstroepen tegen betogers en onafgebroken meldingen van marteling van personen die in hechtenis zaten.⁴¹

Groot was de druk toe te geven dat de missie was mislukt. Uiteindelijk werd toch besloten de aanwezigheid van de waarnemers (op zo'n zeventien plaatsen) in Syrië met één maand te verlengen tot 24 februari 2012, met welk voorstel Syrië instemde.⁴² Ook werd het aantal waarnemers verder uitgebreid. Uit protest tegen de Syrische onwil mee te werken aan het vredesplan haalden Saoedi Arabië, de Golfstaten en Marokko hun waarnemers uit Syrië terug.⁴³

In een verklaring riep de AL voorts president Assad op de macht over te dragen aan één van zijn vice-presidenten.⁴⁴ Verder moest een overgangsregering direct een politieke dialoog beginnen met de oppositie en binnen twee maanden verkiezingen uitschrijven voor een nieuw parlement en een nieuwe president. Ook moest er een nieuwe grondwet komen. De Liga vroeg de VN Veiligheidsraad het vredesinitiatief te steunen. De AL oproep werd door Syrië verworpen als een buitenlandse samenzwering en een inmenging in interne aangelegenheden.⁴⁵

In verband met het toenemende geweld werd de waarnemersmissie van de Arabische Liga begin februari 2012 opgeschort, omdat de waarnemers hun werkzaamheden nauwelijks meer konden verrichten. Bovendien waren zij er zich terdege van bewust dat zij vanaf het begin van hun missie werden gemanipuleerd door de Syrische veiligheidsdiensten. De opgeschorte missie was inmiddels al teruggebracht naar 73 van de oorspronkelijke 165 waarnemers.⁴⁶

Op 12 februari 2012 kwamen de ministers van Buitenlandse Zaken van de lidstaten van de Arabische Liga overeen de omstreden waarnemersmissie van de Liga te

³⁸ *Liga negeert kritiek op missie Syrië*, NRC Handelsblad (9 januari 2012).

³⁹ Trouw (9 januari 2012); NRC.Next (2 januari 2012).

⁴⁰ *Jaknikkers in Arabische Liga moeten neeschudders dulden – over aanpak van Syrië zijn de 22 leden het verre van eens*, Trouw (24 januari 2012).

⁴¹ *Arab League findings on Syria build pressure for UN action*, Amnesty International (23 januari 2012).

⁴² *Syrië laat missie Liga blijven*, NRC Handelsblad (25 januari 2012).

⁴³ Trouw (23 januari 2012); *Arabische Golfstaten trekken hun waarnemers terug uit missie in Syrië*, De Morgen (25 januari 2012).

⁴⁴ *Tot een soortgelijke oplossing werd eerder besloten om een eind te maken aan het politieke geweld in Jemen*, Trouw (23 januari 2012).

⁴⁵ AP (19 en 22 januari 2012); Volkskrant (23 januari 2012); *Syria reportedly rejects Arab League peace plan*, The New York Times (23 januari 2012); *Syrië verwerpt oproep Arabische Liga*, Reformatorisch Dagblad/Trouw (23 januari 2012).

⁴⁶ *Geweld Syrië bloedigste sinds maart*, Volkskrant (30 januari 2012); *Hevige gevechten rond Damascus – Syrische leger probeert demonstranten met grof geschut te verdrijven uit buitenwijken*, Trouw (30 januari 2012); *Arabische Liga stopt met waarnemersmissie Syrië*, De Pers (30 januari 2012).

stoppen. In plaats daarvan werd de VN Veiligheidsraad gevraagd een gezamenlijke internationale vredesmissie van de Arabische Liga en de Verenigde Naties naar Syrië te sturen.⁴⁷

2.3.2 *Toename geweldsspiraal en oppositie*

Antiregeringsactivisten organiseerden grootschalige protestdemonstraties en verspreidden beelden via sociale netwerkmedia van het onder vuur nemen door veiligheidstroepen van menigten die na het vrijdaggebed de moskee verlieten, van het opjagen en met bruut geweld verspreiden van betogers door oproerpolitie, het gebruik van traangas, spijkerbommen en scherpe munitie. Zo wilden zij de realiteit in hun land laten zien, sympathie bij hun landgenoten opwekken en internationale steun verkrijgen.⁴⁸

Hoewel volgens de VN de protesten nog steeds overwegend vreedzaam waren, bleef het geweld door de regeringstroepen echter onverminderd aanhouden.⁴⁹ Zo vond er hevige strijd plaats in de tweede helft van januari 2012 in de steden Homs, Daraa en Hama, alsmede in de buitenwijken van Damascus, met een intensivering van de gevechten in de buitenwijken van de voorsteden Douma en Harasta.⁵⁰ Het hoofd van het Syrische Rode Kruis (SARC)⁵¹ in de stad Idlib, Abdulrazak Jbero, werd doodgeschoten, toen hij in een ambulance onderweg was van Damascus naar Idlib.⁵² Ook na dit schietincident waren er meerdere aanvallen op SARC ambulances en medisch personeel. Op 18 februari 2012 werd een moordaanslag gepleegd op een gemeenteraadslid in de stad Aleppo, gevolgd een dag later door het doodschieten van een staatsaanklager en een rechter in een hinderlaag in de noordelijke regio Idlib.⁵³

Op 10 januari 2012 hield president Assad op de Universiteit van Damascus een toespraak die door de Syrische televisie werd uitgezonden. Sinds het begin van de onlusten in zijn land was de president weinig in het openbaar verschenen. In deze redevoering die zijn eerste was sinds Syrië in december 2011 instemde met een vredesplan van de Arabische Liga, stelde de president niet van plan te zijn af te treden. Hij zou nog altijd de steun van het Syrische volk genieten. Volgens hem was de onrust in zijn land het gevolg van een buitenlandse samenzwering.⁵⁴

Free Syrian Army (FSA) en local coordination committees (lcc's)

Aan de zijde van de oppositie zouden steeds meer burgers zich aansluiten bij gewapende oppositiegroepen, waarvan het niet altijd even duidelijk was of deze groepen onderdeel waren van de Free Syrian Army (FSA) en hoe deze zich weer verhielden tot de local coordination committees (lcc's), lokale burgercommittees die

⁴⁷ Syrië wijst nieuwe resolutie van Liga en VN af, NRC Handelsblad (12 februari 2012); zie verder ook paragraaf 2.3.12 *Bemiddeling Kofi Annan*.

⁴⁸ The Wall Street Journal (3 januari 2012); *Syria: beyond the wall of fear, a state in slow-motion collapse*, The Guardian (16 januari 2012).

⁴⁹ Zie ook *Syria's rebels claim control of city* (www.stratfor.com) (23 januari 2012); *Ze maken elkaar af in Syrië*, De Pers (23 januari 2012).

⁵⁰ *Syrian troops fight rebels near Damascus*, Reuters (26 januari 2012).

⁵¹ *Het SARC is geen hechte, centraal gestuurde, organisatie, maar bestaat uit enkele (regionale) takken*.

⁵² *Syrische chef Rode Halve Maan Abdulrazak Jbero omgebracht*, De Pers (26 januari 2012); *Syrian Red Crescent official shot dead*, The Guardian (25 januari 2012).

⁵³ NRC Handelsblad (20 februari 2012).

⁵⁴ *Syrische president Assad niet van plan af te treden*, Nederlands Dagblad (11 januari 2012); *Syrian president Assad blames foreign conspiracies for crisis*, The Guardian (10 januari 2012); *Assad vergroot zijn isolement*, NRC Handelsblad (12 januari 2012).

demonstraties organiseerden en deze begeleidden.⁵⁵ Er zou sprake zijn van een trend, waarbij gewapende oppositie niet langer uitsluitend bestond uit gedeserteerde militairen (en beschermers van demonstranten), maar steeds meer uit burgers die gewapende oppositie als de enige oplossing zagen.

De Free Syrian Army (FSA) is een losjes georganiseerde militante groepering, die op enige sympathie en steun van demonstranten en activisten zou kunnen rekenen. De FSA werd op 20 juli 2011 geformeerd en bestaat voornamelijk uit soennitische deserteurs uit het Syrische leger, alsmede gewapende burgers. Begin oktober 2011 zou de FSA begonnen zijn met militaire operaties tegen de Syrische strijdkrachten. De voornaamste oogmerken van de FSA zijn het verdrijven van het bewind van president Assad, het beschermen van demonstranten en het ondermijnen van het Syrische leger. Het leiderschap, waaronder de commandant kolonel Riad Al-Asaad, bevindt zich in diverse kampen in Turkije in de buurt van de grens met Syrië. Hoewel de FSA beweert zijn bewapening van binnenuit Syrië te verkrijgen (hetzij van overgelopen militairen, hetzij van de plaatselijke zwarte markt), kan het ook beschikken over wapens en voorraden die uit naburige landen worden gesmokkeld. Hoewel de FSA stelt ongeveer 15.000 strijders te hebben, hebben de meesten van hen geen relatie of contact met het FSA leiderschap, maar worden allen met elkaar verbonden door hun resentimenten tegen het Syrische bewind. Het is onduidelijk hoeveel controle het leiderschap van de FSA vanuit Turkije over eenheden in Syrië heeft, waarvan sommige vrij autonoom hun eigen, lokale guerillaoorlog voeren.⁵⁶

Getuigenissen van gevluchte Syrische burgers zouden aan de andere kant wijzen op het erg lokale karakter van de opstand in Syrië. Zo was er op de meeste plaatsen in Syrië geen georganiseerde aanwezigheid van het FSA, ook al claimde deze groepering bij monde van woordvoerders dat ze grote delen van de revolte coördineerde. Ter plaatse waren wel doorgaans lokale burgercomités (lcc's) die betogingen organiseerden, en daarbij hun eigen bewakingsdiensten opzetten met hun schaarse wapens.⁵⁷

Punt van zorg waren berichten over een toenemende islamisering van de FSA door een groeiend aantal teruggekeerde Syrische islamisten uit Irak, alsmede dagelijkse media-optredens van de salafistische sheikh Adnan Al-Arour (met grote aanhang in de stad Homs) vanuit Saoedi-Arabië die veel invloed heeft op de opstandige soennitische bevolking in Syrië en een belangrijke rol zou spelen bij het opvoeren van intersectoraal geweld (tegen christenen, alawieten en sjiieten in het land).⁵⁸

⁵⁵ Zie ook paragraaf 2.3.4 *Oppositiegroepen*.

⁵⁶ *In Syria, opposition struggles to gain foreign support*, Stratfor - Global Intelligence (20 februari 2012); *Bewapenen van Syrische rebellen is een netelige zaak – verdeeldheid Syrische oppositie beperkt internationale actie*, Volkskrant (21 februari 2012); *In Syrië gaat het nu om de vraag: wie bewapent wie*, NRC Handelsblad (20 februari 2012).

⁵⁷ *De Standaard* (28 januari 2012); *Syria: Army retakes Damascus suburbs*, The Guardian (30 januari 2012); Zie ook paragraaf 2.3.4 *Oppositiegroepen*.

⁵⁸ *Syrische oppositie islamiseert*, Volkskrant (16 april 2012).

Criminaliteit

Naast berichten over gevechten tussen het leger en de gewapende oppositie, namen ook berichten over stijgende criminaliteit van beide kanten (van diefstal tot ontvoeringen) in snelle mate toe.⁵⁹ Angst over ontvoeringen en diefstal van auto's was aanwezig, zelfs in delen van Damascus. Deze angst leefde niet alleen bij mensen van alawitische origine, maar ook bij mensen die potentieel interessant waren voor het verkrijgen van veel losgeld. Elf Iraanse pelgrims die onderweg waren naar Damascus, zouden in januari 2012 door een onbekende groep zijn ontvoerd. In december 2011 werden zeven Iraniërs ontvoerd in de buurt van de stad Homs.⁶⁰ In sommige wijken van Damascus zouden regeringsgetrouwe militairen zich gedragen als een bezettingsmacht, waarbij bewoners gewag maakten van gevallen van plundering en roof.⁶¹

Al-Qaeda

Ook het terreurnetwerk Al-Qaeda schaarde zich op 12 februari 2012 achter de demonstranten en opstandelingen in Syrië.⁶² In een videoboodschap (getiteld *Onward, Lions of Syria*) die op verschillende radicaal-islamitische websites was geplaatst, stelde de nieuwe Al-Qaedaleider Ayman Al-Zawahiri, dat de demonstranten en opstandelingen in Syrië stredden tegen een 'kwaadaardig, kankerachtig regime dat het vrije volk in Syrië verstikte'. Er werd een oproep gedaan aan alle moslims in naburige landen om naar Syrië te komen en te vechten tegen het Assad-regime.⁶³ De bijval van de terreurgroep kwam kort na een dubbele aanslag in de tot dan tamelijk rustige stad Aleppo. Twee zelfmoordenaars lieten bommen ontploffen bij een gebouw van de inlichtingendienst en een basis van de oproerpolitie. Er kwamen 28 mensen om het leven, 230 mensen raakten gewond. In Damascus werd op 11 februari 2012 brigade-generaal Issa Al-Khouli bij zijn huis neergeschoten. Hij was directeur van een militair ziekenhuis in de hoofdstad, en was afkomstig uit een invloedrijke alawietenfamilie. Ook zou hij een neef zijn van Mohamed Al-Khouli, voormalig hoofd van de Air Force Intelligence.⁶⁴ Op 25 april 2012 werden drie medestanders van het regime in Damascus doodgeschoten. Het ging om een gepensioneerd luitenant-kolonel en zijn broer, en een officier van een inlichtingendienst. Onduidelijk is of het hierbij ging om ongecoördineerde wraakacties of een bewuste strategie van het verzet.⁶⁵

⁵⁹ *Iedere schijn van rust is verdwenen*, Trouw (2 maart 2012); *Syria's phase of radicalisation*, International Crisis Group (10 april 2012).

⁶⁰ *Iran: Pelgrims ontvoerd in Syrië*, De Telegraaf (27 januari 2012).

⁶¹ *Syrian unrest after a failure of diplomacy*, The New York Times (6 februari 2012).

⁶² *Jihadist opportunities in Syria*, Stratfor Global Intelligence (14 februari 2012); *Sunni extremists may be aiding Al Qaeda's ambitions in Syria, analysts say*, The New York Times (15 februari 2012); *Syrie: al-Qaida s'empare de la révolution*, LePoint.fr (16 februari 2012).

⁶³ *Jihadist opportunities in Syria*, Stratfor Global Intelligence (14 februari 2012); *Sunni extremists may be aiding Al Qaeda's ambitions in Syria, analysts say*, The New York Times (15 februari 2012).

⁶⁴ *Moord op Syrische generaal brengt conflict tot op drempel van huis Assad; topfiguren regime worden voor het eerst in hun beschermde machtsbasis getroffen*, De Morgen (13 februari 2012).

⁶⁵ *Situatie in Syrië ziet er somber uit, zegt bemiddelaar Kofi Annan*, NRC Handelsblad (25 april 2012); *Syrian rebels launch Damascus attacks as violence escalates*, The Telegraph (24 april 2012).

Deserties

Een onbekend aantal gedeserteerde militairen heeft zich aangesloten bij het FSA, geleid door kolonel Riad Al-Asaad, ook een vroegere luchtmachtofficier.⁶⁶

Een hoge officier van de Syrische luchtmacht, kolonel Afeef Mahmoud Suleiman, afkomstig uit de stad Hama, maakte op 7 januari 2012 bekend met ongeveer vijftig van zijn manschappen te zijn overgelopen naar de oppositie. Hij kondigde aan dat hij en zijn mannen de betogers in Hama zou gaan beschermen. De kolonel drong er bij de waarnemers van de Arabische Liga op aan bezoeken te brengen aan drie kerkhoven in Hama, waar volgens hem meer dan 460 slachtoffers van de repressies begraven zouden liggen. Volgens hem zouden betogers tegen president Assad ook met luchtaanvallen worden bestookt.

Op 15 januari 2012 werd bekend dat de hoogste overloper tot nu toe, een generaal verantwoordelijk voor de veiligheid in het noorden van Syrië, zich bij het verzet tegen president Assad zou hebben aangesloten. Deze brigade-generaal, Mustafa Ahmad Al-Sheikh, zou een militaire raad opzetten, die de coördinatie met het FSA zou verzorgen. Het doel was hogere officieren en hele legeronderdelen te bewegen te deserteren, in plaats van individuele deserties van lageregeplaatsten. Tot nu toe bleef het merendeel van de strijdkrachten en veiligheidsdiensten trouw aan het bewind.⁶⁷ Ook waarnemers stelden dat het aantal hoge overlopers beperkt was: tot nu toe één brigade-generaal, ongeveer veertien kolonels, en de rest lager van rang. Twee parlementsleden (één uit Deir Al Zor, een ander uit Homs) zouden het land hebben verlaten en zich bij de oppositie hebben aangesloten.

Op 8 maart 2012 werd verder bekend dat de Syrische onderminister voor Oliezaken, Abdo Hussameddin, was afgetreden en vervolgens partij had gekozen voor de tegenstanders van het Syrische regime.⁶⁸ Nadien zouden nog twee generaals, een kolonel, twee sergeanten en een brigadegeneraal naar Turkije zijn uitgeweken.⁶⁹

Hamas

De politiek leider van de Palestijnse moslimfundamentalistische organisatie Hamas, Khaled Meshaal, verliet in januari 2012 Syrië voor Qatar. Nummer twee van de radicale groepering, Musa Abu Marsuk, vertrok naar Cairo. Tal van andere bestuursleden vestigden zich in het aangrenzende Jordanië. In het Hamas-hoofdkwartier in Syrië waren eind januari 2012 geen toonaangevende figuren van de beweging meer aanwezig. Syrië was traditioneel altijd erg gastvrij voor radicale Palestijnen en was de belangrijkste Arabische bondgenoot van Hamas, dat de Gazastrook bestuurt. Het hoofdkwartier van de beweging stond al meer dan tien jaar in Damascus. De Syrische autoriteiten stonden Hamas toe het land te gebruiken voor militaire training en er waren wapens geleverd aan de organisatie.⁷⁰

⁶⁶ *Syrische kolonel bij verzet; officier van de luchtmacht vraagt waarnemers Arabische Liga kerkhoven te bezoeken*, Het Parool (9 januari 2012); *De Standaard* (9 januari 2012); *The turn to armed rebellion in Syria: the rise of the Free Syrian Army*, Jamestown Foundation (16 december 2011); *Syria intent on killing its own; rebel who left recounts scenes of torture and orders to shoot protesters*, The International Herald Tribune (2 februari 2012); *Freie Syrische Armee – der Hass der Grenzkrieger*, Spiegel OnLine (16 februari 2012).

⁶⁷ *Volkscrant* (16 januari 2012); *Saudi Arabia to withdraw Arab League monitors from Syria*, The Guardian (22 januari 2012).

⁶⁸ *Syria: deputy oil minister defects*, The Guardian (8 maart 2012); *Syria's deputy oil minister defects from Assad regime*, The Guardian (8 maart 2012).

⁶⁹ *Assad tells Annan: no political solution while rebels are spreading chaos*, The Guardian (10 maart 2012).

⁷⁰ *NRC Handelsblad* (29 december 2011); *Kopstuk Hamas sneuvelt in oploeiende machtsstrijd*, Trouw (24 januari 2012); *Hamas leader abandons longtime base in Damascus*, The New York Times (27 januari 2012); *Hamas*

2.3.3 Opstelling minderheden

Christenen

Christenen in Syrië betuigen bijval aan het regime of doen er het zwijgen toe, uit angst voor een overname van het regime door radicale soennitische moslimgroepen.⁷¹ Door deze opstelling bevestigen zij bij de oppositie wel het beeld dat er bestaat van christenen, als een elite die met het regime sympathiseert.⁷² Op de Syrische staatstelevisie zouden nog steeds priesters en dominees verschijnen om hun steun aan de president te betuigen. Talrijke christenen zouden inmiddels vanuit Syrië naar Libanon zijn gevlucht. Naast sluipmoorden en ontvoeringen zouden ook de eerste gewelddadigheden door losse elementen binnen het FSA tegen christenen worden gemeld.⁷³

Alawieten

De opstand tegen het regime van president Assad houdt ook de alawitische gemeenschap in Syrië verdeeld.⁷⁴ Er zijn alawieten die ageren tegen de president, waaronder de bekende actrice Fawa Suleiman, maar veel alawieten vrezen een eventueel aftreden van president Assad. Sommige conservatieve soennieten die de meerderheid uitmaken van de Syrische bevolking, beschouwen alawieten als collaboteurs met het huidige regime. Veel alawieten trachten hun identiteit te verbergen.⁷⁵

Druzen

De circa 700.000 leden tellende gemeenschap van de Druzen in Syrië houdt zich betrekkelijk afzijdig ten aanzien van de volksopstand tegen het regime van president Assad.⁷⁶ De Druzen die met name in de bergachtige provincie Soueida wonen, honderd kilometer ten zuiden van Damascus, maar ook in het Hermon-gebergte en in de zuidelijke wijken Jaramana en Sahnaya van Damascus, vrezen bij monde van hun geestelijk leider, sjeikh Hammoud Hinnawi, dat het onderdrukken van het protest en een militarisering van de oppositie slechts op een burgeroorlog tussen soennieten en sjiiten zal leiden. Hoewel zij dialoog en hervormingen ondersteunen, wijzen zij het toevlucht zoeken tot geweld zowel van het regime als van de oppositie van de hand. Vanaf het begin van de onlusten in Syrië in maart 2011 tonen de Druzen zich voorstander van democratische hervormingen in het land. Tientallen kleine bijeenkomsten werden gehouden in Soueida en Chahba. Twee

quietly quits Syria as violence continues, Reuters (27 januari 2012); *Syrian regime may survive, but with reduced clout*, Stratfor – Global Intelligence – Geopolitical Diary (31 januari 2012); *Leiding Hamas uit Syrië gevlucht*, Trouw (3 februari 2012).

⁷¹ *Assad's hidden strength*, Los Angeles Times (2 maart 2012); *Syrian Christians fearing the worst – if Assad is ousted, they worry they'll become targets*, Chicago Tribune (18 maart 2012).

⁷² *Syria Christians fear life after Assad; they worry they'll be the target of revenge attacks by Sunnis if the leader is ousted*, Los Angeles Times (7 maart 2012).

⁷³ *Syrische christenen tussen hamer en aambeeld*, Nederlands Dagblad (9 februari 2012); *Niemand kan meer terug in Syrië; laat Bashar alstubielft blijven zitten*, Reformatorisch Dagblad (11 februari 2012); *Iedere schijn van rust is verdwenen*, Trouw (2 maart 2012).

⁷⁴ *Alevieten vrezen val bewind Syrië*, Het Parool (7 februari 2012); *Syriens Alawiten – Minderheit in Todesangst*, Spiegel OnLine (22 februari 2012); *Iedere schijn van rust is verdwenen*, Trouw (2 maart 2012).

⁷⁵ *Alevieten vrezen val bewind Syrië*, Het Parool (7 februari 2012).

⁷⁶ *In Libanon wonen 250.000 Druzen en in Israël 125.000 Druzen; Zie ook: Assad's hidden strength*, Los Angeles Times (2 maart 2012).

coördinatiecomités werden in de provincie opgericht. Tientallen Druzische studenten en militanten werden de daarop volgende maanden gearresteerd. Thans stellen acties van de zijde van de Druzen weinig meer voor.⁷⁷

2.3.4

Oppositiegroeperingen

Ondanks intensieve pogingen om hen te verenigen, bleven oppositiegroeperingen verbrokkeld. Van de meer dan veertien oppositiegroeperingen in het land werden slechts twee van hen, de Syrian National Council (SNC) en de National Coordination Body for Democratic Change (NCB), door het westen geschikt geacht om mee samen te werken, teneinde een democratische verandering binnen Syrië tot stand te brengen.

Hoewel er tussen de opvattingen van de SNC en de NCB grote verschillen bestaan, hebben veel individuele leden van de SNC en de NCB vaak dezelfde achtergrond in het politieke Syrische activisme. Velen van hen hebben in het verleden dezelfde petitie ondertekend, waarin om meer democratische vrijheden werd gevraagd, of hebben als politieke gevangenen in dezelfde gevangenissen gezeten.⁷⁸

Verskillende pogingen in december 2011 en januari 2012 om de SNC en de NCB te verenigen, liepen tot dusverre echter op een mislukking uit.⁷⁹

Syrian National Council (SNC)

De op 2 oktober 2011 officieel opgerichte SNC heeft haar hoofdkwartier in Parijs, met daarnaast een kantoor in Istanboel. Zij onderhoudt goede contacten met westerse landen. Hoewel het merendeel soennieten zijn, bevinden zich onder de ruim driehonderd leden ook een klein aantal Koerden en christenen. Leden van de Syrische Moslim Broederschap, gewone activisten en traditionele Syrische opposanten in ballingschap vormen het merendeel van de leden van de SNC. Leider van de SNC is Burhan Ghalioun, een uit Homs afkomstige, in ballingschap levende Soennitische academicus. Er is voorts nog een uitvoerend bureau van tien leden van diverse religies en groeperingen. Doordat er om veiligheidsredenen geen voltallige lijst van leden binnen Syrië bestaat, wekt de SNC hiermee het imago van een groep van in het buitenland in ballingschap levende tegenstanders van het Syrische regime te zijn.⁸⁰

De SNC ziet zich graag als de nationale vertegenwoordiger van het Syrische verzet. Teneinde democratische veranderingen in het land te kunnen bewerkstelligen, eist de SNC het verdwijnen van het Syrische regime. Officieel is de SNC voorstander van een buitenlandse interventie in Syrië, hoewel er binnen deze groepering ook verzet leeft tegen een dergelijke interventie. In december 2011 riep de SNC op tot instelling van veilige zones en humanitaire corridors in Syrië, en ondersteunde het verzoek van de Free Syrian Army (FSA) tot instelling van een no-fly zone.

⁷⁷ *Les Druzes de Syrie restent à l'écart du soulèvement contre le régime*, AFP (26 februari 2012).

⁷⁸ Zo bekleeden Riad Seif en Aref Dalila belangrijke posities respectievelijk in de SNC en NCB. Beide mannen ondertekenden in 2001 dezelfde petitie, waarin om hervormingen werd gevraagd, werden gearresteerd en respectievelijk in 2006 en 2008 na gevangenschap vrijgelaten.

⁷⁹ Zie ook *In Syrië is sprake van vreedzame revolutie – interview Burhan Ghalioun, voorzitter Syrische Nationale Raad*, Volkskrant (18 januari 2012); *In Syria, opposition struggles to gain foreign support*, Stratfor – Global Intelligence (20 februari 2012); *Syrisch verzet is lappendeken*, Trouw (28 februari 2012).

⁸⁰ *In Syria, opposition struggles to gain foreign support*, Stratfor – Global Intelligence (20 februari 2012).

Doordat de SNC academici en intellectuelen herbergt die voornamelijk in het buitenland woonachtig zijn, verliest de SNC hierdoor wel enige steun bij gewone Syrische burgers en demonstranten.⁸¹

De Syrische oppositie zou zich volgens internationale waarnemers verder moeten verenigen rondom de SNC. De toetreding van de in Frankrijk woonachtige Georges Sabraa als tweede christen na Abdulahad Astepho (Assyriër) tot het uitvoerend bureau van de SNC vormde een belangrijke stap. Grootste uitdaging is thans het incorporeren van de Koerden binnen de SNC. Een toenadering tussen de SNC en de Koerdische Nationale Raad zou volgens waarnemers op termijn mogelijk kunnen zijn.

Intussen werd bekend dat op 14 maart 2012 drie prominente leden van de SNC, Haitham Al-Maleh, Kamal Al-Labwani en Catherine Al-Talli, zich definitief hebben teruggetrokken uit de SNC vanwege het niet volledig ondersteunen door de SNC van een gewapende opstand tegen het Syrische bewind.⁸²

National Coordination Body for Democratic Change (NCB)

De op 30 juni 2011 officieel opgerichte NCB heeft haar hoofdkwartier in Damascus. Een aloude opposant van het Syrische bewind, Haytham Manna, is woordvoerder van de NCB. Personen afkomstig uit de traditionele Syrische oppositie, hoofdzakelijk afkomstig uit linkse Syrische partijen, Arabische nationalistische partijen en Koerdische partijen (waaronder de Syrische tak van de PKK, de PYD), vormen het ledenbestand van de NCB. De Syrische Moslim Broederschap is niet vertegenwoordigd binnen de NCB.⁸³

De NCB wordt door het Syrische bewind erkend en is toegestaan in het land actief te zijn. Volgens de NCB is alleen dialoog, en geen gebruik van geweld, de enige optie om een regimeverandering in Syrië tot stand te brengen. Omdat in het westen grote zorg bestaat voor anarchie volgende op een ineenstorting van het huidige bewind in Syrië, is de NCB voor sommige westerse landen een aantrekkelijk alternatief voor het bewind van president Assad. De NCB is geen voorstander van buitenlandse interventie in Syrië. Aangezien de NCB contact heeft (gehad) met leden van het regime van president Assad en haar hoofdkwartier in Damascus heeft, wordt deze groepering door sommige Syrische activisten beschouwd als een activistische marionetten-beweging, die door het Syrische bewind wordt gecontroleerd. De NCB onderhoudt goede contacten met Rusland.⁸⁴

Andere verzetsgroeperingen

Naast de SNC en NCB bestaan er nog andere groepen (zoals de in Turkije gevestigde *Syrian Movement for Change* (SMC)). Sommige van deze groepen zijn in het leven geroepen om een bepaald politiek doel na te streven of als antwoord op een bepaalde ontwikkeling ter plekke (zoals frustratie over gebrek aan vooruitgang en samenhang binnen de Syrische oppositie). Veel van deze laatste groepen bleken

⁸¹ *In Syria, opposition struggles to gain foreign support*, Stratfor – Global Intelligence (20 februari 2012).

⁸² *Syria: Idlib falls as opposition splits*, The Guardian (14 maart 2012); *Syria opposition group is routed and divided*, The New York Times (14 maart 2012).

⁸³ *In Syria, opposition struggles to gain foreign support*, Stratfor – Global Intelligence (20 februari 2012).

⁸⁴ *In Syria, opposition struggles to gain foreign support*, Stratfor – Global Intelligence (20 februari 2012).

op den duur niet lang houdbaar of waren niet bedoeld een blijvende structuur te vormen. De verschillen (organisatiegraad en middelen die hen ter beschikking staan) per groep zijn groot. De belangrijkste van deze groepen zijn:

Building the Syrian State (BSS)

De BSS bestaat uit bekende, politieke opposenten, intellectuelen en mensenrechtenactivisten. Ook de Syrische minderheden, zoals de Alawieten, maken deel uit van de BSS. De leider van de BSS, Louay Hoessein, zet zich in voor het zoeken naar politieke alternatieven voor het huidige bewind in Syrië. De BSS is sterk vertegenwoordigd door de intelligentsia uit Damascus, maar vindt weinig navolging bij het gewone volk, vooral ook omdat de BSS zich niet duidelijk uitspreekt over wel of geen dialoog met het regime. De BSS roept op tot een dialoog ter ontmanteling van het regime en ter vestiging van een democratische, burgerlijke staat. De BSS is tegen gewapend verzet en wenst verandering te bewerkstelligen op basis van vreedzame demonstraties en bemiddeling tussen regering en oppositie. De BSS is tegen iedere vorm van buitenlandse interventie en verwerpt internationale en Arabische sancties tegen Syrië.

The National Current for Change (NCC)

De NCC werd op 5 februari 2012 opgericht. Drijvende kracht achter deze beweging is Ammar Qurabi, een bekende mensenrechtenactivist thans woonachtig in Cairo, die erg kritisch is over de SNC en het falen om de Syrische oppositie te verenigen. Er waren 84 ondertekenaars van de oprichtingsverklaring van de NCC, onder wie Amr Al-Azm, die in het openbaar zijn grote frustratie tot uitdrukking heeft gebracht over het gebrek aan vooruitgang om een verenigd en samenhangend platform voor de oppositie in het leven te roepen.

Kurdish National Council

Hoewel enkele Koerdische jongeren actief zijn in activiteiten op straat, spelen de bestaande Koerdische politieke partijen nauwelijks een rol bij pogingen van de Syrische oppositie een politiek alternatief voor het huidige regime te vormen.⁸⁵ Zij houden zich meer bezig met het vraagstuk van zelfbestuur. Wel zou de onlangs opgerichte Kurdisch National Council een platform kunnen bieden voor een gezamenlijke en alomvattende Koerdische stellingname met betrekking tot de crisis in Syrië.

Street movement

De *street movement* vormt een paraplu voor een groot aantal al dan niet georganiseerde groepjes die revolutionaire activiteiten op de grond uitvoeren. Sinds het begin van de Syrische onlusten zijn jonge activisten op straat de belangrijkste kracht bij het organiseren van revoltes op straat. De aard van hun activiteiten die via internet, sociale media (*Facebook*, *Twitter* en *Skype*) en mondeling contact worden voorbereid en uitgevoerd, ligt erg gevoelig. Vanwege vrees voor represailles door de overheid blijven de meeste activisten op straat anoniem, werken onder valse namen en in kleine groepjes. Een of andere vorm van buitenlandse

⁸⁵ *Kurds ponder role in uprising against Syrian regime*, The Washington Post (9 maart 2012).

interventie, met name in de vorm van een *no-fly zone* en *safe areas/buffer zones*, geen dialoog met het regime zonder aftreden van de president en einde aan het overheidsgeweld, en steun aan de activiteiten van het Vrije Syrische Leger zijn de voornaamste standpunten van de *street movement*. Hoewel er een zekere radicalisering optreedt, waarbij meerdere activisten bereidheid vertonen de wapens op te nemen, zijn veel van de activisten van het eerste uur voorstander van het vreedzame karakter van de volksopstand.

Teneinde de verschillende activiteiten van de activisten op straat te coördineren, zijn er diverse raden, unies of committees ingesteld. De voornaamste zijn:

The Local Coordination Committees of Syria (Lijan al-tansiq al-mahaliyah fi souria (LCC)

De LCC die deel uitmaakt van de SNC, werd aan het begin van de onlusten in Syria in het leven geroepen als een paraplu voor de vele lcc's, die ontstonden om demonstraties te organiseren. De LCC richt zich met name op de media, met documentatie over protesten en dagelijkse overzichten van mensen die aan de kant van de oppositie zijn omgekomen. Ook komt de LCC regelmatig met politieke verklaringen. De bekende activist Razan Zeitouneh maakt deel uit van de LCC.

The Syrian Revolution General Commission (Haiaat 'ama lilthawra al-souriya (SRGC)

De SRGC die deel uitmaakt van de SNC, werd in augustus 2011 opgericht in een poging de activiteiten op straat, het bereiken van de media en de politieke inspanningen van de Syrische democratiseringsbeweging te coördineren. Meer dan veertig oppositiegroepjes en enkele lcc's (maar niet de LCC) voegden zich onder het vaandel van de SRGC. Advocate en activiste Suhair Al-Atassi zou aan het hoofd van de SRGC staan.⁸⁶

The Syrian Revolution Coordinating Union (Ittihad tansiqiyat atthawra al-souriya (SRCU)

De SRCU is een netwerk van een aantal lcc's of media/nieuwsgroepen in het gehele land, richt zich op de media en geeft statistieken over het aantal mensen dat aan de zijde van de oppositie is omgekomen.

Daarnaast zijn er nog in verschillende provincies in Syrië revolutionaire raden (*Majlis Al-Thawra*) actief. Deze raden coördineren demonstraties en andere revolutionaire activiteiten, alsmede humanitaire, logistieke, financiële en medische steun aan de activisten op straat en aan gezinnen in nood. Ook zouden zij behulpzaam zijn bij soldaten die uit de Syrische strijdkrachten willen deserteren.

2.3.5

Sancties

Op 23 maart 2012 heeft de Europese Unie in het kader van het opvoeren van sancties aan Syrië,⁸⁷ een reisverbod opgelegd aan de familie van president Assad, met inbegrip van diens vrouw Asma Al-Assad (geboren Al-Akhras), zijn moeder

⁸⁶ *Regime Syrië is heel broos geworden – Suhair Al-Atassi klaagt dat de Syrische revolutionairen geen enkele hulp krijgen*, NRC Handelsblad (16 maart 2012).

⁸⁷ Zie ook paragraaf 2.3.1.4 *Internationaal isolement* van het algemeen ambtsbericht Syrië van 23 december 2012.

Anisah Al-Assad (geboren Makhlof), zijn zuster Bushra Al-Assad en zijn schoonzuster Manal Al-Assad (geboren Al-Jadaan; ook bekend als Manal Al-Ahmad, echtgenote van de broer van de president Maher Al-Assad), alsmede een bevrozing van hun financiële tegoeden. Ook acht Syrische ministers werden door deze sancties getroffen.⁸⁸

2.3.6

Humanitaire situatie

De humanitaire situatie in gebieden, waar militaire activiteiten plaatsvinden, is slecht. Bekend is dat het Syrische leger alvorens het tot actie overgaat, het desbetreffende gebied hermetisch afsluit, evenals gas, water en electriciteit. Primaire zorg gaat ondermeer uit naar herstel van de basisvoorzieningen, het verkrijgen van toegang voor hulporganisaties tot (tijdelijk) militair afgeschermd gebieden en de veiligheid van medisch personeel.

Escalatie van geweld (met militaire operaties in Homs, Zabadani en Douma) leidde in februari 2012 tot volledig afgesloten gebieden, waar humanitaire noden groot waren en burgers volledig opgesloten zaten. Zodra de veiligheidssituatie het toestond, trokken hele families uit verschillende wijken (uit Homs, Naqab en Hama) weg naar naburige dorpen, waar de opvang provisorisch geregeld werd. Ook de algemene veiligheidssituatie in gebieden waar veel vluchtelingen verbleven (Qudsia, Sayda Zeinab en Douma), verslechterde snel. Er was sprake van groeiende criminaliteit en onrust als gevolg van schermutselingen.

De behoefte aan medische noodvoorzieningen als bandages en bloed, alsmede basisvoorzieningen is groot. Ook het verlenen van medische hulp (ambulances en medicijnen) vormt een groot probleem, niet alleen vanwege gebrek aan middelen, maar ook vanwege gerichte acties van het Syrische regime tegen hulpbehoevenden en medisch personeel, met name de onthouding van levensreddende hulp aan degenen die de oppositie steunden.⁸⁹ De situatie in de getroffen (en afgesloten) gebieden verslechtert snel, mede vanwege stijging van voedselprijzen en tekorten aan benzine en kookolie. In de meest getroffen gebieden (evenals in armere wijken) hebben veel huishoudens niet de financiële mogelijkheden om zich gedurende een langere periode te voorzien van noodrantsoenen. Daarnaast neemt de werkeloosheid in rap tempo toe en zien mensen die werkzaam zijn in de publieke sector, een afname van inkomsten vanwege een devaluatie van het Syrische pond.

De humanitaire respons wordt volledig gekanaliseerd door de *Syrian Arab Red Crescent* (SARC),⁹⁰ die als enige organisatie toestemming heeft humanitaire hulp te bieden. Zolang de Syrische autoriteiten ontkennen dat er sprake is van een ernstige humanitaire situatie en de militaire operaties verder toenemen, blijkt het moeilijk op grote schaal internationaal hulp te bieden. Het ICRC spant zich in een tijdelijk staakt-het-vuren te bewerkstelligen, teneinde de meest door oorlogsgeweld getroffen gebieden van humanitaire hulp te kunnen voorzien. Het gaat daarbij om

⁸⁸ *E.U. places travel ban on Assad's wife*, The New York Times (23 maart 2012).

⁸⁹ *Syrië schaamte voorbij*, Noordhollands Dagblad (7 maart 2012).

⁹⁰ Volgens insiders een niet-gouvernementele organisatie onder Syrische regeringscontrole. Het Syrische regime zou de SARC gebruiken om te misleiden en medische middelen binnen te krijgen ten behoeve van leger en pro-regeringspersonen.

een staakt-het-vuren van twee uur in de meest getroffen gebieden, zoals de stad Homs.⁹¹

Op 27 februari 2012 kwam het ICRC aan in de stad Hama. Daar werden hulpgoederen afgeleverd voor de circa 10.000 inwoners. Dezen hebben ruim een maand moeten wachten op nieuwe voorraden – zoals medicijnen, dekens en hygiëne middelen. Ook slaagde het ICRC een week daarvoor enkele gewonde buitenlanders uit de wijk Bab Al-Amr in de stad Homs te evacueren, een wijk die toen nog steeds werd belegerd door regeringstroepen. Nadien wordt het ICRC uit het gebied geweerd.⁹² Op 2 maart 2012 mochten ICRC en SARC teams evenwel de stad Homs binnentrekken, maar nog niet de betwiste wijk Bab Al-Amr.

Op 23 februari 2012 vond op initiatief van Zwitserland een *Humanitarian Coordination Meeting* plaats in Genève, waarin gesproken werd over het niet politiseren van humanitaire hulpverlening. Deelnemers waren onder andere lidstaten van de VN, VN organisaties, het Internationale Rode Kruis en de Organisatie van Arabische landen.

Friends of Syria

Op 24 februari 2012 vond de inaugurele bijeenkomst plaats in Tunis van de Friends of Syria, vertegenwoordigers van de VS, EU-lidstaten, Arabische landen en leden van de Arabische Liga, die mogelijke oplossingen om het bloedvergieten in Syrië te stoppen bespraken.⁹³ Hoewel uitgenodigd nam Rusland niet deel aan de bijeenkomst, mede ook omdat de Syrische regering geen uitnodiging kreeg, terwijl enkele Syrische oppositiegroeperingen wel waren uitgenodigd. Tijdens de bijeenkomst bleek onenigheid tussen westerse en Arabische landen. Het westen legde vooral de nadruk op humanitaire hulp, terwijl Arabische landen en de Syrische oppositie zelf voor militaire steun ijverden. Zo pleitte Qatar voor de instelling van humanitaire corridors, bewaakt door een Arabische troepenmacht, om de Syrische bevolking te beschermen.⁹⁴

Het debat werd uiteindelijk gedomineerd door humanitaire opties. Zo werd besloten om president Assad een ultimatum op te leggen, waarin hij zou moeten instemmen met een direct staakt-het-vuren en humanitaire hulp toestaan in gebieden, die het zwaarst zijn getroffen door de gewelddadigheden. Mocht de president zich niet aan het ultimatum houden, dan zouden er steeds krachtiger oppositie en strafmaatregelen volgen.⁹⁵ En marge van de vergadering werd de oprichting van een

⁹¹ *Red Cross seeks Syrian ceasefire to deliver aid*, The Irish Times (21 februari 2012); *Rode Kruis onderhandelt over wapenstilstand*, De Standaard (21 februari 2012).

⁹² Metro (28 februari 2012).

⁹³ *Tunisia; nation will host first meeting of international pro-Syria organization*, Africa News (13 februari 2012); *Bewapenen van Syrische rebellen is netelige zaak – verdeeldheid Syrische oppositie beperkt internationale actie*, Volkskrant (21 februari 2012).

⁹⁴ *Ruzie over Syrië – humanitaire hulp versus militaire hulp*, De Standaard (25 februari 2012); *Ja aan humanitaire hulp, neen tegen militaire interventie; Vrienden van Syrië stellen ultimatum aan Assad; president allerm minst onder de indruk*, De Morgen (25 februari 2012).

⁹⁵ Op 27 februari 2012 heeft de EU de sancties tegen Syrië uitgebreid. Zo werd de handel in zilver, goud en diamanten van en naar het Syrische regime gestaakt. Ook de in de EU gestalde tegoeden van de centrale bank van Syrië werden bevroren. Verder kwam er een verbod op vrachtluchten door Syrische maatschappijen naar de EU. Nog eens zeven Syrische ministers kwamen op de zwarte lijst van mensen van wie de tegoeden in de EU werden bevroren en die Europa niet meer in mochten. De EU kondigde eerder al maatregelen af tegen 108 personen en 38 instellingen. Verder geldt er een wapenembargo en een verbod op de invoer van Syrische olie.

Syrian Humanitarian Forum aangekondigd als werkgroep om internationale humanitaire hulp te coördineren.

Door de nadruk op diplomatieke druk en humanitaire hulpverlening heerste er bij de SNC na afloop van de top teleurstelling. Zo richtte de SNC-vicevoorzitter Haitham Al-Maleh met 20 vooraanstaande leden (onder wie Fawaz Tello) van de SNC een meer radicale *Syrian Patriotic Group* (SPG) op.⁹⁶ In een verklaring stelden zij dat de SNC er in maanden niet in geslaagd was bevredigende resultaten te boeken of eisen van de opstandelingen in Syrië over te nemen.⁹⁷

Vanwege het ontbreken van een regulier *Consolidated Appeal Process* (CAP)⁹⁸ werd onder voorzitterschap van het VN *Office for the Coordination of Humanitarian Affairs* (OCHA), het *European Community Humanitarian Office* (ECHO) en de Arabische Liga (AL) een *Syrian Humanitarian Forum* (SHF) opgericht. Dit forum dat op 8 maart 2012 voor het eerst in Genève bijeenkwam, was bedoeld als een podium voor uitwisseling van informatie en afstemming van een gecöördineerde aanpak van de humanitaire hulpverlening aan Syrië.

Om verder te overleggen over hulp aan de Syrische oppositie werd op 1 april 2012 in Istanbul een vervolg-conferentie van de *Friends of Syria* gehouden.⁹⁹ Ook aan deze conferentie namen Rusland en China niet deel, omdat het Syrische regime niet vertegenwoordigd was. Voorafgaande aan deze conferentie kwam de verzamelde Syrische oppositie op 26 en 27 maart 2012 onder leiding van de SNC bijeen om zich als legitieme vertegenwoordiging van het Syrische volk te presenteren. Tijdens de vervolg-conferentie erkenden diverse landen de SNC als een legitieme vertegenwoordiger van het Syrische volk en beloofden bescheiden hulp. De VS willen Syrische opstandelingen bijstaan met inlichtingen en communicatieapparatuur (satelliettelefoons en nachtkijkers). De Golfstaten, waaronder Saoedi-Arabië en Qatar, stelden salarissen voor oppositiestrijders en overlopers van het regime in het vooruitzicht. Uit angst een burgeroorlog aan te wakkeren voelde geen enkel land, met uitzondering van Saoedi-Arabië ervoor wapens te leveren aan de opstandelingen. Een vervolg-conferentie van de *Friends of Syria* staat gepland voor april/mei 2012 in Parijs.¹⁰⁰

Bezoek UN Under-SG Humanitarian Affairs (Valerie Amos)

De *United Nations Under-Secretary-General for Humanitarian Affairs and Emergency Relief Coordinator*, Valerie Amos, bracht van 6 tot 9 maart 2012 een bezoek aan Syrië, teneinde een inschatting ter plaatse te kunnen maken van de omvang van de humanitaire nood.¹⁰¹ Op 7 maart 2012 bezocht zij onder begeleiding van het SARC

⁹⁶ *Ruzie over Syrië – humanitaire hulp versus militaire hulp*, De Standaard (25 februari 2012); *Ja aan humanitaire hulp, neen tegen militaire interventie; Vrienden van Syrië stellen ultimatum aan Assad; president allerminst onder de indruk*, De Morgen (25 februari 2012).

⁹⁷ *Syrisch verzet is lappendeken*, Trouw (28 februari 2012).

⁹⁸ Het *Consolidated Appeal Process* (CAP) is een instrument dat ontwikkeld is door hulporganisaties in een land of een regio, om financiële fondsen voor humanitaire actie op te richten, en om hun gezamenlijke activiteiten te plannen, tenuitvoer te leggen en te monitoren.

⁹⁹ *Vrienden van Syrië gaan opstandelingen tegen president Assads regime betalen*, NRC Handelsblad (2 april 2012); *Vrienden van Syrië beloven rebellen bescheiden hulp*, Volkskrant (3 april 2012).

¹⁰⁰ *Vrienden van Syrië gaan opstandelingen tegen president Assads regime betalen*, NRC Handelsblad (2 april 2012); *Vrienden van Syrië beloven rebellen bescheiden hulp*, Volkskrant (3 april 2012).

¹⁰¹ *Syria says it will admit diplomats, even as aid is blocked*, The Wall Street Journal (5 maart 2012); *Une négociatrice pour l'humanitaire en Syrie – Valerie Amos, Directrice du Bureau de la coordination des affaires humanitaires de l'ONU (OCHA) – la responsable humanitaire des Nations unies commence aujourd'hui une visite de trois jours en Syrie*, La Croix (7 maart 2012); *Syria crisis: UN humanitarian chief arrives in Damascus*, BBC News (7 maart 2012).

de stad Homs, waaronder de zwaargetroffen wijk Bab Al-Amr.¹⁰² De wijk Nazheen bleek niet toegankelijk, omdat deze (nog) in handen van de oppositie was. Ook bezocht zij vluchtelingenkampen aan de Turks-Syrische grens. Zij hoopte met de Syrische autoriteiten een access agreement te kunnen sluiten ten behoeve van humanitaire hulpverlening door alle betrokken VN-instanties voor alle door oorlogsgeweld getroffen gebieden. Uiteindelijk wezen de Syrische autoriteiten de door haar voorgestelde overeenkomst ten aanzien van humanitaire hulp af, maar bleken wel bereid binnen een week na haar vertrek een inschatting van de humanitaire noden te laten plaatsvinden, uitgevoerd door de Syrische autoriteiten met steun van de VN. Ook ontkenden zij dat er sprake was van een humanitaire crisis. Wel waren zij bereid met de VN samen te werken om de problemen die door terroristen waren veroorzaakt, aan te pakken.

2.3.7

Vluchtelingen

Sinds december 2011 groeit het aantal vluchtelingen uit Syrië in de omliggende landen Libanon, Jordanië en Turkije gestaag.¹⁰³ Er zouden thans volgens UNHCR zo'n 62.000 vluchtelingen afkomstig uit Syrië in de buurlanden zijn. De stroom was halverwege 2011 op gang gekomen bij de grens met Turkije, later volgden ook Libanon en Jordanië. De oorspronkelijke aanname van UNHCR dat het aantal vluchtelingen uit Syrië stabiel zou blijven, aangezien de gevechten lokaal van aard waren, en mensen weer terug zouden keren, bleek in de praktijk niet te kloppen. De vluchtelingenstroom was veel groter dan voorzien.¹⁰⁴

Volgens mensenrechtenorganisatie *Human Rights Watch* heeft het Syrische leger landmijnen gelegd op vluchtroutes naar Turkije en Libanon.¹⁰⁵ De organisatie baseerde zich op verklaringen van ooggetuigen en Syrische mijnopruimers. De landmijnen zouden al verscheidene slachtoffers hebben gemaakt. Syrische mijnopruimers verbonden met de oppositie zouden zowel antipersonnel als antivehicule mijnen van (Sovjet-)Russische makelij hebben geruimd.¹⁰⁶

2.3.7.1

Situatie Syrische vluchtelingen bij de Syrisch-Turkse grens

Sinds eind april 2011 hebben enkele duizenden Syriërs hun toevlucht gezocht in de Turkse provincie Hatay.¹⁰⁷ Op humanitaire gronden en op voorlopige basis kregen zij toegang tot Turkije. Vanwege een oude overeenkomst tussen Syrië en Turkije om geen militaire aanwezigheid te ontplooiën in de grensregio tussen beide landen, was het relatief makkelijk om de grens over te gaan. In maart 2012 waren er ongeveer 10.000 vluchtelingen uit Syrië aan de Turkse grens.¹⁰⁸ Dit aantal is inmiddels opgelopen tot bijna 25.000 vluchtelingen, verspreid over een achttal kampen (Hatay: vijf kampen; Kilis: één kamp; Gaziantep: één kamp; Sanliurfa: één kamp). Tachtig procent van de vluchtelingen zou afkomstig zijn uit de omgeving van Idlib, twintig procent uit Latakia. Het aantal vluchtelingen afkomstig uit Syrië in Turkije wordt thans door UNHCR geschat op ongeveer 24.000 personen.

¹⁰² *U.N. Relief chief tells of horrific destruction in Syria and official resistance to aid plan*, The New York Times (9 maart 2012).

¹⁰³ *Donor update – Syrian situation and additional projected requirements*, UNHCR (14 februari 2012).

¹⁰⁴ *Donor update – Syrian situation and additional projected requirements*, UNHCR (14 februari 2012).

¹⁰⁵ Syrië is geen partij bij de *Convention on the Prohibition of the Use, Stockpiling, Production and Transfer of Anti-Personnel Mines and on their Destruction* (Ottawa, 3 december 1997). De omvang en afkomst van de Syrische landmijnen is niet bekend, maar zou voornamelijk bestaan uit mijnen gefabriceerd in de voormalige Sovjet-Unie/Rusland, zoals de PMN-2 antipersonnel mijnen en TMN-46 antivehicule mijnen.

¹⁰⁶ *Syria: Army planting banned landmines*; Human Rights Watch (13 maart 2012).

¹⁰⁷ *Under cover of the night, Syrians cross into safety*, The New York Times (6 maart 2012).

¹⁰⁸ *Donor update – Syrian situation and additional projected requirements*, UNHCR (14 februari 2012).

Op uitnodiging van de Turkse delegatie bij de Raad van Europa bezochten vier leden van de *Ad Hoc Sub-Committee of the Committee on Migration, Refugees and Population* van de Raad van Europa eind juli 2011 de provincie Hatay en spraken met Syrische vluchtelingen die waren ondergebracht in de kampen Altınözü Boynuyoğün en Yayladağı, die gerund werden door het Turkse Rode Kruis. Omwille van de veiligheid en privacy van de vluchtelingen kregen zij geen toegang tot de kampen zelf, maar moesten zij aan de buitenkant van de kampen blijven. Ook internationale waarnemers moesten buiten de kampen blijven, met uitzondering van UNHCR. Volgens de Turkse autoriteiten werd er alles aan gedaan om de vluchtelingen bezig te houden.¹⁰⁹

Ten tijde van het bezoek verbleven er 7.958 vluchtelingen in de kampen. Volgens een Turks persbericht waren er van de 19.398 Syriërs die hun toevlucht tot Turkije hadden genomen, op 30 oktober 2011 11.636 personen naar Syrië teruggekeerd en verbleven er 7.762 personen in de kampen.

Er waren ten tijde van het bezoek zeven tentenkampen in gereedheid gebracht (twee in Yayladağı, twee in Altınözü, één in Reyhanlı, één in Apaydın en één in Karbeyaz Kuyubacı) om vluchtelingen afkomstig uit Syrië op te vangen.¹¹⁰

Alle personen in de kampen waren geregistreerd op basis van hun identiteitsdocumenten of op basis van verklaringen indien zij geen documenten hadden (waaronder veel kinderen). Deze gegevens waren niet aan de Syrische autoriteiten overgelegd. Negenennegentig procent van de vluchtelingen waren families, waarbij eerst moeders met kinderen, en later de vaders aankwamen, voornamelijk boeren, winkeliers, onderwijzers. Er waren voorzover bekend geen ongeleide minderjarigen geregistreerd in de kampen.¹¹¹

De voornamelijk in de Turkse provincie Hatay verblijvende vluchtelingen afkomstig uit Syrië zouden spoedig worden verplaatst naar containerhuizen in het meer in de het binnenland gelegen stad Kilis, hoofdstad van de gelijknamige provincie Kilis. Turkije was niet voornemens de tijdelijk beschermde status van de vluchtelingen afkomstig uit Syrië in Turkije permanent te maken. Wel heeft Turkije de Syrische vluchtelingen inmiddels een tijdelijke beschermingsstatus gegeven. Deze is niet gelijk aan de officiële vluchtelingenstatus, maar Turkije verbindt zich hiermee wel geen Syrische vluchtelingen te zullen terugsturen, totdat de situatie in Syrië is veranderd en een veilige terugkeer mogelijk is.

2.3.7.2 *Syrische vluchtelingen in Libanon*

Hoeveel Syriërs hun toevlucht tot buurland Libanon zoeken, waar de Syrische geheime dienst van oudsher sterk aanwezig is, is onduidelijk.¹¹² Officiële Libanese cijfers spraken in januari 2012 van vijfduizend vluchtelingen. Syrische activisten in de Libanese stad Tripoli stelden dat er in die stad alleen al achtduizend vluchtelingen zaten. Zij zouden Libanon binnengekomen zijn vooral via smokkelpaden, waar zij het risico liepen te worden beschoten door Syrische legerpatrouilles, of om te komen

¹⁰⁹ *Report on the visit to Antakya by the Ad Hoc Sub-Committee on the large-scale arrival of irregular migrants, asylum-seekers and refugees on Europe's southern shores*, Parliamentary Assembly of the Council of Europe, AS/MIG/AHLARG (2011) 04 REV (29 november 2011).

¹¹⁰ *Report on the visit to Antakya by the Ad Hoc Sub-Committee on the large-scale arrival of irregular migrants, asylum-seekers and refugees on Europe's southern shores*, Parliamentary Assembly of the Council of Europe, AS/MIG/AHLARG (2011) 04 REV (29 november 2011).

¹¹¹ *Report on the visit to Antakya by the Ad Hoc Sub-Committee on the Large-scale arrival of irregular migrants, asylum-seekers and refugees on Europe's Southern Shores*, Parliamentary Assembly of the Council of Europe, AS/MIG/AHLARG (2011) 04 REV (29 november 2011).

¹¹² De Standaard (28 januari 2012).

in de talrijke mijnevelen, die het Syrische regime langs de grens met Libanon had laten aanleggen.

Duizenden Syriërs woonden tijdelijk rondom het noordelijke grensstadje Wadi Khaled, dat afgezet was door het Libanese regeringsleger om onbevoegden buiten te houden. Wel toegankelijk was het oostelijke stadje Aarsal in de Bekaa-vallei, van waaruit smokkelroutes over het Anti-Libanon-gebergte naar Syrië leidden. Volgens dorpsbewoners was het ook in Aarsal niet meer veilig, aangezien eind december 2011 militanten van de pro-Syrische Hezbollah-beweging het stadje binnengevallen waren op zoek naar een Syrische activist, die net over de grens was gesmokkeld. Volgens officieuze schattingen zouden in januari 2012 al minstens tien Syrische activisten in Libanon zijn ontvoerd en terug over de grens met Syrië gebracht, waar ze verdwenen waren.¹¹³ Van Syrische zijde wordt steeds grotere druk uitgeoefend op de Libanese autoriteiten voor een betere controle van de Syrisch-Libanese grens om smokkel van wapens en strijders te voorkomen. Ook vraagt Syrië regelmatig uitlevering van leden van de FSA, die in Libanon verblijven.

Het merendeel van de ongeveer 6.300 bij UNHCR geregistreerde Syrische vluchtelingen bevond zich begin februari 2012 in het noorden van Libanon (80% bij gastgemeenschappen, familie en vrienden en 20% in centra). Ongeveer 1.000 Syrische vluchtelingen bevonden zich in de Bekaa-vallei. Allen ontvingen humanitaire hulp.¹¹⁴ Volgens UNHCR zouden er thans zo'n 21.000 vluchtelingen afkomstig uit Syrië in Libanon zijn.

UNHCR mocht op kleine schaal hulp bieden aan Syrische vluchtelingen in de Bekaa-vallei. 1.000 tot 2.000 vluchtelingen die de gevechten in de Syrische stad Homs zijn ontvlucht, zouden onderweg zijn naar Libanon. Hieronder bevonden zich gezinnen met kleine kinderen. Ze hadden vaak alleen enkele plastic zakken bij zich met daarin hun bezittingen.¹¹⁵ Syrische artillerie zou op 6 maart 2012 een brug onder vuur hebben genomen, waarover Syrische burgers naar Libanon vluchtten.¹¹⁶

Hoewel UNHCR aanvankelijk bezorgd was over de opstelling van de Libanese autoriteiten, bleek echter in de praktijk het tegendeel. Libanon stelde de grens open en werkt goed samen met UNHCR met betrekking tot de opvang van de vluchtelingen uit Syrië. Ook ten aanzien van de Syrische vluchtelingen zelf stelt Libanon zich positief op. Er was over het algemeen geen detentie, geen belemmering in toegang tot UNHCR en toegang tot dienstverlening. Wel zou er sprake zijn van beperkte bewegingsvrijheid.

UNHCR verstrekt vooral onderdak, water en sanitatie, en voedsel aan de Syrische vluchtelingen. Ook de gastgemeenschappen in Libanon ontvangen deze steun vanwege het feit dat de relatief arme regio van opvang leeft van de handel met Syrië, die nu is drooggevallen. Er zijn individuele gevallen van detentie. Zowel UNHCR als ICRC hebben toegang tot de gedetineerden. Over het algemeen volgt vrijlating relatief snel.¹¹⁷

¹¹³ De Standaard (28 januari 2012).

¹¹⁴ *Donor update – Syrian situation and additional projected requirements*, UNHCR (14 februari 2012); *Projected needs 2012 – Syrians displaced in Lebanon*, UNHCR (9 februari 2012).

¹¹⁵ *Homs humanitarian crisis spills into Lebanon as up to 2,000 refugees head for the border*, The Guardian (5 maart 2012); *Syrians flee to Lebanon amid Homs atrocity claims*, BBC News (6 maart 2012); *Syria: Syrian refugees flee Homs amid reports of atrocities*, Country Intelligence – Analysis (6 maart 2012).

¹¹⁶ *Druk groeit op Syrië om zware schendingen mensenrechten*, NRC Handelsblad (6 maart 2012).

¹¹⁷ *Donor update – Syrian situation and additional projected requirements*, UNHCR (14 februari 2012); *Projected needs 2012 – Syrians displaced in Lebanon*, UNHCR (9 februari 2012).

- 2.3.7.3 *Syrische vluchtelingen in Jordanië*
 UNHCR registreerde tot 19 april 2012 15.000 vluchtelingen uit Syrië of heeft deze op de wachtlijst staan om te worden geregistreerd.¹¹⁸ Dit is slechts een deel van het aantal Syriërs, dat naar Jordanië is gevlucht of hulp nodig heeft. Dit aantal wordt door Jordaanse ngo's geschat op tussen de 30.000 en 50.000 personen. Omdat niet alle vluchtelingen uit Syrië die legaal of illegaal de Syrisch-Jordaanse grens oversteken, zich melden bij UNHCR, kan dit aantal nog veel hoger liggen.¹¹⁹ De meeste vluchtelingen zouden afkomstig zijn uit Homs, gevolgd door Daraa, Damascus, Hama, Aleppo en Idlib.
- 2.3.7.4 *Syrische vluchtelingen in Irak*
 Volgens UNHCR zouden er thans ongeveer 1.800 vluchtelingen afkomstig uit Syrië in Irak zijn. Daaronder zouden zich enkele tientallen Koerdische vluchtelingen zijn, die als gevolg van het geweld Syrië zijn ontvlucht naar het noorden van Irak. Velen zouden vrezen dat na het vertrek van het huidige regime een nieuwe soennitische regering hen nog verder zou kunnen marginaliseren. Naast burgers en demonstranten die de toenemende onrust in Syrië willen ontvluchten, zouden zich ook jonge mannen die de militaire dienstplicht in Syrië willen ontduiken, alsmede militaire deserteurs bevinden.¹²⁰
- 2.3.7.5 *Syrische vluchtelingen in Libië*
 Er zouden naar schatting zo'n 2.200 vluchtelingen afkomstig uit Syrië in Libië zijn.
- 2.3.8 *Briefing Hoge Commissaris voor de Mensenrechten – 13 februari 2012*
 Op 13 februari 2012 informeerde de Hoge Commissaris voor de Mensenrechten, mevrouw Navi Pillay, de Algemene Vergadering van de VN over de mensenrechtensituatie in Syrië. Zij was daartoe uitgenodigd door de Voorzitter van de AVVN, Al-Nasser uit Qatar. De briefing vormde een follow-up van het in december 2011 in de VN Mensenrechtenraad gepresenteerde rapport over de mensenrechtensituatie in Syrië.¹²¹
 Het was niet mogelijk volgens mevrouw Pillay om een compleet beeld te schetsen van de mensenrechtensituatie in Syrië, omdat de onderzoekscommissie van de VN Mensenrechtenraad onder leiding van de Braziliaan Sergio Pinheiro nog steeds geen toegang tot Syrië had gekregen. Via informatie langs andere weg verkregen waren er volgens mevrouw Pillay aanwijzingen dat er zich in Syrië een menselijke tragedie voltrok. Syrische veiligheidstroepen hadden staande opdracht alles te doen om het protest de kop in te drukken, waaronder het gericht schieten op burgers, marteling, onwettige arrestaties en gevangenschap tijdens welke kinderen en mannen veelvuldig zouden zijn verkracht.¹²² In 2011 zouden bij het geweld in Syrië minimaal 5.400 doden zijn gevallen. Er zou sprake zijn van 18.000 onwettige arrestaties, duizenden vermisten, 25.000 vluchtelingen buiten Syrië, en 100.000 tot 200.000 *internally displaced persons* (idp's).
- 2.3.9 *Vervolrapport Onafhankelijke Internationale Onderzoekscommissie Syrië – 23 februari 2012*
 De op 12 september 2011 door de VN-Mensenrechtenraad bij resolutie S-17/1 ingestelde driekoppige commissie (Paulo Pinheiro –Voorzitter, Yakin Ertürk en Karen

¹¹⁸ *Traumatized Syrians flee to Jordan*, BBC News (24 februari 2012); *Vluchtelingen; tienduizenden Syriërs vluchten naar Jordanië*, Metro (27 februari 2012).

¹¹⁹ *Projected needs 2012 – Syrians displaced in Jordan*, UNHCR (10 februari 2012).

¹²⁰ *Syrian Kurds, facing tough options, flee into Iraq*, The International Herald Tribune (10 maart 2012); *Syrian Kurds flee into Iraqi refugee limbo*, The New York Times (8 maart 2012).

¹²¹ Zie ook paragraaf 2.3.2.3 *Fact-finding missie OHCHR inzake mensenrechtensituatie in Syrië – rapport* van het algemeen ambtsbericht Syrië van 23 december 2011.

¹²² Zie ook *In cold blood – summary executions by Syrian security forces and pro-government militias*, Human Rights Watch (april 2012).

Koning AbuZayd) zette haar onderzoek voort naar alle vermoedelijke schendingen van mensenrechten in Syrië sinds maart 2011 en trachtte daarbij de feiten en omstandigheden die tot dergelijke schendingen hadden bijgedragen, vast te stellen.

In het op 23 februari 2012 uitgebrachte rapport, dat in samenhang gelezen diende te worden met het eerdere op 28 november 2011 uitgebrachte onderzoeksrapport,¹²³ gaf de onderzoekscommissie een update van de periode november 2011 tot midden februari 2012. Zij deed daarin verslag van het voortdurende lijden van de Syrische bevolking, de wijdverspreide, systematische en grove schendingen van mensenrechten die de Syrische strijdkrachten bleven begaan, alsmede de mensenrechtenschendingen die anti-regeringsgezinde gewapende groeperingen begingen. Hoewel ook Syrische opstandelingen zich volgens het rapport schuldig hebben gemaakt aan misdrijven, zijn de misdrijven van het Vrije Syrische Leger echter in omvang niet vergelijkbaar met die van de Syrische strijdkrachten.¹²⁴

De onderzoekscommissie ontving geloofwaardig en samenhangend bewijs, waarbij de identiteit werd vastgesteld van leden van de strijdkrachten, variërend van hoog tot midden kader, die opdracht aan hun ondergeschikten hadden gegeven om op ongewapende demonstranten te schieten, soldaten neer te schieten die weigerden dergelijke bevelen op te volgen, mensen zonder enige reden aan te houden, gearresteerde personen te mishandelen, en burgercentra lukraak met tanks en machinegeweren te beschieten.¹²⁵

De onderzoekers stelden dat het rapport was gebaseerd op 369 interviews met slachtoffers, getuigen, overlopers, andere personen met informatie uit de eerste hand over de situatie in Syrië en enkele sympathisanten van het regime. Ook werden foto's, video-verslagen en satellietopnamen bestudeerd ter bevestiging van een strafcampagne tegen personen die al maanden lang demonstreerden tegen het leiderschap van president Assad.¹²⁶

Ook merkten de onderzoekers op dat zij Syrië niet binnen mochten komen voor hun onderzoek. Wel voerden zij talloze gesprekken per telefoon of persoonlijk met mensen, die Syrië waren ontvlucht. Er was geen directe reactie van de zijde van de Syrische autoriteiten. Beschuldigingen inzake mensenrechtenschendingen gedaan in november 2011 werden in een verklaring van 23 januari 2012 door de Syrische diplomatieke missie in Genève afgedaan als onjuist, omdat gewapende terroristische groeperingen, en niet de Syrische strijdkrachten daarvoor verantwoordelijk zouden zijn.¹²⁷

De commissie heeft een lijst aangelegd van personen, die voor hun daden vervolgd zouden moeten worden. De namen van deze personen, zowel afkomstig van de

¹²³ Zie ook paragraaf 2.3.2.3 *Fact-finding OHCHR inzake mensenrechtensituatie in Syrië – rapport* van het algemeen ambtsbericht Syrië van 23 december 2011.

¹²⁴ *Report of the independent international commission of inquiry on the Syrian Arab Republic, A/HRC/19/69 van 22 februari 2012; U.N. panel accuses Syrian government of crimes against humanity*, The New York Times (23 februari 2012); zie ook paragraaf 3.2.7 *Mishandeling en foltering*.

¹²⁵ *Report of the independent international commission of inquiry on the Syrian Arab Republic, A/HRC/19/69 van 22 februari 2012; U.N. panel accuses Syrian government of crimes against humanity*, The New York Times (23 februari 2012); zie ook *In cold blood – summary executions by Syrian security forces and pro-government militias*, Human Rights Watch (april 2012).

¹²⁶ *Report of the independent international commission of inquiry on the Syrian Arab Republic, A/HRC/19/69 van 22 februari 2012; U.N. panel accuses Syrian government of crimes against humanity*, The New York Times (23 februari 2012).

¹²⁷ *Report of the independent international commission of inquiry on the Syrian Arab Republic, A/HRC/19/69 van 22 februari 2012; U.N. panel accuses Syrian government of crimes against humanity*, The New York Times (23 februari 2012).

Syrische strijdkrachten als van het verzet, zijn niet bekend gemaakt, maar in een verzegelde enveloppe doorgeleid naar de *United Nations High Commissioner for Human Rights*.¹²⁸

2.3.10 VN Mensenrechtenraad

Op 27 februari 2012 werd in Genève de 19e zitting van de VN-Mensenrechtenraad geopend. De zitting duurde tot 23 maart 2012 en stond voor een groot deel in het teken van de situatie in Syrië. Nederland heeft een waarnemersstatus bij de Raad.

Al in het begin van de vergadering werd besloten om aan Syrië een *urgent debate* te wijden.¹²⁹ Aan het slot van dit debat werd op 1 maart 2012 een resolutie (A/HRC/19/L.1/Rev.1) met 37 stemmen voor, 3 tegen (Rusland, China en Cuba) en 3 onthoudingen (Ecuador, India en Filippijnen) aangenomen, getiteld *The escalating grave human rights violations and the deteriorating humanitarian situation in the Syrian Arab Republic*. Daarin werden het gebruik van geweld tegen burgers, willekeurige executies, het doden, vervolgen van demonstranten/mensenrechtenverdedigers/journalisten, willekeurige arrestaties, gedwongen verdwijningen, tegenhouden van het verstrekken van medische hulp, foltering, seksueel geweld en mishandeling, ook van kinderen, sterk veroordeeld.

Tevens werd Syrië in de resolutie opgeroepen om de VN en humanitaire organisaties vrije en ongehinderde toegang te verlenen om een inschatting te maken van de humanitaire noden in Homs en andere gebieden, alsmede essentiële goederen en diensten in Homs, Daraa, Zabadani en andere gebieden waar gevechten plaatsvonden, af te leveren.

Syrië van zijn kant veroordeelde het bijeenroepen van het *urgent debate*, omdat het in strijd zou zijn met de procedurele regels van de VN Mensenrechtenraad. Bovendien zou de Mensenrechtenraad niet het goede forum zijn als het de aanvragers van het debat daadwerkelijk om humanitaire overwegingen zou gaan. Syrië erkende dat het niet goed ging in het land, en dat de Syrische overheid niet het gewenste voorzieningenniveau kon halen, maar zei dat dit vooral kwam door het geweld van gewapende groepen/terroristen tegen de staat en tegen bijvoorbeeld ziekenhuizen en ambulances. Volgens Syrië maakte het *urgent debate* deel uit van een plan om het Syrische regime omver te werpen onder het voorwendsel van humanitaire hulp. Het verwierp dan ook de legitimiteit van de discussie en eventuele resolutie. De Syrische delegatie verliet vervolgens de zaal.

2.3.11 VN Algemene Vergadering – Veiligheidsraad

De Algemene Vergadering van de Verenigde Naties veroordeelde op 19 december 2011 met ruime meerderheid de schending van de mensenrechten in Syrië. Zij eiste dat de Syrische regering een einde maakte aan het geweld tegen betogers. De resolutie werd aangenomen met 133 stemmen voor en 11 tegen bij 43 onthoudingen. Tot de landen die tegenstemden, behoorden Cuba, Wit-Rusland, Noord-Korea, Venezuela en Zimbabwe. Rusland¹³⁰ en China¹³¹ onthielden zich van stemming.¹³²

¹²⁸ *Report of the independent international commission of inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/19/69 van 22 februari 2012; *U.N. panel accuses Syrian government of crimes against humanity*, The New York Times (23 februari 2012); *Syrie: ONU a une liste de responsables politiques et militaires soupçonnés de crime contre l'humanité (commission d'enquête)*, AFP (23 februari 2012).

¹²⁹ *Waffenruhe gefordert; Syrien im Menschenrechtsrat*, Neue Zürcher Zeitung (29 februari 2012).

¹³⁰ Rusland lijkt vooralsnog aan te sturen op handhaving van president Assad, omdat men er niet van overtuigd is dat de oppositie in Syrië nu al de overhand krijgt. Rusland hoopt de Syrische oppositie op termijn te dwingen met president Assad naar de onderhandelingstafel te gaan en een politiek compromis te bereiken, dat ook de Russische economische en politieke invloed veilig stelt. Verder speelt in de Russische visie de angst mee voor een machtsgreep van moslimextremisten in Syrië, vooral vanwege mogelijke effecten op de Kaukasus en in Centraal-

Na intensieve onderhandelingen werd in New York op 2 februari 2012 definitieve overeenstemming bereikt over een Marokkaanse ontwerp-resolutie over Syrië en dit ontwerp werd formeel ter stemming in de VN Veiligheidsraad ingediend. China en Rusland spraken echter wederom hun veto uit. De dertien andere leden van de VN Veiligheidsraad, waaronder India, Pakistan en Zuid-Afrika, stemden voor. De twee belangrijkste elementen in deze ontwerp-resolutie waren een oproep tot beëindiging van het geweld in Syrië en steun voor een plan van de Arabische Liga om te komen tot een politieke transitie in dat land.¹³³

Vanwege de patstelling in de VN Veiligheidsraad verschoof het zwaartepunt van de VN bemoeienis met de situatie in Syrië naar de Algemene Vergadering. Gedacht werd aan een resolutie van de Algemene Vergadering van de VN gestoeld op de niet-aangenomen Marokkaanse VN Veiligheidsraad-ontwerp-resolutie, versterkt met een mandaat voor een gezamenlijke VN/AL gezant ter ondersteuning van het AL-vredesplan.¹³⁴

Namens de Arabische Liga diende Egypte op 15 februari 2012 in de Algemene Vergadering van de VN een ontwerp-resolutie over Syrië in. De kern van de resolutie was het verzoek aan de Secretaris-Generaal van de VN en alle andere relevante VN-organen (dat wil zeggen: de VN Veiligheidsraad) om inspanningen van de Arabische Liga te ondersteunen en een Speciaal Gezant te benoemen. Op 16 februari 2012 stemde een overweldigende meerderheid van de lidstaten van de VN voor deze resolutie, 137 van de 166 stemmende landen. Slechts 17 landen onthielden zich van stemming. 12 landen, waaronder Rusland, China, stemden tegen. De resolutie was vooral van symbolische waarde en vormde een belangrijk, helder politiek signaal, ook ter ondersteuning van de initiatieven van de Arabische Liga.

Op 22 maart 2012 bracht de VN Veiligheidsraad een *Presidential Statement* uit, waarin grote zorg werd geuit over de verslechterende situatie in Syrië en de benoeming van de voormalige secretaris-generaal van de VN (1997 – 2006) Kofi Annan tot speciaal gezant voor Syrië werd bevestigd.¹³⁵ Verder werd in de verklaring van de voorzitter de volle steun van de VN Veiligheidsraad uitgesproken voor de inspanningen van Annan om het geweld en de mensenrechtenschendingen in Syrië te beëindigen, humanitaire toegang tot het land te verzekeren en een door Syrië geleide politieke overgang naar een democratisch en pluralistisch politiek

Azië. *Syrian regime may survive, but with reduced clout*, Stratfor – Global Intelligence – Geopolitical Diary (31 januari 2012).

¹³¹ China zou volgens internationale waarnemers geen eigen Syrië-beleid voeren, maar zich in de praktijk veelal kritiekloos voegen naar het Russische stemgedrag. Wel huldigt China het principe van non-interventie en ziet graag dat regering en oppositie om de tafel gaan zitten en tot een vergelijk komen inzake politieke hervormingen. Alleen dat garandeert een duurzame en vreedzame oplossing, en bevordert de stabiliteit in het Midden-Oosten.

¹³² AFP/ANP (19 december 2011); *UN condemns Syria crackdown as its isolation grows*, Reuters (19 december 2011).

¹³³ *Assad heeft vrijbrief gekregen om te moorden*, Nederlands Dagblad (7 februari 2012).

¹³⁴ *Arabische Liga wil vredesmissie*, Volkskrant (13 februari 2012).

¹³⁵ Het uitbrengen en de inhoud van deze Presidential Statement was op dit moment het maximaal haalbare binnen de VN Veiligheidsraad; *Leden Veiligheidsraad doen concessie om gezamenlijk steun voor Annan uit te spreken – toenadering tot Rusland over Syrië*, NRC Handelsblad (21 maart 2012); *Syrië-verklaring Veiligheidsraad*, Volkskrant (22 maart 2012).

systeem te faciliteren. Ook riep de VN Veiligheidsraad de Syrische regering en de oppositie op te goeder trouw mee te werken om een vreedzame oplossing van de crisis te bereiken en het zes-puntenplan van Annan onmiddellijk uit te voeren. Dit zes-puntenplan omvatte de volgende elementen:

- start van een politieke dialoog onder leiding van Annan;
- beëindiging van het geweld van alle partijen door het overeenkomen van het staken van vijandelijke handelingen met een door de VN geleid monitoringsmechanisme;
- humanitaire toegang en een dagelijkse humanitaire pauze van twee uur;
- vrijlating van gevangenen, het vrijgeven van lijsten van gevangenen, en het toelaten van bezoeken;
- vrije toegang en bewegingsruimte voor de media;
- vrijheid van meningsuiting, vergadering en protest.

De VN Veiligheidsraad vroeg Annan regelmatig te informeren over de voortgang. Afhankelijk van de voortgang zal de VN Veiligheidsraad vervolgstappen overwegen.

2.3.12 *Bemiddeling Kofi Annan*

Omdat het westen nog steeds opteerde voor een politieke oplossing, stelden de VN en de Arabische Liga Kofi Annan aan als hun gezamenlijke speciaal gezant voor de crisis in Syrië. Annan zou proberen een alomvattende dialoog op te starten tussen de Syrische regering en het volledige spectrum van de Syrische oppositie.¹³⁶ Hij zou trachten een vreedzame politieke oplossing te vinden, die een eind moest maken aan het geweld en de mensenrechtenschendingen in Syrië. Volgens het vreedzame scenario zou president Assad moeten aftreden en vervolgens zouden de VN een vredesmacht naar Syrië sturen om de vrede te handhaven tijdens de overgangperiode.

Op 10 maart 2012 bracht Kofi Annan een bezoek aan Damascus, waar hij namens de internationale gemeenschap sterk aandrong bij de Syrische autoriteiten het bloedvergieten te stoppen en te zoeken naar een oplossing voor het conflict via onderhandelen.¹³⁷ Het overleg verliep tot dusverre erg moeizaam. Nadat de belangrijkste oppositiegroep SNC Annans oproep tot een dialoog met het Syrische regime had afgewezen, bleek ook president Assad op zijn beurt niet met de oppositie te willen praten, zolang deze geweld gebruikt. Geen politieke dialoog of politieke activiteit kan slagen, aldus de Syrische president, terwijl gewapende terroristische groepen actief zijn. Volgens hem is de opstand tegen zijn autoritaire bewind grotendeels een van buitenaf gestuurde extremistische samenzwering. Het grootste deel van de oppositie stelde dat er te veel bloed is vergoten om nog een compromis met het Syrische bewind te kunnen sluiten.¹³⁸

¹³⁶ *Kofi Annan appelé à titre d'émissaire; l'ancien secrétaire général de l'ONU a été nommé émissaire conjoint des Nations unies et de la Ligue arabe sur la crise en Syrie. La Russie est prête à une coopération étroite avec Kofi Annan, bien qu'elle boycotte la réunion de Tunis*, Le Temps (24 februari 2012); *Annan: ik bemiddel in Syrië*, NRC Handelsblad (1 maart 2012); *Kofi Annan wil geen partij worden in Syrische strijd*, NRC Handelsblad (5 maart 2012); *Now or never: a negotiated transition for Syria*, International Crisis Group (5 maart 2012).

¹³⁷ *Syria says it will admit diplomats, even as aid is blocked*, The Wall Street Journal (5 maart 2012).

¹³⁸ *Impasse Syrië kan nog lang duren – bemiddelaar Annan heeft geen succes in Damascus, beide partijen wijzen dialoog af*, NRC Handelsblad (12 maart 2012); *Assad: No dialogue as long as terrorists spreading chaos – Syrian leader rebuffs UN-Arab League envoy as his forces kill dozens in Idlib, Homs*, Jerusalem Post (11 maart 2012).

Uit een besloten bijeenkomst in de VN Veiligheidsraad met Kofi Annan over Syrië begin april 2012 bleek de Syrische regering te hebben ingestemd met een deadline ingaande 10 april 2012 om de gewelddadigheden te stoppen. Daarna kregen alle partijen nog 48 uur om het staakt-het-vuren te effectueren. Deze extra 48 uur was ingesteld om de benodigde informatie en bevelen daadwerkelijk op zijn plaats te krijgen bij alle verzetsgroeperingen in het land.

Op 12 april 2012 en ook na die datum was in Syrië sprake van een gedeeltelijke naleving van het staakt-het-vuren en het zes-punten-plan.¹³⁹ Op enkele incidenten na was er relatieve rust op de grond. Syrische troepen waren echter niet teruggetrokken.

Op 14 april 2012 nam de VN Veiligheidsraad unaniem resolutie 2042 aan, waarin machtiging werd verleend tot de onmiddellijk uitzending van een advance team van dertig ongewapende waarnemers naar Syrië, ter overbrugging van de periode totdat een grootschalige waarnemersmissie wordt uitgezonden. Daarnaast veroordeelde de resolutie de mensenrechtenschendingen in Syrië en werd het land opgeroepen alle elementen van het Annan-plan uit te voeren.

Op 21 april 2012 nam de VN Veiligheidsraad resolutie 2043 aan, waarmee de waarnemersmissie UN Supervision Mechanism in Syria (UNSMIS) werd geautoriseerd voor 300 man met een looptijd van negentig dagen. Zij moeten toezien op een staken van al het gewapende geweld door alle daarbij betrokken partijen en het naleven van het zes-punten-plan.

Een eerste groep waarnemers/kwartiermakers kwam op 15 april 2012 in Syrië aan. De waarnemers zullen het staakt-het-vuren monitoren in drie verzetshaarden: noord – Idlib; centraal – Hama; zuid – Homs. Ondanks de ontplooiing van de waarnemersmissie werd het staakt-het-vuren niet op alle plaatsen gerespecteerd.¹⁴⁰ Beschietingen vonden onder meer plaats in Homs, Douma, Hama en Busra Al-Harir.¹⁴¹ Het Syrische leger is nog in steden aanwezig.¹⁴²

2.4 Veiligheidssituatie

Door de verslechterende politieke situatie in Syrië verslechtert ook de stabiliteit en de veiligheid in dat land. Acties van het verzet (inclusief die van de FSA) worden door het Syrische regime steevast afgedaan als daden van terroristische groepen. Het regime daarentegen maakt zich ook zelf schuldig aan staatsterreur door de inzet van knokploegen en criminelen tegen de bevolking, grootschalige willekeurige arrestaties, en foltering met de dood tot gevolg van gevangenen.¹⁴³

¹³⁹ *Syria has not fully complied with peace plan, says Ban Ki-Moon*, The Guardian (19 april 2012); *VN: Syrië voldoet niet aan vredesplan Kofi Annan*, NRC Handelsblad (24 april 2012); *Bestand kraakt in zijn voegen*, Trouw (24 april 2012).

¹⁴⁰ *UN observers prove little deterrent to Syrian attacks*, The New York Times (23 april 2012).

¹⁴¹ *Syrisch leger bestookt stad daags na stap van V-raad*, Volkskrant (23 april 2012).

¹⁴² *Verenigde Naties: Nog steeds zware wapens in Syrische steden*, Trouw (25 april 2012); *Strafexpeditie militairen in Syrië*, Volkskrant (25 april 2012).

¹⁴³ Zie ook paragraaf 3.2.7 *Mishandeling en foltering*.

Militair offensief tegen verzetshaarden

Voor dorpen en steden die in de bergen lagen, waar het Syrische leger niet volledig kon worden ingezet of effectieve omsingeling onmogelijk was (zoals Zabdani, Bloudan en Madaya), werd vooralsnog volstaan met voor de situatie ter plaatse doelmatige afspraken met het verzet aldaar. Verzetshaarden in de vlakte werden daarentegen grootschalig aangepakt.¹⁴⁴ Zo zette eind januari 2012 het Syrische leger duizenden manschappen en tanks in om tijdens een offensief in een aantal voorsteden (zoals Ain Tarma, Rankous, Saqba, Arbeen, Hammouriya en Kfar Batna) direct ten oosten en noorden van Damascus, waar het FSA de afgelopen tijd posities had ingenomen, te heroveren.¹⁴⁵ Bij dat offensief zouden tientallen mensen om het leven zijn gekomen.¹⁴⁶ Het Syrische leger kon sommige plaatsen zonder tegenwerking binnentrekken, maar stuitte elders op zwaar verzet. Over het verloop van de strijd viel niets met zekerheid te zeggen, omdat journalisten nauwelijks bewegingsruimte kregen.

Zes militairen kwamen om het leven toen de bus waarin zij zaten in de voorstad Sahnaya op een bermbom reed. Ook in andere delen van Syrië, onder meer in de steden Al-Rastan en Homs, laaide het geweld verder op en woedden zware gevechten. In Hama zouden veiligheidstroepen bij wijze van afschrikking vermoorde opstandelingen op straat hebben gegooid, hun handen nog op de rug gebonden.

In februari 2012 zette het Syrische leger tanks, helikopters en artillerie in en bestookte met mortieren, raketten en granaten wijken (met name Bab Al-Amr, Khalidiyeh, Bayada en Bab Dreib) in de stad Homs, inmiddels bekend als hoofdstad van de revolutie.¹⁴⁷ Opstandelingen zouden op 15 februari 2012 in die stad een belangrijke pijpleiding, waarmee diesel naar Damascus werd getransporteerd, hebben opgeblazen.¹⁴⁸ Na een militair offensief dat 26 dagen duurde, waarbij veel slachtoffers vielen, nam het Syrische leger op 1 maart 2012 de wijk Bab Al-Amr in Homs in. Dat gebeurde nadat gewapende opstandelingen zich hadden teruggetrokken. Hoe de situatie in de wijk thans is, is niet duidelijk.¹⁴⁹ Uit woede over de doden in Homs werden in verschillende steden Syrische ambassades aangevallen. In Berlijn, Londen, Canberra en Athene werd het interieur van de ambassades vernield.

¹⁴⁴ *Interne druk op regime Syrië: nog harder optreden*, Volkskrant (31 januari 2012).

¹⁴⁵ *Geweld Syrië bloedigste sinds maart*, Volkskrant (30 januari 2012); *Hevige gevechten rond Damascus – Syrische leger probeert demonstranten met grof geschut te verdrijven uit buitenwijken*, Trouw (30 januari 2012).

¹⁴⁶ *66 doden in Syrië – leger valt buitenwijken Damascus binnen*, nrc.nl (29 januari 2012); *Meer dan 120 doden in twee dagen*, Het Parool (28 januari 2012).

¹⁴⁷ *Syria: Stop shelling of residential areas*, Human Rights Watch (9 februari 2012); *De wijk Bab Al-Amr in het Syrische verzetsbolwerk Homs – leven in angst*, Volkskrant (24 februari 2012).

¹⁴⁸ *Syria sets date for vote on constitution; proposal for referendum, to be held Feb. 26, comes amid unyielding violence*, The International Herald Tribune (16 februari 2012); *Leger verheugt aanvallen op Homs*, Volkskrant (22 februari 2012); *Syrie: La répression brutale fait des dizaines de morts*, Le Monde (21 februari 2012); *Syrian forces intensify attack on Homs*, The Guardian (21 februari 2012).

¹⁴⁹ *Homs valt, rebellen op de vlucht – het epicentrum van de Syrische rebellenbeweging is donderdag door het regeringsleger bezet; het succes van het regime zal zijn weerslag hebben op de opstandelingen*, Volkskrant (2 maart 2012); *Syrische leger herovert na bloedig beleg opstandig Homs*, Trouw (2 maart 2012). *A Homs, les insurgés abandonnent le quartier rebelle de Baba Amro – les forces armées de Bachar el-Assad ont pris jeudi le contrôle du quartier, après deux jours de pilonnage et de combats contre les rebelles, dont la lutte a désormais le soutien formel de l'opposition politique*, Le Temps (1 maart 2012); *A Homs, l'armée a pris le contrôle de Baba Amro*, Le Monde (2 maart 2012); *Syrian forces overwhelm stronghold of rebels in Homs*, The New York Times (1 maart 2012).

Intussen werden ook wijken in de steden Damascus, Idlib, Daraa en Hama door het Syrische leger bestookt.¹⁵⁰ Ook daarbij vielen slachtoffers.¹⁵¹ Naar verwachting zouden de militaire operaties van het Syrische leger verder worden doorgetrokken naar Zabadani, Rif Dimask en Idlib, met als doel de controle ook over deze gebieden te herwinnen. Zo vielen militaire eenheden gesteund door de pantservoertuigen op 15 februari 2012 de wijk Barzeh in Damascus binnen, doorzochten woningen en deden arrestaties, ogenschijnlijk op zoek naar deserteurs.¹⁵²

Na het herwinnen van de opstandige stad Homs wilde het Syrische leger ook andere verzetshaarden van de oppositie neerslaan. Zo zouden troepen zijn gestuurd naar de zuidelijke stad Daraa, waar de onlusten tegen de president een jaar geleden begonnen.¹⁵³ Ook bombardeerden Syrische troepen de stad Rastan in centraal-Syrië, die begin februari 2012 door het FSA tot bevrijde stad was verklaard. Ook de stad Qusayr, 40 kilometer ten zuiden van Homs en nabij de grens met Libanon, werd door het Syrische leger over land en vanuit de lucht bestookt. Ook deze plaats gold als een bolwerk van het gewapende verzet.¹⁵⁴ Eveneens werd de noordelijke stad Idlib, vlakbij de Turkse grens, onder vuur genomen door Syrische troepen.¹⁵⁵ Deze stad werd op 14 maart 2012 na een beleg van vier dagen en een terugtrekking van het FSA door de Syrische strijdkrachten ingenomen, waarbij huizen werden onderzocht en arrestaties werden verricht.¹⁵⁶ Op 20 maart 2012 moest de oppositie haar stellingen in de oostelijke stad Deir az-Zor opgeven vanwege een zwaar offensief van het Syrische leger.¹⁵⁷ Volgens mensenrechtenorganisatie *Human Rights Watch* hebben Syrische regeringstroepen in de noordelijke provincie Idlib eerder in maart 2012 bij militaire operaties burgers gedwongen als menselijk schild voor hen uit te lopen, terwijl zij optrokken naar gebieden die in handen waren van de oppositie.¹⁵⁸

Bomaanslagen

Op 23 december 2011 en 6 januari 2012 vonden in de wijken Kafr Sousa en Midan in Damascus zelfmoordaanslagen plaats gericht tegen gebouwen van het leger en de veiligheidsdiensten, politieagenten en een politiebureau, waarbij enkele tientallen doden en gewonden vielen.¹⁵⁹

¹⁵⁰ *Syrische oppositie meldt hard optreden leger in stad Daraa*, Volkskrant (17 februari 2012).

¹⁵¹ *Homs non-stop onder vuur leger*, Volkskrant (7 februari 2012); *Homs bombardment resumes as Russian minister heads to Syria*, The Guardian (7 februari 2012); *Syrische troepen bestoken bolwerk opstand opnieuw; escalatie van geweld, VN-resolutie stuit op veto*, NRC Handelsblad (6 februari 2012); *In Homs blijven de lichamen op straat liggen*, Trouw (8 februari 2012); *Syria forces bombard Homs, U.N. condemns appalling brutality*, Reuters (9 februari 2012); *Syrian troops bombard sealed-off suburb of Homs*, The Guardian (9 februari 2012).

¹⁵² *Syria sets date for vote on constitution; proposal for referendum, to be held Feb. 26, comes amid unyielding violence*, The International Herald Tribune (16 februari 2012).

¹⁵³ *Syrie: nouveaux assauts dans la région de Deraa*, LePoint.fr (7 maart 2012); *Syrisch leger opent aanval op Daraa*, Het Parool (15 maart 2012).

¹⁵⁴ *Syria permits U.N. visits, but escalates its attacks*, The New York Times (5 maart 2012); *Rastan, la nouvelle cible du régime syrien*, Le Figaro (5 maart 2012); *Verzet spreidt zijn krachten – verlies Homs nog geen genadeklap – aanval opstandelingen op Daraa*, Trouw (6 maart 2012); *Syrië weert Rode Kruis uit Bab Al-Amr*, Volkskrant (5 maart 2012).

¹⁵⁵ *Optimistische Annan bereikt nog weinig – geweld in Syrië gaat door tijdens bezoek speciale VN-gezant*, Trouw (12 maart 2012); *Syrian army recaptures Idlib*, The Wall Street Journal (13 maart 2012).

¹⁵⁶ *Syria: Idlib falls as opposition splits*, The Guardian (14 maart 2012).

¹⁵⁷ *Moskou zet Assad alsnog onder druk*, Volkskrant (21 maart 2012).

¹⁵⁸ *Syria: Local residents used as human shields*, Human Rights Watch (25 maart 2012); *Syrisch leger gebruikt burgers als schild*, Volkskrant (26 maart 2012).

¹⁵⁹ Volkskrant (11 januari 2012); ANP (6 januari 2012); *Syrian bomb attacks cause people to rally around Bashar Al-Assad's regime*, The Guardian (6 januari 2012).

Een bomaanslag in Aleppo kostte op 18 maart 2012 aan drie mensen het leven.¹⁶⁰ De aanslag kwam een dag nadat drie zelfmoordaanslagen in Damascus volgens de staatstelevsie 27 dodelijke slachtoffers maakten en 94 gewonden eisten. De explosie in Aleppo vond plaats nabij een kantoor van de Politieke Veiligheidsdienst. In Damascus werden vestigingen van de Luchtmachtinlichtingendienst en de Criminele Veiligheidsdienst getroffen. In een online video eiste een tot nu toe onbekende islamistische groep genaamd Al Nusra, Front voor de Bescherming van de Levant, de aanslagen op, om de mensen uit Homs te wreken.¹⁶¹

Door een poreuze buitenkring rondom de stad (voorheen alleen ten oosten, nu ook ten westen) is Damascus niet langer een veilig en volledig afgeschermd stad. In de omgeving van Damascus en in een aantal buitenwijken doen zich met grote regelmaat incidenten voor, waarbij geschoten wordt. Het offensief in de voorsteden Zabadani en Douma, evenals actieve inzet van troepen in de wijken Harasta, Al-Midan en Daraya, heeft de situatie verder op scherp gezet, waarbij vooral sprake is van confrontaties tussen het regime en oppositionele krachten. Met inzet van zwaarder materiaal aan de kant van het regime buiten de stad Damascus, een toename van de beschikbaarheid over wapens aan de zijde van de oppositie en een mogelijke intensivering van activiteiten van extremistische soennitische cellen is de kans groot dat de algemene situatie op korte termijn niet gaat verbeteren en mogelijk zelfs verder zal verslechteren.

Het land is langzamerhand verdeeld in een aantal veilige gebieden en een groot aantal onveilige gebieden. Locaties en gebouwen van het regime worden gebarricadeerd, wegen zijn afgesloten en worden voorzien van additionele beveiligingsmaatregelen.

Vanwege de steeds verder verslechterende veiligheidssituatie trok de VS al zijn ambassadepersoneel uit Syrië terug.¹⁶² Het VK, België, Finland, Frankrijk, Spanje, Italië en Nederland riepen hun ambassadeurs uit Syrië terug voor consultaties. De Nederlandse ambassade is met ingang van 20 maart 2012 tijdelijk gesloten. Hetzelfde geldt voor de Nederlandse consulaten in Latakia en Aleppo.

Volgens de voorzitter van de Algemene Vergadering van de VN heeft het geweld in Syrië tot op heden aan zeker 9.000 mensen het leven gekost. Hij noemde de omstandigheden in Syrië verschrikkelijk en verklaarde dat de mensenrechtenschendingen in het land wijdverbreid en systematisch waren.¹⁶³ Volgens de *Observatoire syrien des droits de l'homme* zou het dodental ook al op meer dan 8.000 mensen liggen.¹⁶⁴

¹⁶⁰ Volkskrant (19 maart 2012).

¹⁶¹ Volkskrant (19 maart 2012); *Two blasts strike near security agencies in Syria*, The New York Times (17 maart 2012).

¹⁶² *Amerikaanse ambassade in Syrië dicht na aanhoudend geweld*, Trouw (6 februari 2012).

¹⁶³ *VN: Zeker 8.000 doden in Syrië*, Reformatorisch Dagblad (13 maart 2012).

¹⁶⁴ *En Syrie, les obus tombent et le monde regarde*, Le Monde (29 februari 2012).

3 Mensenrechten

3.1 Waarborgen

3.1.1 Grondwet

In de Grondwet van maart 1973 worden garanties gegeven met betrekking tot de persoonlijke vrijheid van burgers, de onaantastbaarheid van de wet, de gelijkheid voor de wet van iedere burger, een eerlijke procesgang, de fysieke integriteit, de onschendbaarheid van de woning, briefgeheim, vrijheid van beweging en geloof, en bescherming van politieke vluchtelingen. In de praktijk werden echter presidentiële decreten gehanteerd die op basis van de sinds 1963 geldende noodtoestand de in de grondwet aan burgers toegekende waarborgen, rechten en vrijheden buiten werking stelden.

3.1.2 Verdragen

Met betrekking tot de voornaamste internationale mensenrechtenverdragen is Syrië partij bij:

- Internationaal Verdrag inzake de Uitbanning van alle Vormen van Rassendiscriminatie (*International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination, CERD*), door Syrië bekrachtigd op 21 april 1969;
- Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten (*International Covenant on Civil and Political Rights, ICCPR*), door Syrië bekrachtigd op 21 april 1969 ;
- Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten (*International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, ICESCR*) door Syrië bekrachtigd op 21 april 1969;
- Verdrag inzake de Uitbanning van Alle Vormen van Discriminatie van Vrouwen (*Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, CEDAW*), door Syrië bekrachtigd op 28 maart 2003;
- Verdrag inzake de Rechten van het Kind (*Convention on the Rights of the Child, CRC*), door Syrië bekrachtigd op 15 juli 1993. Ook heeft Syrië het Facultatief Protocol betreffende de betrokkenheid van kinderen in gewapend conflict en het Facultatief Protocol betreffende de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie bekrachtigd op respectievelijk 17 oktober 2003 en 15 mei 2003;
- Verdrag tegen Foltering en andere Wrede, Onmenselijke of Onteerende Behandeling of Bestrafing (*Convention against Torture and Other, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, CAT*), door Syrië bekrachtigd op 19 augustus 2004. Syrië is geen partij bij het daarbij behorende Facultatief Protocol;
- Internationaal Verdrag inzake de Bescherming van de Rechten van Arbeidsmigranten en hun Gezinsleden (*International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of their Families, CMW*), door Syrië bekrachtigd op 2 juni 2005;

- Verdrag voor de Rechten van Personen met een Handicap (*Convention on the Rights of Persons with Disabilities*), door Syrië bekrachtigd op 10 juli 2009.

Syrië heeft op 29 november 2000 het Statuut van Rome inzake het Internationaal Strafhof (*Rome Statute of the International Criminal Court*) getekend, maar nog niet bekrachtigd.

In februari 2007 bekrachtigde Syrië het in het kader van de Raad van de Arabische Liga bij resolutie 5437 (102 reguliere bijeenkomst) op 15 september 1994 in Casablanca aangenomen Arabisch Handvest inzake Mensenrechten.

3.1.3 Overige nationale wetgeving

Verlies en herverkrijgen Syrische nationaliteit

Men verliest de Syrische nationaliteit op eigen verzoek (vrijwillig) of nadat men het Syrische staatsburgerschap wordt ontnomen.

Een Syrische staatsburger kan op drie manieren zijn Syrische nationaliteit vrijwillig beëindigen:

- 1) middels naturalisatie;¹⁶⁵
- 2) middels een huwelijk;¹⁶⁶
- 3) middels het afstand doen van de Syrische nationaliteit ten faveure van een buitenlandse nationaliteit die iemand heeft. Dit kan op twee manieren plaatsvinden:
 - Een buitenlandse vrouw doet in geval van ontbinding van een huwelijk door overlijden of scheiding, afstand van haar Syrische nationaliteit verkregen via haar huwelijk met een Syriër.¹⁶⁷
 - Kinderen met een dubbele nationaliteit kunnen (pas) afstand doen van hun Syrische nationaliteit binnen een jaar na de datum waarop zij voor de wet als volwassen worden beschouwd.

Indien blijkt dat een burger het Syrische staatsburgerschap heeft verkregen middels fraude of valse verklaring, kan op basis van een uitspraak van de rechtbank het staatsburgerschap worden ontnomen (*judicial divestment*). Dit geschiedt ook in de gevallen die nader in de wet worden genoemd, waaronder het als Syrische staatsburger vrijwillig dienen in het leger van een ander land zonder voorafgaande toestemming van de minister van Defensie van Syrië of het door een Syrische staatsburger verrichten van werkzaamheden voor een land dat vijandig is ten aanzien van Syrië (*administrative divestment*).

De wet biedt de mogelijkheid voor het herverkrijgen van de Syrische nationaliteit in de navolgende gevallen:

- minderjarige kinderen die hun Syrische nationaliteit hebben verloren als gevolg van naturalisatie van de Syrische vader en dientengevolge de nationaliteit van dat land hebben verworven, kunnen binnen een jaar na de datum waarop zij voor de wet als volwassen worden beschouwd, de oorspronkelijke nationaliteit van de vader herverkrijgen. Voorwaarde is dat zij in Syrië woonachtig zijn of met de intentie tot permanent verblijf naar Syrië zijn teruggekeerd;

¹⁶⁵ Een Syriër verliest zijn nationaliteit als hij genaturaliseerd burger van een ander land wordt. Hier is sprake van op verzoek van betrokkene en pas na instemming van het Syrische ministerie van Binnenlandse Zaken. Voorwaarde is dat betrokkene aan al zijn verplichtingen jegens de staat moet hebben voldaan.

¹⁶⁶ Een vrouw verliest haar Syrische nationaliteit indien zij in het huwelijk treedt met een buitenlander, indien zij de nationaliteit van het land van haar echtgenoot kan verkrijgen en indien de huwelijksakte rechtsgeldig is in Syrië.

¹⁶⁷ Voorwaarde is dat de betrokken vrouw nog een andere nationaliteit moet bezitten.

- een Syrische vrouw die als gevolg van haar huwelijk met een buitenlander haar nationaliteit heeft verloren of een Syrische vrouw die haar nationaliteit heeft verloren als gevolg van de naturalisatie van haar Syrische man in een andere nationaliteit, kan haar Syrische nationaliteit herverkrijgen na ontbinding van het huwelijk. Hiertoe wordt besloten door de minister van Binnenlandse Zaken na een schriftelijke aanvraag.

Het opnieuw toekennen van de Syrische nationaliteit is bij wet mogelijk aan een ieder wiens nationaliteit is ontnomen via een gerechtelijke uitspraak, gebaseerd op een gerechtvaardigd voorstel daartoe van de minister van Binnenlandse Zaken. De administratieve rechter is bevoegd inzake alle vragen omtrent staatsburgerschap.

3.1.4 Toezicht

Syrië kent geen eigen nationale mensenrechtencommissie- en/of institutie. Ondanks het feit dat Syrië partij is bij een aantal belangrijke internationale verdragen op het gebied van de bescherming van de rechten van de mens en aan zijn rapportageverplichtingen voortvloeiend daaruit voldoet, vinden er ernstige schendingen van mensenrechten plaats. De situatie met betrekking tot mensenrechten is met name sinds maart 2011 ernstig verslechterd. Het is sindsdien onmogelijk om de mensenrechtensituatie in Syrië precies in kaart te brengen. Het was in de verslagperiode voor geen enkele internationale mensenrechtenorganisatie mogelijk Syrië te bezoeken. Het ICRC opereert met een beperkt mandaat.

3.2 Naleving en schendingen

3.2.1 Vrijheid van meningsuiting

Hoewel de wet op de Noodtoestand in april 2011 werd afgeschaft, werd gedurende de verslagperiode de vrijheid van meningsuiting ernstig aan banden gelegd.¹⁶⁸

Journalisten en media

Door de voortgaande ongeregelde heden in het land heeft zich een verdere verslechtering ten aanzien van de positie van journalisten en de media voorgedaan in vergelijking met de vorige verslagperiode. Er was sprake van een aanhoudende beperking van de vrijheid van meningsuiting. De journalistenorganisatie *Reporters Sans Frontières* plaatste Syrië in haar jaarlijkse rapport over persvrijheid bijna onderaan de lijst (nummer 176 van in totaal 179 landen).¹⁶⁹ Vanwege de algehele censuur en toezicht, willekeurig geweld en overheidsmanipulatie is het volgens deze organisatie voor journalisten bijna onmogelijk hun normale werk te doen.¹⁷⁰ Syrië behoort volgens deze organisatie tot de landen met de minste persvrijheid ter wereld. Syrië kent een strakke censuur. Verspreiding van informatie die de regering onwelgevallig is en/of kritiek leveren op het overheidsbeleid kan intimidatie, arrestatie en detentie tot gevolg hebben. Journalisten worden voortdurend in de gaten gehouden.

Vrijwel alle binnenlandse media zijn in handen van de staat; de overige media worden nauwgezet in de gaten gehouden door de autoriteiten, zijn gelieerd aan de

¹⁶⁸ *Freedom in the World 2012 – Syria*, Freedom House (22 maart 2012).

¹⁶⁹ Reporters Without Borders, *Press Freedom Index 2011/2012* (31 januari 2012).

¹⁷⁰ Reporters Without Borders, *Press Freedom Index 2011/2012* (31 januari 2012); zie ook *Journalist in het land van 1001 waarheden*, NRC Handelsblad (24 maart 2012).

staat of publiceren niet over politiek gevoelige onderwerpen. Op grond van de *Publication Law* van 2001 staat op verspreiding van onjuiste informatie drie jaar gevangenisstraf.

Kranten- en/of tijdschriftuitgevers kunnen een verbod krijgen op publicatie. Dit geschiedt doorgaans via het intrekken van licenties of licenties worden in het geheel niet afgegeven. Er is sprake van intimidatie door veiligheidsdiensten om medewerkers en eigenaren te laten afzien van plaatsing van bepaalde artikelen.

Sinds het begin van de ongeregelheden in het land in maart 2011 is het aantal bedreigingen en fysiek geweld tegen buitenlandse journalisten toegenomen. Ook veel Syrische journalisten en bloggers zijn gearresteerd.¹⁷¹ Het regime verbiedt media verslag te doen van demonstraties en ongeregelheden. Het aantal slachtoffers onder met name buitenlandse journalisten en persfotografen is in de verslagperiode toegenomen. Zo kwam bij een mortieraanval in de stad Homs, bolwerk van verzet tegen het regime van president Assad op 11 januari 2011 een Franse journalist van televisiestation France 2 om het leven. In totaal kwamen acht mensen om en vielen er 25 gewonden, onder wie een Nederlandse fotograaf.¹⁷²

Op 22 februari 2012 kwamen bij beschietingen van de wijk Bab Al-Amr in Homs twee westerse journalisten (The Sunday Times-verslaggeefster Marie Colvin en de Franse fotograaf Rémi Ochlik) om het leven; drie andere journalisten raakten gewond, één van hen, de Franse verslaggeefster Edith Bouvier van Le Figaro, zou in levensgevaar verkeren, maar allen werden nadien heimelijk naar Libanon gerepatriëerd. Een dag eerder verloor een prominente Syrische videoblogger Rami Al-Sayed het leven, nadat hij werd getroffen door een granaatscherf.¹⁷³

Radio- en televisie

Syrische radio- en televisiestations zijn in handen van de regering of de Baath-partij. Er zijn twee private televisiestations gecreëerd in 2006 en 2007, waarvan er één een uitzendverbod heeft. Er zijn talrijke schotelantennes voor televisieontvangst. Verschillende commerciële FM radiozenders zijn in Syrië te beluisteren.¹⁷⁴ Er zijn commerciële tv-satellietzenders.¹⁷⁵ Ontvangst van uitzendingen van buitenlandse televisiestations is in Syrië mogelijk.

Internet

Naarmate de onlusten zich in de verslagperiode verder over het land verspreidden, stelde het Syrische regime alles in het werk om de diverse communicatiemiddelen in de gaten te houden en toezicht te blijven uitoefenen op andersdenkenden.¹⁷⁶ Zowel het Syrische regime als de oppositie deden op ruime schaal aan propaganda en desinformatie. Syrische burgers die aanwezig waren in de door oorlogsgeweld getroffen gebieden, bleven echter via het internet en sociale media de wereld informeren. Diverse burgers die met informatieverspreiding actief waren op het internet (netizens), kwamen om het leven. Veel Syrische journalisten en bloggers

¹⁷¹ *Freedom in the World 2012 – Syria*, Freedom House (22 maart 2012).

¹⁷² Volkskrant (12 januari 2012).

¹⁷³ *Two western journalists killed in Syria shelling*, The New York Times (22 februari 2012); *Geen referendum in Homs*, Dagblad De Pers (23 februari 2012); *Mort de Marie Colvin, journaliste de guerre américaine*, Le Monde (23 februari 2012); *Westerse journalisten omgekomen in Homs*, Volkskrant (23 februari 2012).

¹⁷⁴ Al-Madina FM, Rotana Style FM,, Arabesque FM, Syria Akghad, Cham FM, Al-Arabiya FM, Mix FM Syria.

¹⁷⁵ Addounia, Orient, Massaya, Sham, Al-Mishkat, Arrai TV.

¹⁷⁶ *Internet enemies – Report 2012*, Reporters Without Borders (12 maart 2012); *Freedom in the world 2012 – Syria*, Freedom House (22 maart 2012).

werden opgepakt of ontvoerd. Velen zijn in gevangenschap mishandeld of gefolterd.¹⁷⁷

Volgens kringen binnen de oppositie zou bij een inval op 16 februari 2012 in het *Syrian Centre for Media and Freedom of Expression* van mensenrechtenactivist Mazen Darwish in Damascus blogger Razan Ghazzawi en dertien andere personen, waaronder Darwish en zijn vrouw, zijn gearresteerd. Inmiddels is Ghazzawi met zes andere vrouwelijke activisten weer vrijgelaten; wel moeten zij zich dagelijks melden voor verder verhoor bij de politie.¹⁷⁸

3.2.2 *Vrijheid van vereniging en van vergadering*

De Grondwet voorziet in het recht van vereniging,¹⁷⁹ het oprichten van vakbonden wordt daaronder uitdrukkelijk begrepen.

Vakbonden en vakverenigingen

Het is niet toegestaan een onafhankelijke vakbond of enige andere vakvereniging op te richten. Alle vakbonden moeten zijn aangesloten bij de *General Federation of Trade Unions (GFTU)*¹⁸⁰ die wordt gedomineerd door de Baath-partij. De GFTU is hiermee feitelijk onderdeel van de regering en kan derhalve niet als onafhankelijk worden aangemerkt.

Stakingen

Met uitzondering van de agrarische sector zijn stakingen bij wet toegestaan, maar doen zich in de praktijk zelden voor. In de praktijk worden werknemers verhinderd aan stakingen deel te nemen en wordt er hard opgetreden tegen iedere vorm van georganiseerde werkonderbreking.

Bijeenkomsten/demonstraties/vergaderingen

Demonstraties zonder voorafgaande formele toestemming zijn verboden. Voor het houden van openbare bijeenkomsten, demonstraties of vergaderingen is uitdrukkelijke toestemming van het ministerie van Binnenlandse Zaken vereist. Ook in deze verslagperiode deden zich in het gehele land demonstraties voor, waartegen door de autoriteiten met harde hand werd opgetreden.¹⁸¹

3.2.3 *Vrijheid van godsdienst*

De Grondwet voorziet in vrijheid van godsdienst.¹⁸² Over het algemeen respecteert de overheid de vrijheid van godsdienst. Religieuze minderheden hebben in Syrië het recht om uitdrukking te geven aan hun eigen identiteit en geloofsbeleving. Vanuit een ideologie van seculier Arabisch socialisme staat het regime traditioneel coöperatief tegenover de diverse religieuze minderheden in het land, mits hun activiteiten de doelstellingen van deze ideologie niet doorkruisen.

¹⁷⁷ *Internet enemies – Report 2012*, Reporters Without Borders (12 maart 2012).

¹⁷⁸ *Syria arrests iconic blogger Razan Ghazzawi and leading activists; security forces on Thursday arrested blogger Razan Ghazzawi, icon of the 11-month uprising in Syria, along with rights activist Mazen Darwish and 12 others, opposition figures said*, The Telegraph (16 februari 2012); *Syrisch leger begint nieuw offensief tegen stad Daraa; Assad wil met bruto geweld einde maken aan verzet in alle steden*, De Morgen (17 februari 2012); *Syrische activiste Ghazzawi weer vrij*, ANP (20 februari 2012); *Syrian authorities must immediately and unconditionally release Mazen Darwish and other detained activists*, Human Rights Watch (22 februari 2012).

¹⁷⁹ Artikel 39 van de Grondwet bepaalt: *Citizens shall have the right of assembly and peaceful demonstration within the principles of the Constitution. Exercising this right shall be regulated by law.*

¹⁸⁰ Arabisch: *Al-Ittihad Al-Amm li-Nakabat Al-Oummal*.

¹⁸¹ *Freedom in the world 2012 – Syria*, Freedom House (22 maart 2012).

¹⁸² Artikel 35 van de Grondwet bepaalt: (1) *Freedom of belief shall be guaranteed. The state shall respect all religions.* (2) *The state shall guarantee the performance of all religious rituals provided this does not violate public order.*

Verzoeken om bijzondere bescherming of om rechten voor minderheden werden door de overheid opgevat als een bedreiging van de eenheid van de staat.

In essentie wordt het regime gedragen door minderheden, in de eerste plaats door de alawieten, waartoe ook de president behoort. Ook christenen en islamitische minderheden (zoals sjiieten waaronder ismaëlieten en druzen) steunen over het algemeen de huidige politieke status-quo in het land.

Syrië kent geen officiële staatsreligie. De Grondwet schrijft wel voor dat de president van Syrië moslim moet zijn.¹⁸³ Alle godsdiensten en sektes dienen officieel geregistreerd te staan bij de autoriteiten die toezicht houden op bijeenkomsten en geldinzamelingsacties. Niet-politieke uitingen van islamitisch-religieuze beleving als het vieren van de geboortedag van de profeet Mohammed worden niet verhinderd.¹⁸⁴ Het gebruik van religieuze taal in openbare ruimten wordt getolereerd.

Bekering

Er zijn geen verbodsbepalingen in het wetboek van Strafrecht op veranderingen van geloof of bekeringsactiviteiten. De autoriteiten erkennen de bekering van een moslim tot een ander geloof evenwel niet, dit in tegenstelling tot de bekering van een christen tot de islam. In geval van bekering van de islam tot het christendom, wat sporadisch en heimelijk plaatsvindt, wordt de bekeerling door de autoriteiten nog steeds als moslim beschouwd, waardoor de islamitische wetgeving op hem/haar van toepassing blijft. Sociale en religieuze druk in moslimkringen maakt het echter feitelijk onmogelijk voor een moslim om van religie te veranderen, laat staan hier voor uit te komen.

De autoriteiten beschouwen evangelisatie over het algemeen als een inbreuk op religie en gezin en een bedreiging voor het religieuze evenwicht in het land. In voorkomende gevallen kan gebruik worden gemaakt van de artikelen 462 en 463 van het wetboek van Strafrecht en vindt er vervolging van evangelisten plaats wegens het vormen van een bedreiging in de betrekkingen tussen religieuze groepen.¹⁸⁵ Ook komen arrestaties voor korte duur voor en vinden huiszoekingen plaats. In geval van buitenlandse missionarissen kan het eveneens uitzetting tot gevolg hebben.

Alle groeperingen in Syrië, zowel religieuze als niet-religieuze, worden door de veiligheidsdiensten nauwlettend in de gaten gehouden. Er zijn geen gevallen bekend van inmenging van veiligheidsdiensten in individuele kwesties van apostasie.

Christenen

Er bevinden zich in Syrië diverse christelijke groeperingen, die in totaal een minderheid van ongeveer 10 procent (1,6 miljoen) vormen. Christenen kunnen in Syrië vrijelijk hun geloof belijden. Een aantal christelijke feestdagen wordt als nationale feestdag gevierd. Vele christelijke kerken hebben een eigen onderwijssysteem, dat loopt van de kleuterschool tot en met het

¹⁸³ Artikel 3 van de Grondwet bepaalt: (1) *Islam is the religion of the president of the Republic.*

¹⁸⁴ Sinds 2006 is de geboortedag van de profeet Mohammed een nationale feestdag.

¹⁸⁵ Zo schrijft artikel 462 van het wetboek van Strafrecht voor dat een ieder die één van de in het openbaar te belijden godsdiensten beledigt of uiting geeft aan minachting voor één van deze godsdiensten, een gevangenisstraf van twee maanden tot twee jaar tegemoet kan zien.

Artikel 463 van het wetboek van Strafrecht schrijft een gevangenisstraf voor van één maand tot één jaar aan een ieder die de uitoefening van een godsdienst, ceremoniën of religieuze praktijken met betrekking tot die godsdienst verstoort, of deze door daden van geweld of bedreigingen verhindert; dan wel aan een ieder die gebouwen die heilig zijn voor godsdiensten, attributen of andere voorwerpen die vereerd worden door leden van een bepaalde religie of door een gedeelte van de bevolking, verwoest, verminkt, beschadigt, ontwijdt of bezoedelt.

priesterseminarium. Ook hebben zij eigen grond in bezit. Christenen zijn relatief sterk vertegenwoordigd in de vrije beroepen en in de zakenwereld. Hun levensomstandigheden steken over het algemeen gunstig af bij die van andere categorieën van de bevolking.

De christelijke gemeenschap in Syrië kan worden onderverdeeld in orthodoxe en met Rome geünieerde kerken. De vier grootste christelijke kerken zijn de Syrisch- en Grieks-orthodoxe en Syrisch- en Grieks-katholieke kerken. Het overgrote deel van de christenen behoort tot één van deze kerken. De rest is verdeeld over andere kerken, waaronder de protestantse, de Armeense en de Assyrische.

In een land met uiteenlopende religieuze gemeenschappen kunnen in de dagelijkse praktijk gevallen van heimelijke discriminatie voorkomen.¹⁸⁶ Economische onvrede en gebrek aan vooruitzichten leiden wel tot een, vooral in het noord-oosten van Syrië, onveranderlijk hoge emigratiedruk onder christenen.

Het is Assyrische christenen verboden om zich in een politieke partij te organiseren. In de praktijk tolereert de overheid politieke activiteiten van Assyrische christenen. Zo zijn de activiteiten van de *Assyrisch Democratische Organisatie* (ADO) bekend bij de overheid.

3.2.4

Bewegingsvrijheid

In de verslagperiode is geen nieuwe informatie bekend geworden met betrekking tot bewegingsvrijheid.

Binnenland

In Syrië is veel politie op straat aanwezig. In verband met de opstand die het land sinds april 2011 teistert, kan het binnenlands personenverkeer aan strenge controle onderworpen zijn. Syrische burgers die binnen Syrië willen reizen, hebben daarvoor geen aparte vergunning nodig. Wel zijn Syrische staatsburgers verplicht te allen tijden hun identiteitsbewijs bij zich te dragen en zich desgevraagd te legitimeren. Naast controleposten die meestal in de buurt van militaire installaties of in zogenaamde *restricted areas*, zoals de Golan-hoogvlakte, staan, is het aantal controleposten op de belangrijkste wegen toegenomen.

Buitenland

Om Syrië op legale wijze te kunnen verlaten dient men in het bezit te zijn van een identiteitskaart en een paspoort. Illegale uitreis alleen vormt geen grond voor een boete. Wel kan iemand een boete wegens verlies van een paspoort krijgen op grond van het wetboek van Strafrecht.

Vanwege een besluit van 28 december 2003 (nr. 1706) van de minister van Binnenlandse Zaken hebben de meeste Syrische onderdanen, in het bezit van een geldig paspoort, voor reizen naar het buitenland geen voorafgaande toestemming van de autoriteiten meer nodig. Ook hoeven zij geen uitreisvisum meer te halen bij de afdeling Immigratie en Paspoorten van het ministerie van Binnenlandse Zaken. Daarentegen moeten alle overheidsambtenaren (van kantoorhulp tot minister) voor zover bekend vooraf toestemming krijgen van de veiligheidsdienst om uit te kunnen reizen. Een ambtenaar behoeft voor een paspoortaanvraag voorafgaande toestemming van het ministerie, waaronder hij valt.

Kinderen, minderjarigen en handelingsonbekwamen hebben naast een uitreisvisum ook de toestemming van hun verzorger(s) nodig, alvorens zij naar het buitenland

¹⁸⁶ De daaruit voortvloeiende spanningen zouden eerder van economische aard zijn dan een religieuze ondertoon hebben.

kunnen reizen. Vrouwen onder de achttien jaar mogen het land niet verlaten zonder toestemming van de ouders. Gehuwde vrouwen hebben geen toestemming nodig van hun echtgenoot om te kunnen reizen. De echtgenoot heeft evenwel het recht een verzoek tot een uitreisverbod voor zijn vrouw in te dienen bij het *Department of Emigration and Passports*. Er is geen instantie die de beslissing van een man om zijn vrouw te verbieden naar het buitenland te reizen, ongedaan kan maken en de vrouw alsnog toestemming kan geven. Alleen de echtgenoot zelf kan het verbod uiteindelijk ongedaan maken.

Inreiscontrole

Het ministerie van Binnenlandse Zaken draagt zorg voor de controle van passagiers en bagage op de luchthaven van Damascus. Daarnaast bevinden zich op het vliegveld functionarissen van verschillende veiligheidsdiensten, die een controlerende functie hebben.

Een buitenlander moet bij iedere inreis een kaart invullen, waarop zijn/haar naam, beroep, verblijfplaats en adres in Syrië en reden van verblijf staan vermeld. Bij uitreis moet de kaart weer bij de douane worden ingeleverd. Deze kaart heeft, voor zover bekend, niets van doen met een eventuele verblijfstitel in Syrië.

Het is niet mogelijk om Syrië via Damascus Airport zonder inreisstempel in het paspoort binnen te komen of zonder uitreisstempel in het paspoort te verlaten. Dit wordt bij binnenkomst, nadat men de immigratiecontrole al is gepasseerd, nogeens gecontroleerd door gewapende veiligheidsfunctionarissen. Bij vertrek vindt hetzelfde plaats, een extra controle nadat men de immigratiecontrole al is gepasseerd, voordat men naar de uitgang richting het vliegtuig gaat. Op Damascus Airport zijn de controles als gevolg van de huidige situatie in het land verscherpt.

Reisverbod

De instanties die in Syrië een reisverbod kunnen opleggen, zijn het ministerie van Binnenlandse Zaken en de veiligheidsdiensten. De redenen voor het uitvaardigen van een uitreisverbod zijn divers en houden verband met onder meer de staatsveiligheid, mensenrechtenactiviteiten, activiteiten van de oppositie of politieke activiteiten. Daarnaast kan een man zijn echtgenote een reisverbod laten opleggen zonder opgaaf van reden.¹⁸⁷ Ook indien personen reeds in het bezit zijn van een geldig paspoort, kunnen de autoriteiten een uitreisverbod uitvaardigen. Nadat een uitreisverbod is uitgevaardigd, wordt de naam van de persoon opgenomen in een (signalerings)lijst van alle grensposten en luchthavens van Syrië. De enige instantie of persoon die een uitreisverbod kan opheffen, is de instantie of persoon die het uitreisverbod in eerste instantie heeft opgelegd. Iemand krijgt te horen dat hij/zij een uitreisverbod heeft via het *Department of Emigration and Passports*, op de luchthaven of grenspost.

De autoriteiten verschaffen over het algemeen geen informatie over de reden en duur van het uitreisverbod. Of bij een uitreisverbod een meldingsplicht wordt opgelegd is niet bekend.

Illegale grensoverschrijding

Het illegaal overschrijden van de Syrische landsgrenzen komt zeker sinds april 2011 geregeld voor. De grenzen met Turkije, Jordanië en Libanon zijn in hoge mate

¹⁸⁷ Het besluit van de minister van Binnenlandse Zaken met nummer 876 van 8 augustus 1979 stelt hierover: *a married woman shall be granted a passport and she will be added to the passport of her husband without requiring his approval unless he submits a written request to the head of the Department of Emigration and Passports in the governorate in which he wants to prevent her from obtaining a passport or from which he wants to prevent her from leaving the country.*

poreus. Er bestaan diverse sluiptwegen. Ook in het geval van Irak kan illegale grensoverschrijding niet worden uitgesloten. De Syrisch-Iraakse grens is meer dan 600 kilometer lang en loopt voor het grootste deel door nauwelijks bewoond woestijngebied.

Personenverkeer tussen Syrië en Irak

Irakezen kunnen met een geldig visum voor Syrië het land inreizen via drie officiële grensovergangen, te weten Al-Tanf, Abu Kamal en de grensovergang op de weg van Mosul naar Aleppo. Deze laatste grensovergang is soms gesloten.

Er zijn chartervluchten van Erbil naar Damascus en van Bagdad naar Damascus en vice versa. Ook zijn er voor pelgrimsdoeleinden vluchten vanuit Irak naar Aleppo en Deir az Zor. Informatie over de (charter) luchtvaartmaatschappijen die deze vluchten uitvoeren en de frequentie ervan, kan niet worden achterhaald. Het merendeel van de Irakezen reist Syrië binnen over land.

Syrië erkent formeel twee soorten Iraakse paspoorten, te weten het zogenaamde G-paspoort en het nieuwere A-paspoort. Volgens UNHCR zijn er evenwel tien verschillende soorten Irakese paspoorten in omloop.

Irakezen hebben sinds 17 oktober 2007 een visum nodig om Syrië te kunnen inreizen. Het visum voor Syrië moet officieel bij de Syrische ambassade in Bagdad worden aangevraagd. In de praktijk blijkt evenwel dat 95% van de visa voor Syrië aan de grens wordt verstrekt. De aantallen kunnen in de zomermaanden oplopen tot 6000 per dag. Voorwaarden voor het verkrijgen van een visum voor Syrië zijn: de aanvrager heeft schoolgaande kinderen in Syrië; de aanvrager staat ingeschreven bij de Iraakse Kamer van Koophandel; in geval van transit; of een aanvraag voor een visum om medische redenen. Een visum voor Irakezen in Syrië is doorgaans drie maanden geldig.¹⁸⁸ Irakezen zonder een geldig visum verblijven illegaal in Syrië en zullen bij arrestatie mogelijk worden gedeporteerd naar het land van herkomst. Het is Irakezen met een geldig visum niet toegestaan te werken in Syrië.

Syrië heeft op 25 januari 2011 visumbeperkingen voor Irakezen opgeheven. Sinds 1 februari 2011 kan iedere Iraakees aan de Iraaks-Syrische grens een visum voor Syrië aanvragen, in plaats van alleen bij de Syrische ambassade in Bagdad.

Irakezen kunnen een verblijfsvergunning aanvragen voor de duur van telkens drie maanden of zes maanden. In geval de aanvrager schoolgaande kinderen heeft, kan een verblijfsvergunning worden aangevraagd voor de duur van het schooljaar of voor één of twee jaar. Verblijfsvergunningen kunnen worden verkregen via de Immigratiedienst en in sommige gevallen via de Syrische Baath-partij, indien de aanvrager lid is van de Iraakse Baath-partij. Irakezen met een verblijfsvergunning mogen niet werken in Syrië.

Bij de afgifte van visa en verblijfsvergunningen wordt door de Syrische autoriteiten voor zover bekend geen onderscheid gemaakt op basis van etniciteit of religie van de Iraakse aanvrager.

¹⁸⁸ Het kan voorkomen dat de geldigheidsduur van een Syrisch visum 1 jaar dan wel twee jaar bedraagt. Dit zou kunnen voorkomen als een visumaanvraag is gedaan door leden van de Iraakse Baath-partij voor een langere periode dan drie maanden.

Documenten

Bevolkingsadministratie

De bevolkingsadministratie in Syrië is op stedelijk niveau georganiseerd. In de grote steden is de bevolkingsadministratie op wijkniveau verdeeld. De bevolkingsadministratie van plattelandsbewoners valt onder de nabijgelegen steden.

Identificatieplicht

Personen vanaf veertien jaar zijn wettelijk verplicht over een identiteitsbewijs te beschikken. Als identiteitsbewijs worden in Syrië primair de identiteitskaart en door sommige (administratieve) instanties ook het paspoort aangemerkt. Alleen het paspoort dient in Syrië als reisdocument.

Op grond van de wet dienen alle Syrische staatsburgers vanaf de leeftijd van veertien jaar een identiteitskaart bij zich te dragen. In de praktijk is dit niet altijd het geval. Het niet bij zich dragen van een identiteitskaart wordt over het algemeen niet bestraft. Een identiteitskaart is in ieder geval noodzakelijk bij gemeentelijke zaken (zoals geboorte, huwelijk, aanvraag documenten), bankzaken of wanneer men te maken heeft met ambtenaren van veiligheidsdiensten. Het niet bij zich hebben van een identiteitskaart kan bij aanhouding leiden tot nader onderzoek naar de identiteit van betrokkene.

Ajanib-Koerden gebruiken een rode identiteitskaart, waarmee zij zich bij de bevolkingsadministratie formeel kunnen laten registreren als vreemdeling. Deze speciale rode identiteitskaart wordt afgegeven door de burgerlijke stand van de provincie Al-Hassakah. Met deze rode identiteitskaart is een paspoortaanvraag onmogelijk. Zij kunnen niet naar het buitenland.

Maktoumeen-Koerden gebruiken een gele identiteitskaart. Zij zijn niet geregistreerd bij de bevolkingsadministratie en beschikken derhalve niet over een formeel identiteitsbewijs. Maktoumeen-Koerden kunnen bij de lokale *mukhtar* (dorpshoofd) deze verklaring krijgen, die door hem/haar als identiteitspapier binnen Syrië kan worden gebruikt. Deze verklaring heeft in de praktijk echter geen (juridische) waarde. Hierdoor ontberen zij de civiele en sociale rechten die geregistreerde inwoners van Syrië wel hebben.

Identiteitsnummer

Syriërs staan in de praktijk geregistreerd onder een specifiek identiteitsnummer. Bij geboorte krijgt iedere mannelijke burger een uniek identiteitsnummer. Dit identiteitsnummer¹⁸⁹ komt altijd voor in officiële documenten zoals identiteitskaart, geboorteakte, huwelijksakte, scheidingsakte en paspoort.

Het identiteitsnummer kan alleen gewijzigd worden als de persoon in kwestie zelf zijn/haar registratie wil veranderen. Zo zou iemand bij verandering van woonplaats de naam van de nieuwe woonplaats in zijn of haar identiteitsnummer kunnen laten aanpassen. Dit komt in de praktijk evenwel weinig voor. Wijzigingen aan een identiteitsnummer vinden slechts plaats door tussenkomst van een rechter.

Zodra een vrouw in het huwelijk treedt, wordt haar naam in het register door de bevolkingsadministratie toegevoegd aan het identiteitsnummer van haar man. Haar naam onder het identiteitsnummer van haar vader komt wegens het huwelijk te vervallen. In geval van een scheiding, wordt de naam van de vrouw weer

¹⁸⁹ In het Arabisch: *Raqm Al-Khana*; in de Nederlandse vertaling: *nummer uit het register*. In het dagelijks gebruik wordt internationaal meestal de term *identiteitsnummer* aangehouden.

toegevoegd aan het identiteitsnummer van haar vader. De vrouw heeft geen onafhankelijk identiteitsnummer. De bevolkingsadministratie verricht genoemde handelingen, nadat het huwelijk of scheiding is ingeschreven.

Het hebben van een identiteitsnummer is exclusief voorbehouden aan personen met de Syrische nationaliteit. Ajanib- en maktoumeen-Koerden hebben derhalve geen identiteitsnummer.

Er is maar één exemplaar van het familieboekje, waarin het identiteitsnummer en persoonlijke informatie van alle gezinsleden – echtgenote en kinderen – is opgenomen. Deze informatie komt overeen met de informatie op de identiteitskaart.

Identiteitskaart

Vanaf de dag dat een burger de leeftijd van 14 jaar bereikt, dient hij of zij binnen een jaar een zelfstandige identiteitskaart aan te vragen.¹⁹⁰ De aanvraag van een identiteitskaart geschiedt in persoon bij de bevolkingsadministratie (*Department of Civil Affairs*), dat onder het ministerie van Binnenlandse Zaken valt. Een minderjarige dient bij de aanvraag begeleid te worden door zijn ouder(s) of wettige voogd, die voor de aanvraag toestemming moet(en) geven.

Bij de aanvraag moet het familieboekje worden getoond en dient een aantal pasfoto's te worden ingeleverd. Ook moet een aantal formulieren worden ingevuld. De identiteitskaart heeft een geldigheidsduur van tien jaar en dient om de tien jaar te worden vernieuwd. In 2006 is een nieuwe identiteitskaart ingevoerd in Syrië. Naast het identiteitsnummer, een familiegebonden nummer en een kaartnummer, is op deze kaart ook een landelijk, persoonsgebonden registratienummer opgenomen. Dit bestaat uit elf cijfers. Het oude model kaart is sedert 30 juni 2006 niet meer geldig en wordt door de overheid niet meer geaccepteerd.

In de identiteitskaart wordt geen melding gemaakt van religie, met uitzondering van Joden. Joden vormen de enige minderheidsgroep in Syrië, waarvan de godsdienst in het paspoort of de identiteitskaart staat vermeld. Op deze documenten staat *Musawi (Mozaïsch)* gestempeld. Voor Syrische joden zijn paspoorten slechts voor een periode van twee jaar geldig in plaats van de gebruikelijke zes jaar.

Bij verlies van een identiteitskaart moet een politierapport worden opgemaakt. Dit rapport moet worden overhandigd aan het bevolkingsregister. De veiligheidsdiensten zullen vervolgens nagaan hoe het verlies van de identiteitskaart heeft plaatsgevonden. Dit onderzoek kan drie tot vijf maanden in beslag nemen. Pas als de goedkeuring van de veiligheidsdiensten is ontvangen, kan betrokkene een nieuwe identiteitskaart in ontvangst nemen. De boete voor het verlies van een identiteitskaart bedraagt 60 Syrische pond.

Paspoort

Ter verkrijging van een paspoort moet men zich in persoon wenden tot de Dienst Immigratie en Paspoorten van het ministerie van Binnenlandse Zaken, die afdelingen heeft in het gehele land. Een paspoort heeft een geldigheidsduur van zes of twee jaar.¹⁹¹ Bij de aanvraag voor een paspoort wordt door de autoriteiten een antecedentenonderzoek ingesteld, waarbij wordt nagegaan of de aanvrager nog verplichtingen heeft ten aanzien van militaire dienst, dan wel behoort tot de categorie van personen die het land niet mogen verlaten. In het algemeen kan het paspoort al de volgende dag worden afgehaald. Paspoorten kunnen net als

¹⁹⁰ Vòòr het bereiken van de veertienjarige leeftijd staat men ingeschreven in het familieboekje, dat doorgaans door de vader als hoofd van het gezin wordt beheerd.

¹⁹¹ Aan onder meer joden, jongens onder de 17 jaar en studenten worden paspoorten voor een periode van twee jaar verstrekt.

identiteitskaarten alleen door de persoon in kwestie worden afgehaald. Wel kunnen familieleden of vrienden worden verzocht afschriften of kopieën bij de desbetreffende instanties te laten afhalen.

Het is voor jonge mannen die de achttienjarige leeftijd hebben bereikt en die hun militaire dienstplicht nog moeten vervullen, vrijwel onmogelijk om een uitreisvisum te verkrijgen. In geval van studie in het buitenland kan hierop een uitzondering worden gemaakt. Wel kan een dienstplichtige een paspoort krijgen met een geldigheidsduur van maximaal drie maanden.

Voor paspoorten geldt dat minderjarigen tot vijftien jaar toestemming moeten hebben van hun wettige voogd voor de aanvraag van een eigen document. De aanvraag moet worden ingediend door de wettige voogd.

Proces-verbaal

In Syrië heeft iedereen over wie een proces-verbaal is opgemaakt, recht op een afschrift van dit proces-verbaal. Een kopie van een opgemaakt proces-verbaal kan mondeling worden opgevraagd via de politiepost die het rapport heeft opgemaakt. Indien het een rechtszaak betreft, kan de advocaat dit namens zijn cliënt doen. Een afschrift van een proces-verbaal wordt verstrekt, als een persoon op de juiste wijze hierom heeft gevraagd en aan de vereisten voldoet om een afschrift van een proces-verbaal te krijgen. De kosten komen voor rekening van de aanvrager.

Rijbewijs

Rijbewijzen worden uitgegeven door het Departement van Verkeerspolitie van het ministerie van Binnenlandse Zaken.

Registratie huwelijken

Iedere moslim of christen die in Syrië huwt, dient zijn huwelijk te laten registreren bij de burgerlijke stand, die onder het Syrische ministerie van Binnenlandse Zaken valt. Bij de kerken gebeurt dit automatisch, daar de kerken een afschrift van de huwelijksakte naar de burgerlijke stand sturen. Moslims trouwen voor een islamitische rechtbank en dienen zelf hun huwelijk bij de burgerlijke stand aan te melden. Voor buitenlanders die in Syrië verblijven, heeft de burgerlijke stand een apart huwelijksregister.

Naar familierecht is het huwelijk al rechtsgeldig, indien het gesloten is voor een kerk of islamitische rechtbank. De burger heeft echter wel de verplichting om het huwelijk nog te laten registreren bij de staat (dat wil zeggen bij de burgerlijke stand).

In Syrië bestaat het burgerlijk huwelijk niet. Indien een christelijke man een moslimvrouw wil huwen, zal hij moslim moeten worden. Een moslimman kan wel een christenvrouw huwen. Indien een christelijke man een moslimvrouw wil huwen zonder van religie te willen veranderen, dan zullen betrokkenen buiten Syrië moeten huwen in een land dat een burgerlijk huwelijk kent. Zelfs in dat geval kan dit huwelijk vervolgens niet bij de Syrische overheid worden geregistreerd. Betrokkenen blijven als niet gehuwd geregistreerd staan bij de burgerlijke stand in Syrië. Indien een christelijke kerk in Syrië een echtscheiding niet wil toestaan, dan kan het echtpaar in kwestie zich niet tot een niet-religieuze rechtbank wenden voor een echtscheiding. Syrië kent geen seculiere rechtbank, die zaken op het gebied van familierecht behandelt. Het komt in Syrië voor dat christenen zich tot de islam bekeren, om toch te kunnen scheiden.

3.2.5 *Rechtsgang*

Rechterlijke macht

Het Syrische rechtssysteem is gebaseerd op het Franse rechtssysteem. De Grondwet spreekt van een onafhankelijke rechterlijke macht.¹⁹² In de praktijk staat de rechterlijke macht evenwel geregeld onder (politieke) invloed van de regering en veiligheidsdiensten. Daarnaast is de rechterlijke immuniteit niet gegarandeerd als gevolg van presidentieel decreet 98/1961. Hierdoor kunnen rechters eenvoudig hun positie verliezen of in staat van beschuldiging worden gesteld, hetgeen de politieke afhankelijkheid van rechters verder vergroot. Berechting van delicten die geen binnenlandspolitieke of veiligheidsdimensie hebben, geschiedt in het algemeen volgens de regels van de procesgang zoals die zijn neergelegd in de wet.

Advocatuur

Verdachten in civiele en strafzaken hebben recht op wettelijke vertegenwoordiging door een advocaat van eigen keuze. Verdachten, die niet zelf in staat zijn een advocaat te betalen, kunnen hierbij rekenen op gratis rechtsbijstand. In civiele of strafzaken kan de verdediging verzoeken om vrijlating op borgtocht. Dit geldt evenwel nauwelijks bij verdenking van vergrijpen tegen de nationale veiligheid. De *Syrian Union of Bar Associations* staat onder controle van de overheid en wordt derhalve niet als onafhankelijk aangemerkt.

Aangifte misdrijf

Een misdrijf waarbij geen getuigen aanwezig zijn (een misdrijf dat bijvoorbeeld later wordt ontdekt), kan schriftelijk worden gerapporteerd aan de districtsprocureur. Indien men getuige is van een misdrijf, kan telefonisch of in persoon aangifte worden gedaan bij de politie. Burgers zijn te allen tijde verplicht aangifte te doen in geval er sprake is van bedreiging van de openbare orde en veiligheid en indien er sprake is van gevaar voor leven of bezit van personen.¹⁹³ Afhankelijk van de omstandigheden is mondelinge of schriftelijke aangifte van een misdrijf mogelijk. Aangiftes worden doorgaans in behandeling genomen overeenkomstig artikel 46 van de *Code of Civil Procedure*.¹⁹⁴ Ten aanzien van de voortvarendheid van de afhandeling van aangiftes is onvoldoende (betrouwbare) informatie bekend om een eenduidig beeld te kunnen vormen. Men krijgt voor zover bekend doorgaans geen schriftelijke bevestiging van de aangifte.

Er zijn voor zover bekend geen mogelijkheden om bescherming te zoeken bij (hogere) autoriteiten indien de politie in gebreke blijft. Vrouwelijke slachtoffers van geweld/mishandeling en mensenhandel hebben in Syrië evenwel de mogelijkheid bescherming te krijgen buiten de reikwijdte van de politie.

¹⁹² Artikel 131 van de Grondwet luidt: *The judicial power is independent. The president of the Republic, assisted by the Supreme Judicial Council, shall guarantee this independence.*

Artikel 133 van de Grondwet luidt: *(1) Judges are independent. They are subject to no authority other than that of the law in the discharge of their functions. (2) The honor, conscience and impartiality of judges shall be a guarantee of the rights and freedoms of individuals.*

¹⁹³ Artikel 26 van het *Code of Criminal Procedure* stelt hierover het volgende: *1. Anyone who witnesses an offense against the public safety or an assault on a person's life or property is obliged to report the matter to the competent district attorney; 2. Anyone who under other circumstances has knowledge of the occurrence of a crime can report the matter to the district attorney.*

¹⁹⁴ Artikel 46 van het *Code of Civil Procedure* stelt: *if a crime occurs that has witnesses, or if requested by a homeowner, employees of the Judicial Police are required to fill out an arrest warrant, take the testimony of the witness, perform investigations, examine the homes, and perform other actions which in such incidents are the duties of the district attorney. All of this is according to the text and the rules specified in the section on the procedures and duties of the district attorney.*

Opbouw rechtssysteem

Bovenaan het rechtssysteem staat het *Supreme Constitutional Court (SCC)*, Hoogste Constitutionele Hof, dat onder meer is belast met het toetsen van wetgeving aan de Grondwet. Het Hof is samengesteld uit een president en vier rechters, die per decreet worden benoemd door de president voor een periode van vier jaar. Na deze periode zijn zij opnieuw benoembaar.

Een *Court of Cassation*, Hof van Cassatie, bestaande uit een president, zeven vice-presidenten en 31 raadsheren, buigt zich in hoger beroep in civiele- en strafzaken over uitspraken van Hoven van Appel.

Er zijn 54 *Hoven van Appel*, die ieder een eigen geografische jurisdictie bezitten ten aanzien van een deel van een provincie. Een Hof van Appel bestaat uit een president, een aantal vice-presidenten¹⁹⁵ en raadsheren. Een Hof van Appel heeft civiele en strafkamers en buigt zich in beroep over uitspraken van Hoven van Eerste Aanleg en Vredesrechtbanken.

Er zijn in totaal 72 *Hoven van Eerste Aanleg*. Iedere provincie heeft één of meerdere Hoven van Eerste Aanleg, die bestaan uit civiele en strafkamers. Elke kamer bestaat uit één rechter.

In de hoofdstad van elke provincie en in elk district bevinden zich één of meerdere *Vredesrechtbanken* die bevoegd zijn te beslissen in civiele en strafzaken. Er zijn in totaal 227 Vredesrechtbanken.

Personal status courts

Voor de verschillende bevolkingsgroepen bestaan in Syrië zogenaamde *personal status courts*. Dit zijn religieuze rechtbanken die zich bezighouden met zaken die het personen- en familierecht aangaan, waaronder huwelijk en echtscheiding. Voor moslims bestaat zo'n rechtbank uit één rechter.¹⁹⁶ Ook druzen hebben een soortgelijke rechter.¹⁹⁷ Voor niet-moslims zijn er rechtbanken voor rooms-katholieken, voor aanhangers van christelijk orthodoxe religies, voor protestanten en voor joden.

Militaire rechtbanken (Military Courts)

Er zijn in Syrië militaire rechtbanken die specifiek belast zijn met strafrechtelijke aangelegenheden waarbij militairen betrokken zijn. Voor de categorie van militairen van lagere rang zijn in iedere provincie rechtbanken aanwezig, die gevormd worden door elk één rechter. Voor de categorie van militairen met een officiersrang bestaan er rechtbanken in Damascus en in Aleppo, die elk uit drie rechters bestaan.

Militaire rechtbanken hebben ook de bevoegdheid burgers te berechten. Hiervan is sprake bij een conflict tussen burgers en het leger. Ook in gevallen van overtredingen begaan door een groep, waarvan één of meerdere militairen deel uitmaken, wordt de groep als geheel door een militaire rechtbank berecht. Op grond van de wet op de Noodtoestand konden – ook als er geen militairen bij betrokken zijn – burgers worden berecht door militaire rechtbanken op beschuldiging van verstoring van de openbare orde, het in het leven roepen van een onwettige organisatie of belediging van de organen van de staat en de president. Tegen uitspraken van de militaire rechtbanken is hoger beroep mogelijk bij de militaire kamer van het Hof van Cassatie.

¹⁹⁵ *Presidents of Chambers.*

¹⁹⁶ Arabisch: *qadi shari'a.*

¹⁹⁷ Arabisch: *qadi mazhabi.*

*Hooggerechtshof voor de Staatsveiligheid (Supreme State Security Court)*¹⁹⁸

Syrië kende tot april 2011 een buitengewone veiligheidsrechtbank, het *Supreme State Security Court* (SSSC), het Hooggerechtshof voor de Staatsveiligheid, bestaande uit twee rechters. Dit Hof was bevoegd te beslissen in politieke zaken en zaken die de nationale veiligheid betroffen en opereerde op basis van de bepalingen uit de inmiddels afgeschafte wet op de Noodtoestand. Of het SSSC ook daadwerkelijk is gesloten, kan niet worden bevestigd.

3.2.6 *Arrestaties en detenties*

Tijdens de aanhoudende ongeregelde heden in diverse steden verspreid over het gehele land, die in maart 2011 begonnen en in de verslagperiode nog steeds voortduurden, werden talloze personen, waaronder vrouwen, kinderen en ouderen, willekeurig opgepakt en zonder enige vorm van proces vastgehouden. Het zou daarbij gaan om personen die ervan werden verdacht tegenstander van het regime te zijn (met inbegrip van activisten en organisatoren van protestdemonstraties), alsmede om personen die waren opgepakt tijdens veegoperaties om inwoners van steden die door de autoriteiten werden aangemerkt als recalcitrant of als centra van democratisch activisme, collectief te straffen. Ook (para)medisch personeel en mensenrechtenactivisten werden daarbij niet gespaard. In verband met de grote aantallen gevangenen en gebrek aan ruimte werden scholen en voetbalvelden als detentieplaats ingericht.¹⁹⁹

Omstandigheden in detentiefaciliteiten

Naast reguliere gevangenen waar ook politieke gevangenen worden vastgehouden zoals de Seydnaya²⁰⁰ - en de Adra- gevangenen, zijn er (geheime) detentiecentra van de verschillende veiligheidsdiensten.²⁰¹ Geheime detentiecentra vallen onder het directe toezicht van verschillende inlichtingendiensten (waaronder de *Military Intelligence Service*, het *Political Security Directorate*, de *Directorate General of Intelligence Services* en de *Directorate of Air Force Intelligence Services*). Hierdoor is regulier toezicht en controle op de omstandigheden in deze detentiecentra door de nationale autoriteiten niet aanwezig.

De leefomstandigheden en medische voorzieningen in de gevangenen voldoen niet aan de internationale standaarden. De omstandigheden in gevangenen zijn over het algemeen slecht, er is gebrek aan hygiëne en voedsel en er is sprake van overbevolking. Er zijn separate detentiefaciliteiten beschikbaar voor mannen, vrouwen en kinderen. Er zijn berichten dat minderjarige gedetineerden soms worden vastgehouden in detentiefaciliteiten voor volwassenen. Ook waren er gedurende de verslagperiode berichten dat vrouwen werden vastgehouden in een gevangenis voor mannen.

Volgens nationale en internationale mensenrechtenorganisaties krijgen gedetineerden niet altijd de noodzakelijke medische zorg die zij behoeven.

¹⁹⁸ *Supreme State Security Court* (SSSC) (in het Arabisch: 'Mahkama Amn Al-Dawla Al-Uliyya) ingesteld bij *Legislative Decree* no. 47 van 28 maart 1968.

¹⁹⁹ *I wanted to die – Syria's torture survivors speak out*, Amnesty International (14 maart 2012).

²⁰⁰ In deze gevangenis zitten voor zover bekend enkele duizenden politieke gevangenen, met name personen die verdacht worden aanhanger te zijn van groeperingen die een samenleving en staat op islamitische grondslag willen. Er zijn echter ook seculiere politieke gevangenen.

²⁰¹ Zoals de *Palestine Branch*, onderdeel van de Militaire Inlichtingendienst, die twee gebouwencomplexen in Damascus heeft, namelijk in het Djamarek (douane) district, in de buurt van het militair tribunaal in de wijk Mezzeh, alsmede in de wijk Elkazaar, bij het kruispunt naar de voorstad Sayeda Zeinab. Er is geen actuele beschrijving beschikbaar van de detentieomstandigheden in deze centra. Duidelijk is wel dat de omstandigheden erg zwaar zijn en dat martelen plaatsvindt.

In detentiecentra van veiligheidsdiensten is nauwelijks gezondheidszorg aanwezig.²⁰²

Familiebezoek in gevangenen is beperkt en vaak alleen mogelijk na omkoping van bewakers. In detentiecentra van veiligheidsdiensten was gedurende de detentie in het geheel geen bezoek toegestaan.

Onafhankelijk toezicht op de situatie in de gevangenen in Syrië is niet aanwezig. Internationale organisaties hebben geen toegang tot reguliere gevangenen en detentiecentra van veiligheidsdiensten. Het ICRC heeft evenmin mandaat (politieke) gevangenen te bezoeken.

Politieke gevangenen

Ook in de verslagperiode zijn mensen om politieke redenen gearresteerd en gedetineerd. Het exacte aantal politieke gevangenen is niet bekend.

Amnestie

Als gevolg van de door de president per decreet afgekondigde (periodieke) amnestieregelingen heeft in het verleden in Syrië diverse malen kwijtschelding van straf plaatsgevonden. Op grond hiervan zijn ook politieke gevangenen vrijgelaten, alhoewel dit volgens mensenrechtenactivisten zelden voorkomt. Deze categorie gevangenen zou niet onder de amnestieregeling vallen.

Eind december 2011 maakte het Syrische bewind bekend 755 personen, van wie 'de handen niet waren besmeurd met Syrisch bloed', te hebben vrijgelaten.²⁰³ Het is niet duidelijk of het hierbij gaat om gewone criminelen of om politieke gevangenen. Naar schatting zouden nog zo'n 10.000 opposanten vastzitten. Gearresteerde activisten zouden uit gewone gevangenen zijn overgebracht naar militaire bases. Daar hadden de waarnemers van de Arabische Liga geen toegang.²⁰⁴

Volgens het Syrische staatspersbureau SANA zou president Assad op 15 januari 2012 een algemene amnestie hebben afgekondigd voor misdaden begaan in de context van de gebeurtenissen tussen 15 maart (2011) en 15 januari (2012). Het zou gaan om personen die in die periode waren veroordeeld wegens ondermeer het demonstreren zonder vergunning, het dragen van wapens zonder vergunning en het ontlopen van de militaire dienstplicht. Het is onduidelijk om hoeveel personen het hierbij gaat. Degenen die onder het decreet in aanmerking zouden komen voor kwijtschelding van hun straf, dienden opgegeven te worden voor 31 januari 2012.²⁰⁵ Ten aanzien van het lot van de resterende tienduizenden gedetineerden blijft grote onzekerheid bestaan. Het is onduidelijk of de amnestieregeling van toepassing was op gedetineerden, die nog niet in staat van beschuldiging waren gesteld.

3.2.7 *Mishandeling en foltering*

Hoewel expliciet bij wet verboden,²⁰⁶ zijn er aanwijzingen dat politie en diverse veiligheidsdiensten op grote schaal lichamelijke en geestelijke mishandeling en foltering toepassen bij ondervraging van verdachte personen (met inbegrip van politieke tegenstanders). Mishandeling en foltering doen zich naar verluidt met name

²⁰² In geval van ernstige mishandeling of marteling is soms gezondheidszorg aanwezig.

²⁰³ Trouw (28 december 2011); *Syria releases 755 detainees*, Reuters (28 december 2011).

²⁰⁴ De Standaard (3 januari 2012); NRC Handelsblad (29 december 2012); *Syria: Detainees hidden from international monitors*, Human Rights Watch (27 december 2011).

²⁰⁵ Reuters (16 januari 2012); Volkskrant (16 januari 2012).

²⁰⁶ Artikel 28 Grondwet: *No one may be tortured physically or mentally or treated in a humiliating manner.*

voor onmiddellijk na arrestatie tijdens ondervraging door veiligheidsdiensten en tijdens de incommunicado detentie.

In zijn algemeenheid geldt dat gedurende het voorarrest en de periode waarin nog geen sprake is van een formele aanklacht, de meeste kans op marteling en mishandeling aanwezig is. In reguliere detentiecentra vindt marteling alleen bij uitzondering plaats. In detentiecentra van veiligheidsdiensten kan marteling gedurende de gehele onderzoeksperiode plaatsvinden. Personen in handen van de militaire veiligheidsdienst of de veiligheidsdienst van de luchtmacht, alsmede de *Political Security* en *de State Security* lopen een grotere kans op marteling en ernstige mishandeling. Marteling wordt ook toegepast als strafmaatregel.

Een onafhankelijke klachtenprocedure voor slachtoffers van marteling en mishandeling ontbreekt. Er vindt door de autoriteiten nagenoeg geen onderzoek plaats naar meldingen van marteling. In de verslagperiode heeft geen vervolging en/of veroordeling plaatsgevonden van personen die verdacht werden van marteling of ernstige mishandeling. Krachtens de sinds 1963 van kracht zijnde wet op de Noodtoestand genoten orde- en veiligheidsdiensten vergaande immuniteit voor hun activiteiten.

Overlijden tijdens detentie als gevolg van mishandeling en/of foltering, komt voor. Deze gevallen zijn door de autoriteiten nimmer onderzocht.

Willekeurige gevangenneming en marteling bleven ook in de verslagperiode plaatsvinden.²⁰⁷ Gearresteerde betogers werden soms na verloop van tijd dood en zwaar verminkt overgedragen aan hun nabestaanden. Daarbij bleken vingers, oren en handen te zijn afgehakt. Volgens de Syrische mensenrechtenorganisatie Avaaz zouden haar onderzoekers de namen van tenminste 617 mensen hebben gevonden, die sinds het begin van de onlusten in maart 2011 als gevolg van marteling om het leven waren gekomen in overheidsinstellingen. 37.000 mensen zouden volgens Avaaz nog worden vastgehouden, terwijl de activistische *local coordination committees* dit aantal hielden op 16.000 personen.²⁰⁸

Bij martelingen van betogers zou volgens militaire analisten in Dubai een sleutelrol zijn weggelegd voor de militaire inlichtingendienst (*Shu'bat Al-Mukhabarat Al-'Askariyya*).²⁰⁹ Sinds 2011 wordt deze dienst geleid door generaal Abdel-Fatah Qudsiyeh, een alawiet, die tot de getrouwen van president Assad behoort. In mei 2011 werd de generaal opgenomen in een EU-sanctielijst van Syrische functionarissen vanwege hun rol bij geweld tegen betogers.²¹⁰

HRW-rapport van 15 december 2011

Mensenrechtenorganisatie *Human Rights Watch* (HRW) concludeerde op 15 december 2011 dat de top van het Syrische leger soldaten bevel had gegeven op ongewapende burgers te schieten en tegenstanders van het regime zonder

²⁰⁷ *Als ze tegen Assad zijn: gewoon doodschieten, er gebeurt je niets; geheimagent van Syrische Staatsveiligheid gunt ons exclusieve kijk in interne keuken*, De Morgen (19 januari 2012); *Druk groeit op Syrië om zware schendingen mensenrechten*, NRC Handelsblad (6 maart 2012).

²⁰⁸ *Hundreds tortured in Syria, human rights group says*, The New York Times (6 januari 2012).

²⁰⁹ Deze inlichtingendienst zou een voorname rol hebben gespeeld bij het neerslaan van en het schieten met scherpe munitie op betogers, alsmede het doden van een groot aantal burgers. Ook de VS heeft sancties opgelegd tegen generaal Qudsiyeh vanwege de rol van zijn organisatie bij het gebruik van geweld tegen betogers die deelnamen aan demonstraties, en hun arrestatie.

²¹⁰ De Telegraaf (2 januari 2012).

aanklacht op te pakken en te martelen.²¹¹ Militairen die weigerden deze orders op te volgen, riskeerden zelf te worden doodgeschoten. HRW concludeerde dit op basis van gesprekken met een zestigtal personen, gedeserteerd uit de strijdkrachten en de veiligheidsdiensten, die werkzaam waren in zes (Damascus, Homs, Idlib, Tartous, Deir Al-Zor en Hama) van de veertien provincies.²¹² In dit rapport, getiteld *By all means necessary! – Individual and command responsibility for crimes against humanity in Syria*, signaleerden HRW onderzoekers tal van misdaden tegen de menselijkheid. Het Internationaal Strafhof in Den Haag moest volgens HRW een onderzoek beginnen naar de 74 militaire commandanten en topambtenaren, die in het rapport met naam en toenaam werden genoemd.²¹³ De Syrische president Assad moest volgens de onderzoekers als commandant der strijdkrachten op de hoogte zijn (geweest) van de orders die zijn officieren gaven om alle noodzakelijke middelen in te zetten om de opstand neer te slaan. In een interview met de Amerikaanse tv-zender ABC op 7 december 2011 ontkende de Syrische president echter ooit zo'n opdracht te hebben gegeven.²¹⁴

De ondervraagde deserteurs zeiden geen keuze te hebben gehad. Een dienstplichtig soldaat van de 65ste brigade vertelde hoe zijn eenheid op 14 april 2011 demonstranten moest beschieten in de plaats Douma. Naast hem schoot een andere soldaat maar wat in de lucht. Dat zag hun bataljonscommandant, die een inlichtingenofficier inseinde, die op zijn beurt weer een scherpschutter op het dak alarmeerde. Deze schoot de betreffende soldaat twee keer door het hoofd. De volgende dag werd zijn lichaam op tv getoond, als zijnde gedood door demonstranten.²¹⁵

HRW-rapport van 3 februari 2012

Syrische regeringstroepen hebben sinds het begin van de onlusten in maart 2011 kinderen opgepakt en gemarteld.

In een rapport van 3 februari 2012 getiteld *Syria: Stop torture of children* meldde *Human Rights Watch* informatie te hebben over zeker twaalf gevallen, waarin kinderen onder mensonwaardige omstandigheden werden vastgehouden en gemarteld door het Syrische regime, of waarin kinderen op straat of thuis werden doodgeschoten. Ook heeft de organisatie documentatie verzameld over het gebruik door de Syrische overheid van scholen als detentiecentra, militaire bases of barakken, en als sluipschuttersnesten, alsmede de arrestatie van kinderen op school.²¹⁶

Kinderen, sommigen jonger dan dertien jaar, werden gedurende onbepaalde tijd in een isoleercel vastgehouden, hard geslagen, geëlectrocuteerd, met sigaretten verbrand, en met handboeien vastgeklonken aan de zoldering enkele centimeters van de grond. Detentiecentra waar kinderen zouden zijn gemarteld, waren de detentiecentra van de militaire inlichtingendienst in Homs en Tartous, het Balooneh detentiecentrum in Homs, het Palestine detentiecentrum in Damascus, alsook het 291 detentiecentrum in Damascus. Alle geïnterviewde kinderen stelden in

²¹¹ *By all means necessary – Individual and command responsibility for crimes against humanity in Syria*, Human Rights Watch (15 december 2011).

²¹² Zie ook: *Switching sides in Syrian fight; soldier recounts decision to defect after being told to open fire on protesters*, The International Herald Tribune (3 februari 2012).

²¹³ *Human Rights group says soldiers told to shoot protesters*, Reuters (15 december 2011); zie ook bijlage 1 *Structure and command of armed forces and intelligence agencies* bij het rapport *By all means! – Individual and command responsibility for crimes against humanity in Syria*, Human Rights Watch (15 december 2011).

²¹⁴ *Syria's guilty men*, Human Rights Watch (22 december 2011).

²¹⁵ *By all means necessary! – Individual and command responsibility for crimes against humanity in Syria*, Human Rights Watch (15 december 2011); Zie ook *In cold blood – summary executions by Syrian security forces and pro-government militias*, Human Rights Watch (april 2012).

²¹⁶ *Syria: Stop torture of children*, Human Rights Watch (3 februari 2012).

detentiecentra onvoldoende eten en drinken te hebben ontvangen of medische verzorging na foltering.²¹⁷

Het rapport haalde onder andere het verhaal aan van een zestienjarige jongen in de stad Tal Kalakh bij de grens met Libanon. De jongen zei acht maanden lang te zijn vastgehouden in zeven verschillende gevangenissen, waaronder de centrale gevangenis in de stad Homs. Volgens de jongen, die in het rapport Alaa werd genoemd, vroegen veiligheidsfunctionarissen hem hoeveel protestdemonstraties hij had bijgewoond. Vervolgens werd hij met één hand aan het plafond geboeid en lieten zijn bewakers hem zo zeven uur hangen, staande op zijn tenen. Daarna hebben zij water op de grond en over hem heen gegooid, en dienden hem elektrische stroom toe, waarna hij flauwviel.²¹⁸

AI-rapport van 14 maart 2012

Volgens het rapport *I wanted to die – Syria's torture survivors speak out* van Amnesty International van 14 maart 2012 kwamen Syriërs die het afgelopen jaar gevangen werden genomen tijdens de golf van protesten, in een nachtmerrie terecht.²¹⁹ De grootschalige en systematische martelingen en mishandelingen deden volgens *Amnesty International* denken aan de donkere periode in Syrië in de jaren zeventig en tachtig van de vorige eeuw. In het rapport worden 31 methodes van marteling en mishandeling door veiligheidsdiensten, het leger en regeringsgezinde gewapende shabiha bendes beschreven. Slachtoffers en getuigen vertelden *Amnesty*-onderzoekers in februari 2012 in Jordanië over deze methodes. Hun verklaringen gaven een verontrustend inzicht in het systeem van detentie en verhoor. Via vernedering, ontering en het inboezemen van angst werden slachtoffers tot zwijgen gebracht.

De martelingen en mishandelingen volgden een terugkerend patroon. Het slaan van slachtoffers begon meestal al bij de arrestatie. Bij aankomst in het detentiecentrum werden zij nog erger geslagen, met knuppels, geweerkolven, zweepen, vuisten en gevlochten kabels. Dit werd ook wel het feest van de ontvangst genoemd. Nieuwe gevangenen werden vaak uitgekleed en moesten soms 24 uur in hun ondergoed buiten blijven.

Volgens getuigenverklaringen waren de martelingen het ergste tijdens de verhoren. Gevangenen werden dan bijvoorbeeld in allerlei pijnlijke posities gebonden en opgehangen. Zij werden geslagen, met stroomstoten bewerkt, seksueel misbruikt of gedwongen om naar de verkrachting van een medegevangene te kijken.²²⁰

Open brief Human Rights Watch van 19 maart 2012

In een open brief aan de Syrische oppositie die op 19 maart 2012 in de New York Times werd afgedrukt, vroeg *Human Rights Watch* (HRW) opstandelingen en activisten die protesteerden tegen de bloedige onderdrukking van het Syrische regime, om ook zelf mensenrechten te respecteren. HRW-onderzoekers spraken met vluchtelingen in Turkije en Libanon en met Syriërs in het land zelf. Met name uit Libanon kwamen veel meldingen van mensenrechtenschendingen, niet te vergelijken met het bloedvergieten door het regime van president Assad, maar niettemin

²¹⁷ *Syria: Stop torture of children*, Human Rights Watch (3 februari 2012).

²¹⁸ *Syria: Stop torture of children*, Human Rights Watch (3 februari 2012); Leeuwarder *Courant* (4 februari 2012).

²¹⁹ *I wanted to die – Syria's torture survivors speak out*, Amnesty International (14 maart 2012); *Syrians routinely tortured in detention, says Amnesty*, BBC News (14 maart 2012); *Amnesty International brengt schokkend rapport – Syrië foltert op 31 manieren*, Algemeen Dagblad (15 maart 2012); *Amnesty: Marteling onderdeel van systematische aanval op burgers*, Trouw (16 maart 2012).

²²⁰ *I wanted to die – Syria's torture survivors speak out*, Amnesty International (14 maart 2012); *Syrians routinely tortured in detention, says Amnesty*, BBC News (14 maart 2012); *Amnesty International brengt schokkend rapport – Syrië foltert op 31 manieren*, Algemeen Dagblad (15 maart 2012); *Amnesty: Marteling onderdeel van systematische aanval op burgers*, Trouw (16 maart 2012).

zorgelijk. Meldingen werden gedaan van gijzelingen, martelingen in gevangenschap en executies.²²¹

3.2.8 *Verdwijningen*

En marge van de demonstraties en ongeregeldheden die in maart 2011 begonnen en ook in de verslagperiode nog voortduurden, zijn veel personen (waaronder kinderen) die opgepakt waren, verdwenen. Later werden enkele ontzielde lichamen, waarvan de meeste sporen vertoonden van mishandeling, overgedragen aan familieleden. Het lot en verblijfplaats van honderden gevangenen blijven ongewis. Meldingen van onvrijwillige/gedwongen verdwijningen houden aan.

3.2.9 *Doodstraf*

Het strafrecht kent de doodstraf (door ophanging) als maximumstraf voor een aantal delicten, waaronder moord, ernstige seksuele vergrijpen, drugsmisdrijven, hoogverraad en lidmaatschap van de verboden Moslimbroederschap. Ten aanzien van de laatste groep worden de opgelegde doodstraffen doorgaans omgezet in een gevangenisstraf van twaalf jaar. Het militaire strafrecht kent de doodstraf voor desertie of munitie tijdens oorlogshandelingen.

De daadwerkelijke tenuitvoerlegging van de doodstraf moet door het staatshoofd worden bekrachtigd. Er is doorgaans geen sprake van publieke executies. Informatie over de tenuitvoerlegging van de doodstraf wordt door de autoriteiten nauwelijks vrijgegeven.

Volgens het Syrische overheidsnieuwsagentschap SANA zou de Syrische president op 20 december 2011 een wet ter bekrachtiging hebben ondertekend, waarbij aan een ieder die wapens verschaft of helpt verschaffen voor het plegen van terroristische daden, de doodstraf wordt opgelegd.²²²

3.3 **Positie van specifieke groepen**

Louter het behoren tot één van de in deze paragraaf omschreven specifieke groepen zal voor zover bekend niet leiden tot een onevenredige of discriminatoire bestraffing of tenuitvoerlegging van een straf die wordt opgelegd bij (strafrechtelijke) vervolging wegens een algemeen delict.

3.3.1 *Etnische minderheden*

3.3.1.1 *Koerden*

In Syrië verblijven ongeveer 1,7 tot 2 miljoen Koerden met een Syrische nationaliteit. Daarnaast zijn er ongeveer 200.000 tot 300.000 personen van Koerdische afkomst in Syrië, die niet de Syrische nationaliteit hebben. De Koerdische gemeenschap in Syrië is met name woonachtig in de noordelijke en oostelijke regio's van het land.

Op 6 april 2011 heeft de president per decreet nr. 49 een groot aantal staatloze Koerden die als vreemdeling staan geregistreerd in de noordoostelijke regio Al-

²²¹ *Syria: Armed opposition groups committing abuses*, Human Rights Watch (20 maart 2012); *Vrije Syrische Leger martelt ook*, NRC-Next (19 maart 2012).

²²² *Syria imposes death penalty for arming terrorists as death toll soars*, Amnesty International (22 december 2011).

Hassakeh, de Syrische nationaliteit gegeven. Over de verdere toepassing en uitwerking van deze maatregel in de praktijk is ook in deze verslagperiode geen informatie bekend geworden, evenmin over hoeveel staatloze Koerden in de praktijk het Syrische staatsburgerschap zullen krijgen.

Volgens de nationaliteitswetgeving in Syrië is de nationaliteit van een kind afhankelijk van die van de vader. Zo worden kinderen waarvan de vader als vreemdeling (*ajnabi*) staat ingeschreven in het bevolkingsregister en de moeder als Syrische, als *ajnabi* ingeschreven. Kinderen waarvan de vader niet geregistreerd (*maktoum*) is en de moeder Syrische, worden niet in het bevolkingsregister ingeschreven.

De Koerdische bevolking in Syrië wordt geregeld geconfronteerd met discriminatie, arrestatie en intimidatie onder het mom van openbare veiligheid. De overheid hanteert een repressief beleid jegens de Koerdische minderheid, waarbij naast politieke, ook culturele bijeenkomsten worden verhinderd. Deelnemers aan deze bijeenkomsten worden geregeld gedetineerd en organisatoren lopen het risico vervolgd te worden op basis van aanklachten als *rioting* en *membership in an unlicensed organization*. Er is voor zover bekend een aantal Koerdische mensenrechtenorganisaties actief in Syrië.²²³

Er bestaat een aantal Koerdische partijen in Syrië, waarvan sommige zich hebben verenigd in enkele verbanden en een aantal dat daarbuiten opereert. Hoewel Koerdische politieke partijen officieel niet zijn toegestaan, zijn er in Syrië wel Koerdische partijen actief. Openlijke politieke activiteiten georganiseerd door Koerdische partijen vinden in Syrië voor zover bekend niet plaats. De bijeenkomsten die plaatsvinden, vinden niet openlijk plaats. Men gaat er vanuit dat de autoriteiten op de hoogte zijn van hun activiteiten en bijeenkomsten.

De in Syrië verblijvende Koerden houden zich vooralsnog stil temidden van de strijd tussen regeringstroepen en opstandelingen.²²⁴

In Syrië hebben de twee belangrijkste Koerdische partijen in het noorden van Irak, de Koerdistaanse Democratische Partij (KDP) onder leiding van voorzitter Massoud Barzani, en de Patriottische Unie van Koerdistan (PUK) onder leiding van secretaris-generaal Jalal Talabani, hun eigen vertegenwoordigers.

3.3.1.2 Palestijnen

Het overgrote deel van de Palestijnse vluchtelingen in Syrië staat geregistreerd bij het *United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East* (UNRWA)²²⁵ en heeft een eigen UNRWA-registratienummer.

Daarnaast staan veel Palestijnse vluchtelingen en hun nakomelingen in Syrië bij de *General Authority for Palestine Arab Refugees* (GAPAR)²²⁶ geregistreerd. Zij krijgen vanuit het door GAPAR bijgehouden bevolkingsregister een eigen Syrisch registratienummer toegekend. Tot hun vijftiende levensjaar staan Syrische Palestijnen geregistreerd op de documenten van hun ouders. Daarna kunnen zij een

²²³ Zoals MAF (*Recht* in het Koerdisch en staat in het Arabisch bekend onder de naam: *al-Lijna al-Kurdiyya lil-Difa*), DAD (*rechtvaardigheid* in het Koerdisch en in het Arabisch ook wel *al-Munathama al-Kurdiyya lil-Difa*).

²²⁴ *Kurds remain on the sideline of Syria's uprising*, The New York Times (17 april 2012).

²²⁵ Palestijnen noemen UNRWA doorgaans *Al-Wikala* (in het Engels: *the Agency*) of *Wikalat Al-Gawt* (in het Engels: *the Relief Agency*).

²²⁶ In het Arabisch: *Al-Hai'a Al-'Ammah lil-Laji'een Al-'Arab Al-Falastiniyyeen*.

eigen Syrisch-Palestijns vluchtelingendocument aanvragen. De meeste Palestijnen in Syrië zijn in het bezit van een dergelijk document. Het document heeft een geldigheidsduur van vijf jaar. In tegenstelling tot de vrijwillige registratie bij UNRWA is registratie bij GAPAR algemeen verplicht. Zonder een GAPAR-registratie kan men geen reisdocument krijgen.

Ten slotte is er nog een groep Palestijnse vluchtelingen die bij UNRWA, noch GAPAR geregistreerd staat. Deze groep is 30.000 tot 40.000 personen groot. Zij hebben geen Syrische identiteitsbewijzen met een uniek identiteitsnummer. Vaak gaat het hierbij om Palestijnen en hun afstammelingen die na de Palestijnse opstand van 1970 in Jordanië naar Syrië zijn gevlucht.

Begin mei 2011 stonden 472.000 Palestijnse vluchtelingen bij UNRWA geregistreerd;²²⁷ slechts 127.831 van de bij UNRWA geregistreerde Palestijnse vluchtelingen (27 %) zou woonachtig zijn in een van de negen officiële vluchtelingenkampen in Syrië.²²⁸

De bijna een half miljoen Palestijnse vluchtelingen die thans in Syrië leven, houden zich vooralsnog stil temidden van de strijd tussen regeringstroepen en opstandelingen.²²⁹

3.3.2

Vrouwen

In de verslagperiode is geen nieuwe relevante informatie met betrekking tot de positie van vrouwen in Syrië bekend geworden. Evenmin is bekend of de in deze paragraaf opgenomen gegevens nog geldig zijn.

Vrouwen nemen actief deel aan het maatschappelijk leven in Syrië, al zijn er maar weinig vrouwen die hoge posities binnen de overheid, de politiek en het bedrijfsleven innemen. De regering bevordert onderwijs voor vrouwen. Een belemmering voor de gelijkwaardige ontplooiing van vrouwen in de Syrische samenleving wordt gevormd door de toepassing van het traditionele islamitische familierecht. Hierdoor hebben vrouwen, met name in geval van huwelijk, echtscheiding en erfrecht, een achtergestelde positie.

De Syrische regering heeft op 24 april 2007 in de vorm van een wetsvoorstel haar intentie publiek gemaakt om een aantal voorbehouden in te trekken, die zijn gemaakt door Syrië bij het partij worden bij het VN-Verdrag betreffende de Uitbanning van alle Vormen van Discriminatie van Vrouwen. Het betreft met name voorbehouden ten aanzien van bepalingen van dit verdrag, die in strijd zouden zijn met de shari'a. Het daadwerkelijk intrekken van deze voorbehouden zou de Syrische regering verplichten om de nationale wetgeving terzake aan te passen en daarmee de rechtspositie van vrouwen in Syrië te verbeteren.²³⁰ In de verslagperiode hebben zich geen nieuwe ontwikkelingen voorgedaan en zijn de voorbehouden nog steeds van kracht.

²²⁷ UNRWA in figures as of 1 January 2010 (www.unrwa.org)

²²⁸ UNRWA in figures, as of 1 January 2010; zie ook *Palestinian refugee camps: from shelter to habitat*, Henri Rueff and Alain Viaro, *Refugee Survey Quarterly*, vol. 28, nr. 2 en 3 (2010).

²²⁹ *Neutraal blijven is enige optie Palestijnen in Syrië*, Trouw (7 februari 2012); *Palestijnen tussen twee vuren in Syrië*, Trouw (19 maart 2012).

²³⁰ Zie ook paragraaf 3.1.2 *Verdragen*.

Huiselijk geweld

Huiselijk geweld is strafbaar in Syrië, maar niet ingevolge een specifiek artikel in het wetboek van Strafrecht. Mishandeling in algemene zin is strafbaar. De artikelen 540-547 van het wetboek van Strafrecht geven een strafmaat in geval van slaan of verwonden met als gevolg dat men tenminste tien dagen niet in staat is te werken. De strafmaat daarbij is zes maanden tot tien jaar gevangenisstraf of een geldboete, afhankelijk van de mishandeling. Het maakt daarbij niet uit of de dader echtgenoot, familie of een onbekende is.

Een vrouw kan de gebruikelijke procedure bij een rechtbank beginnen en een aanklacht indienen tegen degene die haar heeft mishandeld. Het is ongebruikelijk dat een vrouw in de praktijk hiertoe zal overgaan, omdat een dergelijke stap als pijnlijk voor familie en samenleving en daarmee sociaal onwenselijk wordt beschouwd. Niet onder de noemer *huiselijk geweld*, maar als *slachtoffer van geweld in het algemeen* kan een vrouw aangifte doen en wordt er strafvervolging ingesteld. In de praktijk is aangifte doen ongebruikelijk. Ook zou de politie het doen van aangifte van geweld door een vrouw kunnen afhouden, zelfs in de hoofdstad Damascus. In kleinere steden en op het platteland is de kans groot dat de politie zal weigeren een aangifte van geweld door een vrouw in behandeling te nemen wegens de heersende familie, clan- en stamverbanden en de daarmee samenhangende cultuur.

Eerwraak

Vrouwenorganisaties in Syrië hebben lang aandacht gevraagd voor het verschijnsel van eerwraak (naar verluidt worden enkele honderden vrouwen jaarlijks gedood) en het feit dat de daders – veelal familie – strafvervolging kunnen ontlopen, indien zij zich op eerwraak beroepen. Zij drongen aan op het schrappen van artikel 548 van het wetboek van Strafrecht met als argument dat dit artikel rechtvaardigt dat eerwraak geen misdaad is. In januari 2011 werd artikel 548 van de Strafwet aangepast. Het nieuwe artikel 548 luidt thans als volgt: *The Article 548 is repealed and replaced by the following text: Would benefit from the mitigating excuse, who surprised his spouse, or one of his ascendants or descendants or sisters in the offence of flagrante delicto adultery or illegitimate sexual relationships with a third person, so he killed or harmed them both or killed or harmed one of them inadvertently. In case of homicide, the sanction will be imprisonment from 5 to 7 years.*

Opvangmogelijkheden

Syrië heeft in veel opzichten nog een traditionele, patriarchale samenleving. Thema's als geweld tegen vrouwen zijn nog steeds moeilijk bespreekbaar in een samenleving, waar een belangrijk deel van de bevolking de vrouw nog als bezit van de man ziet. Opvang van slachtoffers staat in de kinderschoenen en is buiten Damascus nauwelijks te vinden. Voor slachtoffers van (huiselijk) geweld en mensenhandel bestaan in Syrië de volgende opvangmogelijkheden.

The Good Shepherd is een opvangcentrum in de oude stad van Damascus voor vrouwen, meisjes en kinderen die het slachtoffer zijn van alle soorten geweld en is zowel toegankelijk voor Syrische staatsburgers als buitenlanders. Daarnaast is in Damascus een telefonische hulplijn van de *The Oasis of Hope of the Good Shepherd* beschikbaar, waar vrouwelijke slachtoffers van huiselijk geweld terecht kunnen met vragen van psychologische, juridische en sociale aard. Ook is een *Blijf-van-mijn-lijf-huis* in Damascus aanwezig, dat wordt beheerd door een lokale ngo, de *National Association for the Development of the Role of Women in Syria*. De ngo houdt zich bezig met opvang van slachtoffers van huiselijk geweld via het opvangcentrum *Oasis of Hope* en wordt hierin gesteund door de Syrische regering. Sinds begin 2009 is er ook een opvangcentrum voor slachtoffers van mensenhandel in Aleppo. Dit centrum staat onder toezicht van de Internationale Organisatie voor Migratie (IOM) en het ministerie van Sociale Zaken en wordt geleid door de *National Association for the Development of the Role of Women in Syria*. Dit opvangcentrum functioneert nog niet optimaal.

Tenslotte heeft het UNHCR ook een opvangcentrum in Zabadani nabij Damascus. Hier worden met name Iraakse vrouwen en meisjes opgevangen die in Syrië woonachtig zijn en slachtoffer zijn geworden van geweld. Soms worden ook vrouwen van andere nationaliteiten toegelaten. In het opvangcentrum wordt assistentie en training aan Iraakse vrouwen gegeven. Daarnaast krijgen de vrouwen ook onderwijs, gezondheidszorg en psychische zorg.

Zowel de *Good Shepherd* in Damascus als het opvangcentrum van het UNHCR in Zabadani staan kwalitatief goed bekend. Alhoewel de overige beschikbare opvanghuizen ook bescherming kunnen bieden, is de kwaliteit van de opvang er evenwel niet optimaal.

Relevante ngo's en internationale organisaties kunnen, binnen hun mandaat en voor zover capaciteit aanwezig, behulpzaam zijn bij de bescherming van vrouwelijke slachtoffers van huiselijk geweld en mensenhandel, indien de politie in gebreke blijft.

3.3.3 *Homoseksuelen*

Homoseksuele mannen en vrouwen kunnen in Syrië niet vrijelijk voor hun geaardheid uitkomen. Homoseksualiteit in het openbare leven is een taboe en kan leiden tot problemen in de sociale omgeving, met name binnen de familie en de directe vriendenkring. In de verslagperiode waren geen gevallen van eerwraak van de zijde van de familie wegens homoseksualiteit bekend.

Op grond van het wetboek van Strafrecht is het hebben van tegennatuurlijk seksueel contact strafbaar met maximaal drie jaar gevangenisstraf.²³¹ Ten aanzien van de vraag of het bekend zijn van een (toegeschreven) homoseksuele geaardheid van een persoon in de praktijk kan leiden tot een onevenredige of

²³¹ Artikel 520 wetboek van Strafrecht (uit 1949) luidt als volgt: *Ieder tegennatuurlijk seksueel contact wordt bestraft met een gevangenisstraf van ten hoogste drie jaar.*

discriminatoire bestraffing of tenuitvoerlegging van een straf die wordt opgelegd bij (strafrechtelijke) vervolging volgens een algemeen delict, is geen informatie bekend.

Voor zover bekend is in Syrië geen anti-discriminatiewetgeving aanwezig die homoseksuelen en transgenders bescherming biedt tegen discriminatie. Het is niet waarschijnlijk dat bescherming zal worden gezocht bij de autoriteiten indien men wordt lastig gevallen, dan wel wordt gediscrimineerd vanwege zijn of haar homoseksualiteit. Recente gevallen van aangifte zijn niet bekend.

Homoseksuelen kunnen elkaar op bepaalde plekken in een stad als Damascus ontmoeten. Er zijn parken en andere ontmoetingsplaatsen, waarvan bekend is dat homoseksuelen elkaar kunnen ontmoeten (de zogenaamde *cruising areas*). Ook via internet en sociale media als Facebook (door middel van zogenaamde *proxies*) kunnen homoseksuelen met elkaar communiceren.

Er zijn in Syrië voor zover bekend geen maatschappelijke organisaties die de belangen van homoseksuelen, biseksuelen en transgenders behartigen. In de media worden homoseksuelen, biseksuelen en transgenders over het algemeen negatief geportretteerd.

3.3.4 *Minderjarigen*

De leerplicht in Syrië geldt tot de leeftijd van 14/15 jaar. Vanaf achttien jaar is een persoon in Syrië wettelijk meerderjarig en wordt geacht handelingsbekwaam te zijn.

Bij afwezigheid van de ouders (door overlijden of verblijf buiten Syrië) worden minderjarigen vrijwel altijd door familieleden opgevangen. Als er geen familieleden zijn die de voogdij op zich kunnen nemen, is de familierechter verantwoordelijk. Ook zijn er naar verluidt enkele ngo's die zich met de opvang van minderjarigen bezighouden, maar nadere informatie over onder meer de kwaliteit van deze opvangthuizen en beschikbare plaatsen is niet bekend.

3.3.5 *Dienstplichtigen*

In de verslagperiode is geen nieuwe relevante informatie met betrekking tot dienstplichtigen in Syrië bekend geworden.

In Syrië bestaat militaire dienstplicht voor mannen van 18 tot 50 jaar. Krachtens presidentieel besluit no. 16 is per 1 januari 2009 de duur van de militaire dienst verkort van 24 naar 21 maanden. Op 19 maart 2011 maakte de president per decreet nr. 35 bekend dat de militaire dienstplicht met ingang van 1 juni 2011 nog eens met drie maanden wordt bekort. Dit betekent dat de militaire dienstplicht voor mannen die minder opleiding dan de vijfde klas van de lagere school hebben, 21 maanden is, en voor mannen met een opleiding hoger dan de vijfde klas van de lagere school 18 maanden.

Syrië kent geen dienstplicht voor vrouwen. Zij kunnen evenmin dienst nemen als beroepsmilitair. Wel kunnen vrouwen op vrijwillige basis bepaalde militaire taken vervullen.

Bij het bereiken van de 18-jarige leeftijd krijgen mannen een oproep zich te melden bij het plaatselijke rekruteringsbureau van het leger. Na deze aanmelding volgt nog geen onmiddellijke plaatsing in militaire dienst. Eerst volgt onder meer een medische keuring, voordat men te horen krijgt wanneer men zich moet melden om

in militaire dienst te gaan. Voor zover bekend komen dienstplichtigen twee keer per jaar op.

Indien door omstandigheden de dienstplicht (nog) niet kan worden vervuld, is uitstel mogelijk. Op grond van artikel 10 van de wet op de Dienstplicht (decreet 30 uit 2007) vormen de volgende omstandigheden, onder bepaalde voorwaarden, een uitstelgrond: het volgen van middelbaar of universitair onderwijs; het reeds vervullen van de militaire dienstplicht door twee andere kinderen van de vader dan wel de moeder; medische gronden; detentie; kostwinner; woonachtig zijn in het buitenland.

Op grond van artikel 11 van de wet op de Dienstplicht zijn er de volgende vrijstellingsgronden: tenminste vijf jaar vrijwillig in het leger werkzaam zijn; tenminste tien jaar werkzaam zijn geweest voor de binnenlandse veiligheidsdiensten; om medische redenen afgekeurd zijn; voor de overige kinderen in geval van overlijden van twee kinderen gedurende militaire dienst of gewapende acties; het zijn van enig kind van zijn ouders of een van hen; het vervuld hebben van de militaire dienstplicht in een ander land en houder zijn van de nationaliteit van dat land; het afgekocht hebben van de militaire dienstplicht.

De Syrische wetgeving voorziet niet in vrijstelling op grond van gewetensbezwaren.

Dienstweigering (ook uit religieuze overwegingen) is strafbaar. Desertie tijdens de vervulling van de militaire dienstplicht is strafbaar.

Indien geen uitstel of afstel is verleend, wordt geen paspoort verstrekt. Hoewel er geen arbeidsplicht bestaat, kan het voorkomen dat dienstplichtigen na de verplichte militaire training van enkele maanden tewerkgesteld worden bij een civiele overheidsinstelling. Deze personen zijn echter dienstplichtigen en worden uitbetaald als dienstplichtigen.

Voor Koerden en Palestijnen die als Syrisch staatsburger staan geregistreerd, geldt de militaire dienstplicht.

4 Migratie

4.1 Migratiefactoren en -oorzaken

Het Syrische staatsgezag strekt zich uit over het gehele grondgebied van het land.²³² Er is geen verschil in toepassing van besluiten of maatregelen op regionaal niveau of met betrekking tot bijzondere groepen. Personen die moeten vrezzen voor eventuele problemen met de autoriteiten in Syrië, hebben geen mogelijkheid om zich hieraan te onttrekken door vestiging elders in het land.

Binnenlands ontheemden – crisis

Naar schatting zijn er thans zo'n 100.000 – 200.000 IDP's in Syrië. Deze situatie wordt nog gecompliceerd door de aanwezigheid van honderdduizenden Palestijnse en Iraakse vluchtelingen binnen Syrië.

Volgens UNHCR was er in Syrië als gevolg van de onlusten sprake van veel bevolkingsbewegingen. Er waren veel mensen die zich verplaatsten en naar familie en/of vrienden in andere plaatsen gingen. Veel mensen trokken naar Damascus en Aleppo, die in eerste instantie nog redelijk veilig leken. UNHCR stelde dat de humanitaire situatie in Syrië zelf rap verslechterde. Inmiddels zouden ongeveer 1½ miljoen Syriërs als gevolg van onveiligheid geen voedselzekerheid meer hebben. Op 10 februari 2012 kwam een formeel schriftelijk verzoek binnen van de SARC (Syrische Rode Kruis, nauw gelieerd aan de Syrische overheid en tevens jarenlange partner van UNHCR) voor assistentie aan Syrische onderdanen in nood.

4.2 *Opvang in de regio*

Algemeen

Syrië is een belangrijk land in termen van het verschaffen van asiel en opvang aan vooral Iraakse vluchtelingen, en behoort daarmee tot één van de grote vluchtelingen-opvangende landen (na Pakistan, Iran en Kenya). Syrië verleent onderdak aan meer dan 100.000 Iraakse vluchtelingen, 8.000 tot 10.000 vluchtelingen van andere nationaliteiten en 475.000 Palestijnse vluchtelingen (UNRWA). Syrië is daarmee een belangrijke partner voor UNHCR tot op heden geweest in het uitoefenen van haar protectiemandaat. Syrië heeft altijd een open-grens beleid gevoerd voor vluchtelingen en verschaft hen ook toegang in bepaalde mate tot diensten.

Iraakse vluchtelingen

Van de totaal tot eind september 2011 door UNHCR 176.694 geregistreerde Iraakse vluchtelingen verbleven er eind september 2011 112.809 in Syrië. Iraakse vluchtelingen moeten om de twee jaar hun vluchtelingencertificaat verlengen; niet-Iraakse vluchtelingen moeten dit jaarlijks doen. UNHCR kan onder bepaalde omstandigheden de verlenging van vluchtelingencertificaten weigeren, bijvoorbeeld als een vluchteling langer dan vier maanden achtereen niet in Syrië verblijft. Er volgt dan een onderzoek naar de noodzaak om een vluchtelingenstatus voor Syrië af te geven. Tegen alle besluiten van UNHCR kan in hoger beroep worden gegaan. Het is onbekend hoeveel Irakezen gedurende de verslagperiode in Syrië verbleven zonder geldig verblijfsdocument. Irakezen die in Syrië verblijven, kunnen zich, met uitzondering van Palestijnse vluchtelingen uit Irak, vrij vestigen in Syrië.

²³² De door Israël bezette Golan-hoogvlakte niet meegerekend.

De impact van de crisis en verslechtering van de economische situatie op de Iraakse vluchtelingen in Syrië, die zich veelal (88%) rond de steden Damascus en Aleppo bevinden, wordt voelbaar. Velen van hen zouden hun werk zijn kwijtgeraakt en onder de armoedegrens leven. Ook maken tallozen zich zorgen om de verslechterende veiligheidssituatie in het land.²³³ Toenemende onveiligheid in plaatsen als Douma waar veel vluchtelingen zich bevinden, hebben er toe geleid dat de vluchtelingencentra geëvacueerd moesten worden. Ook zouden ontvoeringen van Iraakse vluchtelingen hebben plaatsgevonden.

Inmiddels zouden zo'n 41.000 Iraakse vluchtelingen van de UNHCR-lijst zijn afgehaald, omdat zij al meer dan zes maanden niet verschenen waren bij bijvoorbeeld hulpverstrekking. UNHCR registreerde tegelijkertijd een toename in terugkeerders naar Irak en kleine aantallen die zouden doorvluchten naar buurlanden. Tot nog toe accepteerden die landen deze vluchtelingen nog. In gevallen van eventuele detentie werden betrokkenen na interventie door UNHCR relatief snel weer vrijgelaten. Desalniettemin zouden zich nog altijd maandelijks ongeveer 1.300 nieuwe vluchtelingen laten registreren bij UNHCR. Het merendeel van deze vluchtelingen zou afkomstig zijn uit Irak.

Het hervestigingsprogramma van Iraakse burgers vanuit Syrië van vooral de VS en Canada liep grote vertraging op. Ongeveer 20.000 Irakezen zaten in Syrië vast. Door de afwezigheid van de Amerikaanse ambassade en het niet kunnen binnenkomen van hervestigingsmissies vanwege de veiligheidssituatie in Syrië liep de procedure niet meer. Al eerder verstrekte clearances verliepen. UNHCR is in gesprek met omringende landen om als transit te fungeren.

4.3 *Activiteiten internationale organisaties*

In Syrië zijn diverse internationale (hulp)organisaties actief. *United Nations High Commissioner for Refugees* (UNHCR), de *International Organisation of Migration* (IOM), het *United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East* (UNRWA)²³⁴ en het *International Committee of the Red Cross* (ICRC) zijn de internationale organisaties, die zich in Syrië elk binnen hun eigen mandaat met het vluchtelingenprobleem bezighouden.

Syrië is geen partij bij het Vluchtelingenverdrag van Genève (1951) en het Protocol (1967); ook kent het land geen eigen nationale asielwetgeving. De Syrische regering biedt tijdelijke bescherming en opvang aan vluchtelingen²³⁵ en werkt samen met UNHCR als het gaat om opvang en bescherming van vluchtelingen. Een uitzondering hierop vormen de Ahwazi's (Arabische inwoners van Iran). Verschillende Ahwazi's die door UNHCR als vluchteling waren erkend, werden gedetineerd en gedeporteerd naar Iran. In tegenstelling tot voorgaande jaren vonden er in de verslagperiode voor zover bekend geen deportaties van Ahwazi's naar Iran plaats. Betrokkenen werden na verhoor in vrijheid gesteld en sommigen zijn door UNHCR gehervestigd. Voor zover bekend zijn er geen officiële nationale niet-gouvernementele organisaties in Syrië, die zich bezighouden met de opvang van vluchtelingen en ontheemden.

²³³ *Iraqi refugees in Syria fear for future*, Institute for War and Peace Reporting (11 januari 2012); *Unrest and American safety concerns strand Iraqis in Syria awaiting visas for US*, The New York Times (23 januari 2012).

²³⁴ Zie ook het algemeen ambtsbericht Syrië/Palestijnen van 31 januari 2002.

²³⁵ Syrië spreekt stelselmatig van ontheemden en niet van vluchtelingen, niet alleen omdat het land geen partij is bij het VN-Vluchtelingenverdrag van 1951, maar vooral om te benadrukken dat de gastvrijheid met name jegens de talrijke Irakezen van tijdelijke aard is; de Palestijnse vluchtelingen van 1948 (uitgegroeid tot een half miljoen) zijn er na bijna zestig jaar nog.

UNHCR draagt in Syrië zorg voor Irakezen, Jemenieten, Somaliërs, Soedanezen, Afghanen en anderen. Onder hen bevinden zich talrijke vluchtelingen die al eerder in een ander land hebben verbleven. UNHCR verschaft geen bijstand noch zet zij zich in voor hervestiging, indien de desbetreffende vluchtelingen geen gegronde vrees voor vervolging hebben in het land van eerder verblijf of niet uit dat land zijn gedeporteerd.

Sinds medio 2001 is het IOM officieel vertegenwoordigd in Syrië. Het IOM houdt zich vooral bezig met de logistieke afhandeling van de diverse hervestigingsprogramma's van de Amerikaanse, Canadese en Australische ambassades in Damascus. Daarnaast is het IOM betrokken bij de vrijwillige terugkeer van Syrische uitgeprocedeerde asielzoekers naar Syrië, en faciliteert bij vreemdelingen die geen asielachtergrond hebben. Ook assisteert IOM in Syrië af en toe bij de doortocht door Syrië van vrijwillig terugkerende Irakezen, die voorheen in met name Scandinavische landen verblijf hielden. Daarnaast assisteert het IOM desgevraagd de Syrische overheid bij de bestrijding van mensenhandel.

Ook het ICRC houdt zich indirect met de positie van vluchtelingen bezig. Het ICRC is verantwoordelijk voor het faciliteren van contacten tussen de bevolking van de Golan-hoogvlakte aan de Syrische kant van de Golan en het door Israël bezette gedeelte van de Golan. Ook geeft het ICRC reisdocumenten uit aan vluchtelingen, die via hervestigingsprogramma's naar Europa of Noord-Amerika vertrekken. Hoewel het ICRC tot het merendeel van de gebieden, waar militaire activiteiten plaatsvinden, toegang heeft, is dit vooral niet tot de zwaarst door oorlogsgeweld getroffen gebieden, en ook niet altijd.

Naast Palestijnen zijn de meeste vluchtelingen in Syrië afkomstig uit Irak.

5 Bijlage

Geraadpleegde bronnen

Naast de in de inleiding genoemde bronnen is gebruikgemaakt van de volgende bronnen en publicaties:

Agence France Presse (AFP)

Amnesty International

- [I wanted to die – Syria’s torture survivors speak out](#) (14 maart 2012)
- [Arab League findings on Syria build pressure for UN action](#) (23 januari 2012)
- [Year of Rebellion – the state of human rights in the Middle East and North Africa: Syria](#) (januari 2012)
- [Syria imposes death penalty for arming terrorists as death toll soars](#) (22 december 2011)

Associated Press (AP)

BBC News

Central Intelligence Agency (CIA)

- [World Factbook – Syria](#) (Washington, 13 februari 2012)

Council of Europe – Parliamentary Assembly – Committee on Migration, Refugees and Population – Ad Hoc Sub-Committee on the Large-scale Arrival of Irregular Migrants, Asylum-seekers and Refugees on Europe’s Southern Shores

- [Report on the visit to Antakya \(Turkey\) – Syrian refugees on the Turkish border](#), AS/MIG/AHLARG (2011) 04 REV (29 november 2011)

Europa World

- [Europa World Online: Syria](#)

Financieel Dagblad

Foreign & Commonwealth Office

Freedom House

- [Freedom in the world 2012 – Syria](#) (22 maart 2012)

guardian.co.uk

Global Insight – Country Intelligence – Analysis

- [Syria: Syrian refugees flee Homs amid reports of atrocities](#) (6 maart 2012)
- [Syria: Syria crisis deepens as UN resolution vetoed](#) (6 februari 2012)

Home Office, UK

- [Country of origin information report – Syria](#) (Londen, 3 september 2010)

Human Rights Council

- [Report of the independent international commission of inquiry on the Syrian Arab Republic, A/HRC/19/69](#) (22 februari 2012)

Human Rights Watch

- [In cold blood – summary executions by Syrian security forces and pro-government militias](#) (april 2012)
- [Syria: Local residents used as human shields](#) (25 maart 2012)
- [Syria: Armed opposition groups committing abuses](#) (20 maart 2012)
- [Syria: Army planting banned landmines](#) (13 maart 2012)
- [Syrian authorities must immediately and unconditionally release Mazen Darwish and other detained activists](#) (22 februari 2012)
- [Syria: Stop shelling of residential areas](#) (9 februari 2012)
- [Syria: Stop torture of children](#) (3 februari 2012)
- [Arab League: report publicly on Syria mission](#) (20 januari 2012)
- [Syria: Army shoots protesters attempting to reach observers](#) (11 januari 2012)
- [World Report 2012: Syria – events of 2011](#) (januari 2012)
- [Syria: Detainees hidden from international monitors](#) (27 december 2011)
- [Syria's guilty men](#) (22 december 2011)
- [By all means necessary – Individual and command responsibility for crimes against humanity in Syria](#) (15 december 2011)

Institute for War and Peace Reporting

- [Iraqi refugees in Syria fear for future](#) (11 januari 2012)

Integrated Regional Information Networks (IRIN)

- [Syria: Violence, sectarianism stalk Homs](#) (22 december 2011)

Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC)

International Committee of the Red Cross (ICRC)

International Crisis Group

- [Syria's phase of radicalisation](#) (10 april 2012)
- [Now or never: a negotiated transition for Syria](#) (5 maart 2012)

International Federation for Human Rights (FIDH)

International Herald Tribune

Integrated Regional Information Networks (IRIN)

Jamestown Foundation

- [The turn to armed rebellion in Syria: The rise of the Free Syrian Army](#) (16 december 2011)

LandInfo – Country of Origin Information Centre

Le Monde

Los Angeles Times

Ministerie van Buitenlandse Zaken

- [algemeen ambtsbericht Syrië/Palestijnen](#), DPV/AM-707220 ('s-Gravenhage, 31 januari 2002)
- [algemeen ambtsbericht Syrië](#), DCM/AT-424/09/43705 ('s-Gravenhage, 23 december 2011)

Minority Rights Group International

nrc.next

Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights

Oxford Analytica

- [Syrian regime is cohesive, but increasingly vulnerable](#) (5 april 2012)
- [Sanctions will weaken, not undermine Syrian regime](#) (30 maart 2012)
- [Syria to see weak government, new alliances post-Assad](#) (19 maart 2012)
- [Prospects for Arab politics in the second quarter](#) (9 maart 2012)
- [Syria conflict will exacerbate regional divisions](#) (31 januari 2012)

Radio Free Europe/Radio Liberty

Reformatorisch Dagblad

Reporters without Borders

- [Internet enemies – report 2012](#) (12 maart 2012)
- [Press Freedom Index 2011/2012](#) (31 januari 2012)
- [Raids and arrests – more arrests of journalists and bloggers despite Arab League observer presence](#) (14 januari 2012)

Reuters

Stratfor – Global Intelligence – Geopolitical Diary

- [The Syrian opposition's endless struggle against time](#) (25 april 2012)
- [Syria: Tyranny, popularity and power](#) (15 maart 2012)
- [Syria: What prevents U.S. military involvement](#) (7 maart 2012)
- [In Syria, opposition struggles to gain foreign support](#) (20 februari 2012)
- [Jihadist opportunities in Syria](#) (14 februari 2012)
- [Syrian regime may survive, but with reduced clout](#) (31 januari 2012)

Der Spiegel

The New York Times

United Kingdom Foreign & Commonwealth Office

UNHCR

- [Donor update – Syrian situation and additional projected requirements](#) (14 februari 2012)
- [Projected needs 2012 – Syrians displaced in Jordan](#) (10 februari 2012)

- Projected needs 2012 – Syrians displaced in Lebanon (9 februari 2012)

UN News Service

UNRWA

UN General Assembly/Human Rights Council

UN Security Council

US Congressional Research Service

US Department of State

- July-December, 2010 International Religious Freedom Report – Syria (13 september 2011)
- 2011 Trafficking in persons report – Syria (Washington, 27 juni 2011)
- 2010 Country Reports on Human Rights Practices – Syria (Washington, 8 april 2011)
- Background note: Syria (Washington, 26 januari 2012)
- International religious freedom report 2010 - Syria (Washington (17 november 2010)
- A Country Study: Syria (Washington, 7 mei 2009)